

Jókai Mór

Aki a szívét a homlokán hordja

Budapest, Arcanum, 2001

TARTALOM

- 1. FEJEZET**
Alof-beth-gomál mollah
- 2. FEJEZET**
Tefik bej és a próféta
- 3. FEJEZET**
A drága hold és az olcsó hercegnő
- 4. FEJEZET**
El-Kába Yehram
- 5. FEJEZET**
A szultánleányok regéi
- 6. FEJEZET**
A szép Gamila története
- 7. FEJEZET**
A gonosz Abu Lahab legendája
- 8. FEJEZET**
Amitől a férfi arca fehér lesz
- 9. FEJEZET**
Amitől a férfi arca még pirosabb lesz
- 10. FEJEZET**
Az a szív a homlokon
- 11. FEJEZET**
Palmyra, az eldorádói hercegnő
- 12. FEJEZET**
Ismét az Alof-beth-gomál mollah
- 13. FEJEZET**
A paradicsomban
- 14. FEJEZET**
A zöld leány tanácsa
- 15. FEJEZET**
Mit talál Tefik bej el-Gázi? – otthon

1. FEJEZET - Alof-beth-gomál mollah

Akik a szíriai nyelvvel ismerősek (s ugyan ki ne ismerné?), rögtön ki fogják találni, hogy ez a név: *Alof-beth-gomál mollah* annyit jelent magyarul, hogy „Ábécé bácsi”. – S ez a név a lehető legnagyobb megdicsőítés halandó emberre nézve. – Mert valamiképp az Alkorán az a könyv, amelyben minden tudománya a kerek világnak bennfoglaltatik; azonképpen az ábécé az a könyv, amelyben az ember minden betűt megtalál, s ezen betűknek összerakásától függ, hogy minden kérdésre megkapja a kívánt feleletet.

Alof-beth-gomál mollah az igazhívők orákuluma.

Eredetét a régi „Koreis” törzsből származtatja. A törzs maga rég kiveszett már. Elfogyasztá a szent élet, a testi élvezetek megtagadása; ami megmaradt, elpusztíták a vahabiták; a mollah maga képviseli az egész népcsaládot, melyből maga Mohamed próféta is eredt. – Ez idő szerint terjed az életkora százhuszonhat esztendőre. „*Meghalhatatlan*” ember.

A lábaira már nem bír felállani, s a kezét nem bírja a szájáig emelni; de azért a legjobb testi-lelki egészségnek örvend. Aki hozzá jön tanácsot kérni, jövődöt mondatni, annak kötelessége a prófétát megetetni és megitatni. Nem nehéz kötelesség, miután az öreg növényfogyasztó.

Aki hátrafelé száz éven végiglát, az bizonyosan előre is éppen olyan messze belát a jövődőbe.

Alof-beth-gomál mollahnak a feje a mohamedánok Conversations-lexikona s a bölcsesség tárháza.

A bölcsességét semmi sem bizonyítja oly határozottan, mint az, hogy saját magáról milyen jövődőlátással tudott gondoskodni. Egy olyan törzsnek az ivadéka, melynek kiirtására volt kihúzva minden fegyver barbárok és versenytársak kezében, kénytelen volt olyan rejtkehelyet keresni magának, ahol rá nem találnak. Csakhogy ott meg elveszhet éhen vagy a puszták ragályos lázaiban.

Alof-beth-gomál kiválasztotta magának menedékül azt a völgyet Tunisz tartományában, amelyet az „egészség völgyének” neveznek, ahol az örökzöld cserfa a fenyővel és pálmával csodálatosan összekeveredve, életgerjesztő balzsamával gyógyítja meg az odamenekülő nyavalyásokat. S ahol még az ellenséges növényóriások is ki tudtak békülni, az emberek közt is aranykorbeli jóakarát az egyedüli törvény. Az arab közmondás szerint az „Ain-draham” (ezüstforrás) tartományában bátran járhat végig egy szűz leány, arany koronával a fején éjszaka – egyedül.

A hajdani karthágóiak s a római Caesarok egykori kedvenc paradicsoma most is tele van még a régi nagyságot hirdető paloták romjaival: a chemsui márványbányákból került mesés szép antikszárga, rózsaszín, zöld és erezett oszlopok még tartogatják a bazilikák, amfiteátrumok árkádjait s hirdetik Nerva Traján örök dicsőségét, de Alof-beth-gomál mollah nem választá ez üres palotákat lakhelyéül; hanem bevetette magát a Szuk-eltnin-i sziklasírboltok egyik üregébe, s ott megosztotta a Flamen Martialissal a fekhelyét: a szarkofág fenekén alszik a Flamen, a tetején a mollah.

Ha a mollah most százhuszonhat esztendő, akkor nyolcvan esztendő óta kell neki abban az odúban ülni. – És mégis tudja, ami az egész világon történik. Akik tanácsot kérni jönnek oda hozzá, azok hordják azt össze neki. S eljárnak hozzá a kicsinyek és a nagyok, a gazdagok és a nyomorultak, a hatalmasok és az üldözöttek; és különösen, akik szerelmesek. És még azután,

ami legkülönösebb baj: Európában alig ismeretes, de a Keleten sűrűn előfordul: a „halott szívűek”. A szerelem halottjai inkább.

Ilyen „halott szív” volt a szíriai kormányzónak, Tefik bejnek a fia, „Edrisz el-Homrah emír”.

Azért hítták „el-Homrah”-nak (veresnek), mert az arca, a keleti faj olajbarna színétől elütően, piros volt. Olyan piros, mint a rózsa. És a szíve mégis halott volt.

2. FEJEZET - Tefik bej és a próféta

Tefik bej, akinek a mellékneve volt először „gázi”, később pedig „deli”, mind a kettőt kiérdemelte: az elsőt: „a győztes”, a vahabiták és beduin törzsek fölötti diadalaival, a másodikat pedig: „az örült”, azzal, hogy elvesztette az eszét. Hogyan cserélte ki egymást ez a két név?

Szép, erőteljes férfi volt, még ötvenéves korában is. Igazi eredeti arabs jellegű arc, sötétbarna színnel, fekete göndör szakállal, villogó fekete szemekkel; ideges, karcsú termet, széles vállal, acélizmokkal; kivált, ha lovon ült, a Selaheddin korabeli hősökre emlékeztetett.

Egy napon nem restellte a hatalmas bej felkeresni a Szuk-eltnin-i prófétát sziklaodújában.

Ismerte a látogatást tevők kötelességét; iszákjából megtölté a bölcs gyékénykosarát datolyával, kőkorsóját forrásvízzel; szájába rakta az ételt, szájához emelte a korsót, megetette és megittatta.

- Áldva legyen Allah neve, aki Illés prófétát táplálta a pusztában a maga hollói által.
- Hát engem csak hollónak becsülsz?
- Nem. Te vagy a keselyű, aki a beduin törzseket megeszed, Tefik bej.
- Honnan ismertél rám?
- Minden embernek a homlokán lakik a lelke, aki megmondja, hogy kicsoda. Miért jöttél hozzám?
- A fiam beteg, annak a számára keresek nálad írt.
- Miben szenved?
- Semmiben sem. Hiszen ha valami hibája volna, akár testi tagjaiban, akár a belső zsigereiben, nem jönnék tanácsért tehozzád, hanem elvinném a keresztény tudósokhoz, akik ezt a tudományt tanulták; tudnak halottból élő, élőből halottat csinálni; fiamnál az a baj, hogy semmi baja sincsen. Ép, erős, délceg: naphosszat megüli a vágató paripát, neve sokszor fel van már írva ellenség homlokára. Étvágya jó, de az éhséget is kibírja, ami első kötelessége a jó katonának.
- Talán hát engedetlen, szilaj természetű?
- Sőt ellenkezőleg: a legjobb fiú a világon, akiről a többi legényeknek hímet kellene varrni. Apatisztelő, baj társmegsegítő, koldusápoló. Sohase láttál olyan fiút: mikor a harc melegében látod, egyik kezében a szablya, másikban a lándzsa, csak a térdével igazgatja a mént, úgy dül az ellenségben, mint a párduc a tevék között, ha pedig otthon van, szegfűt olt, galambot etet.
- Hát akkor mi baja?
- Nem akar asszonyt szeretni. Gyűlöli az asszonyfélét, elfordul előle; nem néz reá. Megpróbáltam már vele mindent. Elvittem az örmény kávéházba, ahol a bajadérok táncolnak – helyettük ő takarta be az arcát. Adtam a kedvéért lakomákat, amelyen francia mustot ittak, amely ki van véve a próféta tilalma alól, a hárememből a legszebb rabnőket ültettem melléje; a bort kiköpte a szájából, s a csókot letörülte az arcáról: egyik sem fogott rajta. Annyira megy a nők iránti gyűlölete, hogy még a saját húgait sem akarja látni, és soha velük beszédbe nem állt még. Pedig szép leány mind a kettő.

– Tudom. Az egyiknek a neve „Laillabeth”, a másiké „Ferinkháne”. Az első anyáru is nővére Edrisznek. Keresztény nő volt az anyjuk. Azt te egy kolostorból raboltad el erővel.

– Mindent tudsz. Azt hiszem, hogy ez a keresztény asszony kötötte meg a fiának a szívét a születése órájában, hogy soha ne szeressen nőt.

– Mennyi a fiad életkora?

– Éppen fele az enyimnek. De olyan idős koromban én már tíz leányt raboltam el a kút mellől.

– Allah nem egyformán osztotta ki a virágzást és a gyümölcstermést a fák között. A fügefa háromszor virágzik, háromszor gyümölcsöz, amíg a nap rákfordulótól a bakfordulóig eljut; a medveszőlő fájának az érett gyümölcse pedig ott éri az ágon az új virágot: annak egész év kell; a cidoni alma fanyar marad a tizennegyedik holdtöltéig; és a kenyérfa gyümölcsét csak hat évszak letelte után lehet leszakítani. Majd megjön Edrisz el-Homrahnak is a maga ideje, amikor a szíve virágozni kíván.

– Csakhogy én arra nem várhatok. Edrisz fiam a minapi harcjátékok alkalmával megnyerte a kedive kegyét. Én azóta ismét új diadalokat vívtam ki az ő ellenségei fölött. Most az én hőstetteim megjutalmazására azt gondolta ki a kedive, hogy leányai közül a legidősebbet a fiamnak adja feleségül. A menyasszony már útban van. Az én Edrisz fiam pedig hallani sem akar felőle. Veszedelmes kelepcebén vagyok. Ha a szultáni hercegasszonyt visszaküldöm, akkor „megittam a fekete kávémat”.¹

– Mindennap Allah árnyékában járunk.

– De én még koránlom a paradicsomba jutást: nekem még nagyon sok megennivalóm van itt a földön.

(A mohamedi hitrege szerint Allah minden embernek kiszabta a születése napján, mennyi ételt kell e világi életben elfogyasztania; aki hamarabb megesz, hamarabb elvégzi; aki takarékoskodik vele: hosszabban él.)

– Van időd a meggondolásra. A hercegleány nem fog egyenesen a te palotádba menni; annak még egy nagy kerülő utat kell tennie, s azalatt majd mutat megváltást a sors.

– Én már találtam ki egyet. Ha a fiamnak nem kell a menyasszonya: elveszem magam feleségül.

– Ha te elveszed a kedive leányát, akit a fiadnak szánt, akkor az megteszi, hogy a fiadnak elküldi a leányának az anyját feleségül, s akkor a fiad lesz a te apósod s az újszülött fiad lesz a fiadnak az unokája. Különb is tudd meg azt, hogy öreg ember szívének a fiatal asszony fényes tör. Egyébiránt jól teszed, ha a legédesebb nemét választod a halálnak.

– Csak egy nagy baj van vele. Ha én magam veszem el a kedive hercegkisasszonyát, akkor az udvari törvények szerint azonnal el kell bocsátanom a most meglevő két feleségemet. A szultánleány férje nem tarthat több asszonyt.

– Hát hiszen tudod azt, hogy az olló két ága, mely szüntelen egymás ellen harcolni látszik, mégsem egymást, hanem mindig a közbeeső valamit metszi darabra.

– Csakhogy nekem nagyon kedves volt ennek az ollónak a metszése.

– Ám lássad. Én tudnék neked valami tanácsot adni, amivel a kedive haragját elfordíthatnád. Te is fogod tudni, hogy a kedivének „gyűjtési” szenvedélye van. Voltak szultánok, akik órákat gyűjtöttek, mások drága ötvösműveket; a kedive minden színű rabnőket szed össze. Van neki már mindenféle: hófehér bőrű orosz, aranyosbarna színű örmény, hollófekete

¹ Ha valaki eljátszotta a kedive kegyét, azt csendesen eltették láb alul; mérget tölthettek a kávék findzsájába.

bársonybőrű bisbariba szerecsen, olajszínű maláji, rézsín bőrű indián, sárga kínai; aztán van olyan, akinek a bőre márványozott, fehér pirossal törve; azután meg hamuszínű, amilyen a kreol nőké, meg olyan, aki a csiszolt diófához hasonlít, cigányfajta. Én tudnék neki még egy új színt szerezni.

– Mifélett? Lehetetlen az!

– Zöldet.

– Valami tengeri istennőt?

– Nem. Csodák nincsenek a világon. Allah teremtése minden, ami volt, van és lesz. Itt járt nemrég nálam egy egész család, amelynek bőre zöld: arca, teste csupa világoszöld. Nem betegség rajtuk ez a szín; hanem egy csodálatos vérkeverék szüleménye. Az apjuk sárga színű kínai volt, s az anyjuk fekete. A gyermekeik zöldek lettek. Van közöttük egy hajadon leány, aki szép. Mintha topázbul volna faragva. A hajában is egyesülve van e két faj sajátsága; olyan puha és göndör az, mint a szerecseneké, de olyan hosszú, mint a kínaié; úgy omlik le rajta, mint egy bársonypalást. – Különös színük miatt nem volt maradásuk a szülőföldükön; se a kínai, se a néger nem akarja őket befogadni. Egyik országból a másikba üldözik őket, mint a bélpoklosokat. Hozzám jöttek tanácsot kérni. Én azt mondtam nekik, hogy menjenek el Dzsiddába, ott húzódnak meg a *hánban*, majd nemsokára értük fog menni egy nagy úr, s elviszi őket egy fejedelem udvarába.

– Aisah kötényére esküszöm, az a nagy úr én leszek. Azt a zöld leányt megszerzem azonnal.

– És elküldöd a kedivének, kiengesztelésül a visszautasított hercegleányáért.

– Nem! Megtartom magamnak a hercegleányt feleségül, a zöld leányt pedig rabnőül.

– Ám lássad. De ráemlékezzél, hogy nem én tanácsoltam.

– Allah legyen előttem! Ő akarta, hogy a férfinak a szíve sebesebben dobogjon, mikor asszonyra gondol. De mármost szólj, tudsz-e valami segedelmet a fiam számára, hogy annak a szíve ne legyen halott?

– Megmondhatom; de jobban tennéd, ha annak hagynád. Azt mondja az Alkorán: „ha alvó oroszánt találsz, ne lépj a farkára, hogy fölkeltsd”. Ha a kertész sietteti a fának a virágzását, az a fa elvész.

– De már huszonöt éves korában csak virágozhatnak.

– Ábrahám hatvanéves volt, mikor nőül vette Sárát.

– De ott volt Hágár!

– Az történik, amit Allah előre elrendelt, én vissza nem forgathatom a nagy könyv lapjait. Tele van írva a múlt és a jövő lapja egyaránt. De én megmondom neked most, hogy rossz lesz azt tenned, ami meg van felölve írva, hogy tenni fogod.

– Hallgatom.

– Tehát el fogod küldeni a fiadat a nagy búcsújárással Mekkába a „Beit Allah”-hoz (Isten háza), amikor a napja eljön, hogy a „Kába” ajtaját felnyitják. Mikor el lesznek végezve a szertartások, a Zemzem kútjánál való mosakodás, az Arafáthegyi zárándoklás, a Wadi muna pusztában a kőhajigálás: hát akkor a fiad szíve eleven lesz. Új emberként fog visszatérni a „Beled el-Harám”-ból. De abból nem lesz semmi jó. Most hagyj békében és meg ne köszönd, amit tőlem kaptál, mert abban nincsen semmi jó.

Mikor Tefik bej kilépett a próféta sírlakából, éppen akkor jött fel a nap a Dzsebel el-Hadzsela kopár gerince mögül, mely úgy néz ki, mintha óriási várak düledéke volna.

Akkor bámult el csak, visszatekintve az elhagyott völgyre, az Alof-beth-gomál mollah lakásának pompáján. A szultánok valamennyi palotái nem mérközhetnek azzal.

Azt a meredek hegyet, melynek aljába a rómaiak sírűregei vannak vájva, úgy hívják a mai kor népei, hogy az „*izzó szikla*”. Fekete homokkő az egész, mely a bazalthoz hasonlít. Semmi növényzet rajta: kopár az egész kő. A naptól fenéig áthevítve, üregeiben olyan hőség van, mint egy szárítókemencében. Az idehordott hullák mind múmiákká váltak a száraz hőségtől, s állati élet ott meg nem maradhat. Az a pokol.

Hanem Allahnak úgy tetszett, hogy az ő híve számára egy ölnyi tért kiszakítson a pokolból.

A sziklafal mentében húzódik a hajdani római vízvezeték maradványa, mely a régi Simissus városába szállítja a távol hegyekből eredő patak vizét. Az egész aquaeduct összedűlt; csak ez a kis darab áll fönn belőle, s most a félbeszakadt romcsatornából hull alá a patak éppen a próféta lakóhelyének az ürege előtt, eleven kárpitot képezve a bejárásnál, mely azt eltakarja. A zuhatag medencét vájta a kőben, melynek örökké forgó örvénye behatol a próféta barlangjába s mint egy szolgálattelvő dzsinn, tisztogat és hűs levegőt áraszt; a barlangot fehér köd takarja folyton, s amint a nap keresztűlsüt a zuhatag kristályán, a próféta sírlakását örök szivárványfény derengi át.

3. FEJEZET - A drága hold és az olcsó hercegnő

Egész *Dzsidda* népe mind a háztetőkön volt, s valamennyinek az arca mind az ég felé volt fordítva. Az újhholdat keresték.

A kalendáriumban világosan ki volt téve, hogy a hold megújul naplemente után 7 óra 11 első-perc 22 másodperckor. De ez nem elég *Dzsiddában*. Ám nyugodjanak meg a sztambuli, teheráni, tuniszi mozleminek az asztronómiai meghatározásokban; de a szent *Hedzsasz* tartomány lakóinak ez nem elég auktoritás. – Abban a malasztos háromszögben, melyet Éva sírja, a próféta bölcsője és temetője képez: *Dzsidda*, Mekka és Medina, az újhholdnak tanút kell hozni magával, aki szemmel látta az ő megjelenését az égen: egy „*sohud*”-ot.

Ezúttal pedig egészen be van borulva az ég. Ígéri az esőt, de nem adja alá. Pedig ugyan nagy szükség volt már rá. A házakban minden ciszterna kiszáradt; a közutak vasajtóval vannak bezárva, s a „vízbérlők” csak az „oádi” teszkeréjére adják ki a vizet korsószámra – pénzért; forrásvizet a távol hegyek közül a beduinok hordanak bőrtömlőkben; de azt csak urak ihatják, mert drága.

Hanem azért mégis nagyobb az óhajlás egy kis derült ég után, mint maga a népszomjúság, s minden igazhívó a „fatihát” hadarja, ínyéhez száradó nyelvvel.

És *Dzsiddában* minden ember igazhívó mozlemin, kivéve egynéhány gyaúr pálinkaboltost, aki keresztény. Rendes nevén „*Kelb ibn Kelb*” (Kutyafia Kutya). A pálinka ugyan meg van tiltva a szultán és a próféta által; de hisz éppen azért árulják pénzért, mert tilos; különben ingyen adnák.

Látszik ugyan a keleti láthatár felé, amerre Mekka fekszik, valami kis rongyos szakadás a felhőpaláston: ha valaki éppen ott volna, hát onnan ugyan megláthatná a félholdat; de hát ki mehet oda? Annak a „Rokmadár” szárnyaival kellene bírni.

Márpedig az egész városra nézve nemcsak életkérdés, hanem valóban *ételkérdés* az, hogy fenn van-e „e mai napon” valósággal az újhhold az égen, vagy nincs. Mert *ezzel az* újhholddal kezdődik a nagy Ramadán-bőjt. S a bőjt a Mohamed-hitűeknél igen komoly dolog. Ezalatt egy álló egész holdjáraton át, napfelkeltétől naplementéig, egy falatnak és egy kortynak nem szabad lemenni az igazhívó torkán; csak naplemente után ehetik és ihatik. A gazdagoknak könnyű, mert azok éjszakát csinálnak a nappalból; bezárják az ablaktábláikat; a nappalt átalusszák; de a szegény embernek, akinek az utcán a dolga, aki a boltjában ül, ugyan keserves dolog egész forró napon keresztül nyelni az éhkortyot s még csak egy kis feketekávét sem szürcsölhetni. Néha pedig a hideg napon is, mivel a Ramadán „hó” nem számít a rendes „hónapok”, hanem a holdjárás szerint, s ekként 32 év alatt végig vándorolja az esztendőnek mind a négy évadját. Ez évben éppen a tavaszi monszunszelek idejére esett. Minthogy pedig a Ramadán „este” kezdődik: annálfogva az egész népségnek legnagyobb érdekében áll megtudni, hogy ez a „mai” éjszaka olyan éjszaka-e már, amikor a holnapra való ebédet előre meg kell enni? mert különben teljes huszonnégy óráig tartana az étlenség. S ez már nem bőjt, hanem koplalás.

Azonban az újhholdat csak nem látta meg senki. Már be is sötétedett, s a helytartó basa dobosai kihirdették minden utcaszegleten, dobszó mellett, hogy a hold nem lévén látható, a Ramadán-bőjt kezdete a mai napról holnapra tetetik át. A *dzsiddai* kormányzónak van arra hatalma, hogy megigazítsa az asztronómiát: egyébre úgyszincs.

Erre aztán minden igazhívő letakarodott a háztetőkről, a pécek, húsárulók és zöldségkofák bezárták a boltjaikat, a bazárra lakatot vetettek, s ment haza minden ember – mosakodni. Az arab mohamedán minden nap háromszor mosakodik, az indus mohamedán pedig négyszer – egy esztendőben.

A Ramadán-hó kezdetét hirdető ágyúlövés tehát a maga rendes kalendáriumi napjáról elmaradt.

Azonban a „Kizmet” nagy könyvében az volt megírva, hogy ezen a felhőfátyolozta napon egy buzgó igazhívő alig megmagyarázható okokból, éppen azon a vendégszeretetlen pusztán kóboroljon lóháton, amely fölött az említett égnyílás mutatkozott. Ennek a halandónak a szemei meglátták a nyugati láthatáron éppen leszállni készülő újhold ezüst sarlóját, s miután a látomány által e szerencsés kiválasztottja a prófétának egyszerre „sohud”-dá lett fölavatva, szent kötelességének tartá azonnal lóhalálában bevágtatni Mekkába s hírül adni a Nagy Serifnek, hogy ő látta a holdat.

Ott tehát még aznap este elkezdődött a Ramadán-hó. Minthogy pedig abból nagy veszedelem támadna az Iszlámra, ha a Hedzsasz földén egy helyen ma, másikon holnap kezdenék a böjt havát, annál fogva a nagy Serif megparancsolá a hírhozó sohudnak, hogy rögtön vegyen más paripát s vágtsa Dzsiddába, ott is tudatni az örömhírt, hogy megvan a hold!

Dzsidda Mekkához gyors paripán is jó négy óra járás. A müezzim éppen az éjféli szurát vonyította a minaréh erkélyén, mikor a sohud a helytartó basa palotája elé megérkezett.

Mondták neki, hogy a basa már lefeküdt s az igazak álmát alussza.

– Mondjátok meg neki, hogy a mekkai Nagy Serif parancsát hozom. Keljen fel azonnal.

A helytartó basa bizonyára ugrott volna az ágyából erre a szóra, ha igazán feküdt volna is: mert a Hedzsasz tartományában az igazi parancsoló úr nem a padisah, hanem a mekkai Nagy Serif; – azonban szerencséire fenn volt még s a főkádival sakkozott, közben iszogatva a tilalmazott rakit.

A sohudot bebocsátották a basához. Karcsú, deli levente volt. A termetét jól ki lehetett venni. A mekkai zarándokok öltözete, az „ihrám” nem más, mint egy fehér lepedő a vállukon s még egy fehér kendő az ágyékuk körül tekerve. A fiatal legény a lepedőt összecsavarta, hogy nyargalása közben szelet ne fogjon: nem volt rajta más, mint a patyolat kendő a derekán, azon függött a meztelen kardja.

– Labbaika Allahuma, labbaika! – kiálta a belépő ifjú. (Ami annyit tesz, hogy „szolgállak, óh Allah, szolgállak” – a mekkai zarándokok folytonos üdvözlése.)

– No mi baj? – kérde a helytartó.

– A Nagy Serif mondja: ma van a Ramadán kezdete: én láttam az újholdat. Labbaika!

– Óh, hogy szurokzápor esett volna a pofádra a három sejtán örök sebeiből, amikor megláttad! Hát mit csináljak én most a te holdaddal?

– Add hírül ágyúlövessel a városnak a Ramadán kezdetét! – mond a zarándok.

– Az Izrafil angyal trombitája nem lesz rettenetesebb az ítélet napján! – nyögé a basa. – Köszönöm, jámbor metuáf, hogy ezt a hírt elhoztad. – Mi jutalmat kérsz érte?

– Azt én egészen a te nagylelkűségedre bízom.

– No nézd ezt a csalafintát – mondá a basa a kádinak. – Rám bízta a jutalmat. Ha ő kérne valamit, azt lealkudhatnám negyedrésszére. De magam magammal csak nem alkudhatom. – Adok neki egy erszény egyiptomi bronzpénzt. Talán még nem ismeri; azt gondolja: arany.

Vagy még jobbat. – Jámbor metuáf: ajánlani foglak a nagyvezérnek, hogy nevezzen ki hadnagynak az albán lovasokhoz.

– Köszönöm, jámbor basa. Vagyok már eddig is valami. Én vagyok a kairói spáhik ezredese: Edrisz bég el-Homrah.

A basa hanyatt esett ijedtében.

– Allah akbar! Ezt nem lehet kifizetni sárgaréz pénzzel. – No hát nemes Edrisz bég (ismerem az apádat is, a gázit, a Tefik bejt), nagyon örülök, hogy láthatlak. Foglalj helyet a szőnyegen, s fogd a nargilé egyik szopókáját a szádba. Mától fogva vendégem vagy, az egész Ramadán hónapokon keresztül.

Edrisz bég nem mondatta magának a kínálást másodszor; – szétterjesztgetve az összegyűrt ihrámját, s tagjait szalonképes burkolattal véve körül, leült harmadiknak a két úr közé. Egy szerezseny rabszolga rögtön eléje tolta a kis asztalt a kávéscsészével, míg egy lengeteg öltözetű rabnő megkínálta egy ezüstitálcaul aszalt fügékkal és kandírozott pisztáciákkal: amelyeket Edrisz bég sok órai fáradsága által indokolt étvággyal sietett bekebelezni.

A kormányzó basa közben felhívatta a kavaszát, s kiadta neki a rendeletet, melynek eredményéül néhány perc múlva egy hatalmas ágyúdördülés szakítá félbe az éj csöndjét.

De igazán mondva még Izrafil angyal trombitája sem fog annyi konfúziót okozni annak idejében idelelni a földön, mint amennyit előidézett ez az éj ágyúlövés.

Az igazhívók mind a gyékényeiken nyújtóztak már, s az ágyúlövésre a legédesebb álmaikból ugráltak fel.

Ágyúlövés. Ramadán kezdet! Huh, hetvenezer angyal! Tehát nem holnap kezdődik a nagy böjt, hanem még ma! Akkor még reggelig meg kell vacsorálni minden embernek. De hol kapni most valamit? A török nem tart otthon éléskamrát: minden nap a piacról veszi az ennivalót. A török asszony nem gazdasszony. Nosza futott minden ember a szomszédjához kölcsönkérni egy kis harapnivalót. Minden bolt, mészárszék be volt zárva. Az utcákon szaladgálók hasztalan dönggették sorba a boltajtókat. Éjjel nem árulnak a muzulmánok semmit.

A kormányzó basa ellenben jól el volt látva konyhára valókkal, szakácsa is volt, s annak nem kellett utasítás. Amint ez meghallotta az ágyúlövést, rögtön ürüt vágott, piláfot készített; tojásgyümölcsöt töltött meg mézes mandulával, s egy nagy cápaúszószárnyat kisütött olajban. A basa asztala sohasem szűkölködött vendégekben, s ami jó és drága a városban csak kapható volt: az mind bőségesen volt felszolgálva. Az igaz, hogy senkinek se szokott megfizetni azért, amit elhordatott, se húsvágónak, se péknek, se szatócsnak.

Az éjjeli lakomának tökéletességéhez tartozott a zene és tánc is, kivált miután egy olyan kitűnő vendég vett benne részt, mint Edrisz bég. A núbiai zenészek és bohócok lármás játékaik eléggé mulattatták a fiatal leventét: bár igaz muzulmán léha nevetéssel nem szokta is jelezni a derült jó kedvét; midőn azonban a lakomázó vendégek elé belebbent egy pár *alme*, aminővel Dzsiddában egy egész városrész van tele; s elkezdé a maga érzéki mozdulatokból álló táncait lejteni, s sebes orsószerű pörgéssel a vékony selyemfátyolt a tagjai körül csavarni, s aztán megint megfordított pördüléssel a fátyolból kibontakozni, akkor Edrisz bég egész felháborodással takarta el az arcát az ihrám leplébe, s arra kérte a basát, hogy távolítsa el ezeket a szemérem nélküli némbereket.

– Éva anyánk sírjára mondom! – kiálta fel a basa. – Ilyen eset még nem jött tudomásomra, hogy egy fiatal levente megbotránkozzék az abelérák tánca fölött. Talán holtszívű vagy te, ifjú bég?

– Igenis, holtszívű vagyok – monda egykedvűen Edrisz.

– Bizonyosan keresztény anya szült?

– Igenis. Keresztény volt az anyám.

– Az ilyeneknek a fiai szoktak holtaszívűek lenni. Voltál-e már a szent Kábakő előtt? Megmosakodtál-e a Zemzem kútjában? Áldoztál-e már eleven ürüvel az Ábrahám oltáránál?

Edrisz bég elmondá, hogy mindezen átesett már minden siker nélkül.

– Most is úgy borzadok az asszonyi állatnak a mosolygásától, mintha a párduc vicsorgatná rám a fogait, s mikor felnyitja a száját valami leányféle, hogy nekem hízelegjen, mindig azt várom, hogy a kettős kígyónyelv fog előjönni belőle. S amióta a Kába követ érintettem, még inkább fázom tőle, mint azelőtt.

– Azt elhiszem – mondá a basa. – Nem is gyógyít meg az a bolond kő semmit. Csak a buta parasztoknak való az, hogy hitükben megerősödjenek, s papjaiknak a zsákját megtöltsék. Mink, művelt muzulmánok az ilyen mesékre már semmit sem adunk. Imádkozás, búcsújárás, mind csak babona. Megcsináljuk, hogy a nép meg a papok fel ne förmedjenek ellenünk; de bíz én, ha a fogam fáj, nem olvastatom rá a szurát az imámmal, hanem hívatom a borbélyt, s kirántatom az odvas fogat. – Bíz rád magadat, vitéz bég. Amit semmi babona, vajakolás, kancsérolás ki nem vett belőled, én majd kiveszem a holt szívedet, s meggyógyulva térsz haza az apádhoz, a dicsőséges Tefik bejéhez, akinek Allah hosszabbítsa meg az árnyékát.

Edrisz bég kíváncsi volt az ilyen szívhúzásra.

A basa egy intésére az egyik bajadér a hosszú rózsaszínű selyemfátyolának a végét Edrisz fejére borítá, s aztán elkezdett körülötte forogva keringeni, mint ahogy a planéta kering a nap körül, úgy, hogy apródonkint mind Edrisz bég körül tekerődött a fátyol és ugyanabban a mértékben fogyatkozott el a táncosnő termetéről. Mikor aztán egészen átköltözött a fátyol, akkor a bajadér odaveté magát Edrisz bég ölébe, s a fejét átkarolva gömbölyű karjaival, egy tüzes csókot nyomott az ajkára.

Ezt nevezi a basa a holt szív praktikus kigyógyításának.

De Edrisz bég el-Homrah nem állt kötélnek; dühösen tépte le magáról a karjait leszorító fátyolt, mint hajdan Sámson Delila köteleit, s a szemérmetlen hajadont, mint a macskát, derékon kapva, odadobta a basa lábaihoz, s azzal felrúgva az étkezőasztalkát, kezébe kapta a meztelen kardját, mely szíjon lógott az övébe akasztva, s azt megforgatá a feje fölött.

– Eltakarodj előlem, „Sejtán-Emisznézi”, vagy kettőbe hasítlak! Te pedig vén istenkáromló mushir, légy átkozott örök időkre, amiért meg akartál rontani egy igazhívőt. Ha a Ramadán-hóban nem volnánk, s ha nem nézném azt a Nisán-Ifticház-rendet a gyomrodon, aminek érdemetlen viselője vagy, bizony a lábadohoz tenném a fejedet! Büntessen meg Allah, én futok ebből az ördögök palotájából! Te maradj itt, disznó! Bátyja a malacnak!

Azzal kirohant az ajtón, előhozatta a paripáját, s visszaindult Mekkába.

A kormányzó basa szépe zsebre dugta a kapott címeket; volt neki már abból egész gyűjteménye, s elégtel kedéllyel dörzsölé a kezeit, hogy íme ettől a sohudtól ugyan olcsó áron megszabadult.

De csak nagyhamar bekövetkezett az átok beteljesülése, melyet Edrisz bég a basa fejére szórt. A legvidámabb éneklés és citerázás közepette egy ágyúdördülés hangzott el odakünn, mely egyszerre csendet parancsolt, s nyomban utána következett a másik.

– Ez a tengerről jön.

Azután még több lövés... egész hétig.

– Hét ágyúlövés! Insallah! Valami hercegasszonyt hozott ide az – iblisz!

Most vakarta aztán már a fejét a vörös fez alatt a basa. A hercegasszonyok rendesen ide szállnak a kormányzó palotájába, egész cselédségükkel: egy ilyen fenséges látogatónak az ellátása tökéletesen elnyeli azt az Allah adta véletlen jövedelmet, amit egy-egy útközben a hajón elhalálozott indus zarándok pénze hajt a basa konyhájára.

Rögtön eltakarította az egész pompás lakomát, s meghagyta a szakácsának, hogy amíg a vendégek itt lesznek, a legavasabb faggyút használja a sütés-főzéshez.

A veszedelem gyorsan következett. A basa a palotája erkélyéről szemlélheté, hogy a kikötőben horgonyt vetett gőzösről hogy szakad el egyik csónak és dereglye a másik után. Éjszaka lévén, mindannyi el volt látva lámpásokkal. Előbb jött egy háromlámpásos kaik. Ez a kavas. Azután egy négylámpásos dereglye. Ezen vannak az eunuchok. (Nevezzük magyarul „kappanör”-nek – nem is új szó; Diószeghy találta fel az „arnica” számára.) Azután jön egy hosszú, mennyezetes bárka, hét lámpással, azon jön a hercegasszony; annak a nyomában aztán több csónak, páros lámpásokkal: azok szállítják a málhákat.

– Legkevesebb száz kenyérpusztítót hoz magával! – sóhajtja fel a kormányzó: szomorúan tapasztalva, hogy a partra ért háromlámpás csakugyan egyenesen az ő palotája felé tart.

A kavas jóval előre érkezett meg. A hercegasszonyt kísérő férfiaknak a partraszállásnál elébb végig kellett döngetni a vámhivatalnokokat, akik nem akarták megérteni, hogy fejedelmi személyek málhái nem tűrik a vámot; s azután meg a sűrű néptömeg közt rinocéroszbőr korbáccsal kellett utat verni egy szakasz feketének a közbevett lámpáshordók számára, akik a magas utazónő palankinját oldalt fogták. Az elkésett Ramadán-kezdett miatt az egész város minden élő népe az utcán szaladgált.

A kavas felsietett a basához, s átadta neki a fetvát, amiben az utasítások voltak a számára a nagyvezértől.

A basa azt mondta rá: „péki”.

A török, ha valami tetszik neki, azt mondja rá: „péki”, – ha nem tetszik, akkor is azt mondja, hogy „péki”. (Jól van.)

– Csak azt sajnálom, hogy az elkésett Ramadán-kezdett miatt nincs a házam eléggé ellátva ilyen magas vendég igényeinek kielégítéséhez.

– Amiatt ne legyen gondod. A hercegnő mindent hoz magával, ami a kényelméhez megkívántató: még főzőkemencét is; neked csak a nyers halat és húst kell szolgáltatnod; azt is megfizetik; aztán meg a szemet. Nyittasd meg a hölgyvendégek számára való szobákat, hogy a szőnyegeteket, párnákat felhordják. Majd ha elvégezte az étkezését a hercegnő, hívni fog.

Ez már aztán enyhítette az Edrisz bég átkát.

Az előkelő vendég nagyszámú kíséretével elfoglalá az üres szobákat, minőkkel a nagy kormányzói palota bőségesen el volt látva; azt a szobát, melyet a maga és rabnői lakásául választott, földíszték a legdrágább perzsaszőnyegekkel és orosz prémihákkal; a vánkások, nyugvópárnák mind gazdagon voltak hímezve ezüsttel, arannyal; asztal gyanánt szolgált a remek préselt bőrből készült vánkók, amellé voltak elhelyezve a pompás vésett művű arany- és ezüstedények; azoknak egy része fogadalmi ajándéknak szánva a szent helyeknek. A terem közepén volt a bronzból készült kemence; valódi remekműve a keleti fémkovácsművészetnek, melyben egy negyedóra alatt meg lehetett abálni az ürühúst. A hercegnő kívánsága az volt, hogy az ételt a szeme láttára készítsék el.

Mikor a basát maga elé hívatta, már akkor túl volt a lakomán a hercegnő: csak a feketekávé töltegettek még apró arany findzsákba.

Hasztalan fáradozás volna a hercegnőt le akarni írni; mert annak az egész termetét végtől-végig takarta az idomtalan szabású, irigy feredzse, melynek a bő ujjaiba még a kezeit is eldughatá; a feje is sűrű fátyollal volt letakarva, s az arcát rejtve tartá valami arany álarc, mely csak a két szemének hagyott nyílást, s valami olyan lengeteg anyagból volt, hogy a lélegzete folytonosan mozgásban tartá.

– Labaika Allahuma! – üdvözlék egymást kölcsönösen. A hercegnő a meghajtott fejével mutatta a basának, hogy hová üljön le.

Azután megszólalt olyan halk hangon, hogy alig lehetett hallani. Kevéssel volt az több a suttogásnál.

– Én holnap tovább akarok utazni Mekka felé.

– Péki...

– Sok kincset viszek magammal; az azyr beduinok támadásától tartok.

– Békében fognak hagyni. A múlt hóban tizenkettőt akasztattam fel közülök.

– Annál rosszabb.

De a többiek között meg kiosztottam három erszény pénzt a szultán kegyadományából.

– Péki...

– Elővigyázatból mégis rendelni fogok melléd száz albán lovast egy muteszelimmel.

– Péki...

– Majd megírom az ajánlólevelet a mekkai Nagy Serifhez, hogy hamarabb bocsásson be téged a Kábához, mint a többi asszonyokat.

– Péki...

– Ott vár rád a férjed?

– Nem vár.

– Péki...

– Nekem nincs férjem.

– Özvegy vagy?

– Még hajadon vagyok.

– Péki...

– El vagyok jegyezve s fogadalomból jövök a szent városba.

– Ott van már a vőlegényed?

– Nincs ott.

– Péki... Akkor nem mehetsz be a Kábába.

– Miért nem?

– Mert oda semmiféle leányt be nem eresztenek.

– Miért nem?

– Mert a leány olyan, mint a rózsabimbó. Az ember nem tudhatja, hogy nincs-e kelyhében pók?

– Péki...

– Bizonyosan hallottad a történetét, hogy miért lett a Kába köve fekete?

– Nem hallottam.

– A Kába köve, mikor a próféta imájára az égből leesett, tiszta fehér volt és átlátszó; de egyszer egy afféle hajadon tette rá a kezét, aki olyan virágbimbó volt, melyben pók lakik; s attól egyszerre olyan fekete lett az égből esett kő, amilyennek most ismerjük. Ezért nem bocsátanak többé férj nélküli némbert a Kába szentélyébe.

– Péki...

A basa vállat vont; ha neked „péki”, hát nekem is „péki”.

S azzal tovább szürcsölte a kávéját; a hercegasszony kissé felemelve az arany arctakaróját, egy falat rahát rakumot dugott a szájába, s amíg azt majszolta, addig hallgatás volt.

Megint megszólalt a hercegnő.

– Én úgy tudom, hogy az adeni szultánnak a leánya is meglátogatta a szent Kábát és be lett bocsátva.

– Az igaz.

– Hát annak lehetett?

– Mert tudta a módját.

– Mi volt a módja?

– Ha akarod, elmondom. De csak úgy, ha nagyon akarod. Hogy aztán azt ne mondd felőlem, hogy én erőszakoskodtam veled.

– Péki...

– Hát amikor egy ilyen magas rangú szűz óhajt a próféta szülőhelyének szentélyében látogatást tenni: a Nagy Serif megteszi a kedvéért, kivételképpen, hogy férjet ad neki.

– Férjet?

– No igen. De csak ideiglenesen. Arra az időre, amit a magas hölgy a szent helyeken eltölt. Annak a férjnek csak kötelességei vannak, de jogai nincsenek; az kíséri el a hölgyet a templomba, s segít neki felmászni az első lépcsőfokon, amely olyan magas, hogy nekem a szakállamig ér; aztán felvezeti az Arafát hegyre, a palankinja mellett gyalogol, s a sátora előtt őrt áll. Az cepeli utána a hét követ, melyekkel a három ördögszobrot meg kell hajigálni: együtt vacsorál vele s vacsora után vizet tölt a nő kezére s éjszaka mellette alszik: hanem egy *„kivont kard van a férj és feleség közé téve”*.

– De hátha az a színleges férj el találja egyszer felejteni, hogy az a kard minek a jelképe?

– Éppen erről szokott gondoskodni a Nagy Serif bölcsessége. Minden alkalommal vannak Mekkában holtszívű férfiak, akiknek a szeme lezáródik az asszonyi bájak előtt. Egy ilyent ad férjül a pártfogolt hajadonnak. Szívesen vállalkozik az rá. Amíg a színlett házasság napjai tartanak, addig jól él a fickó; mikor vége van a búcsúnak, a Nagy Serif rendén elválasztja őket: a hercegnő újból leány lesz, a férj megkapja a napszámját, s aztán nem tudnak egymásról többet. Én ajánlhatnék neked egy olyan viceférjnek való ifjút.

– Péki...

– Derék levante, jó családból való.

– Az mindegy, akár mameluk, akár tevehajcsár, ha csak faragott kép, aki ott marad, ahová megtámasztják. Tehát írd meg ezt a Nagy Serifnek. Én minden szertartásnak alávetem magam.

...Másnap már útra kelt a hercegnő Mekka felé. Neki is fel kellett öltetni az ihrámot, a mekkai zarándokok egyetlen köntösét. Egy kis áldozattal, melyet az imám és a vezető metuáf markába nyomott, el lett neki nézve, hogy az ihrám alatt megtarthatá magán az inget és a harisnyát; más halandónak mezítláb kell az utat megtenni az Éva sírjától a próféta bölcső-helyéig.

A hercegnő szerencsésen megérkezett a szent városba; a helytartó basa előre futtatott hírnöke megelőzte a Nagy Serifnek küldött levéllel, s a hatalmas papi fejedelem eléje jött a város kapujáig: addig be sem engedte lépni a városba, amíg a számára kiválasztott férjjel minden ceremónia megtartása mellett össze nem adá. Az a férj volt Edrisz bég el-Homrah.

„Péki!”...

4. FEJEZET - El-Kába Yehram

A színlett házasságnál nem mondják meg a házastársak a neveiket (a töröknél nincs matrikula), hogy arról se emlékezzenek többé egymásra, majd mikor az asszonyból ismét leány lesz. A feleség úgy hívja az urát, hogy „ember”, a férj a feleségét, hogy „asszony”. Elég ismertető név, midőn a többi férfi körülöttük csak félemler, s a többi nő csak rabnő.

Legelső kötelessége volt Edrisz bégnek az asszonyát kíséretestől együtt elhelyezni. Ahhoz egy egész házcsoporthoz kellett kibérelni. Százezrével jöttek; azoknak is tanya kellett, minden élelmiszert magával hozott a karaván, mert az Mekkában méregdrága. Egy mérce tönköly (a leghitványabb gabonafaj) száz piaszter a búcsújárás idején. A Nagy Serif kegye folytán közel a nagy fürdőmedencéhez kapott a hercegnő lakást egy olyan palotában, mely a templom oldalához volt építve, s ahonnan annak az udvarába lehetett látni: volt hozzá egy udvarka is, amit kertnek neveztek: egy pár kaktusz meg egy pálma nyomorgott benne.

Azután pihenőt lehetett tartani, amíg az a nap bekövetkezik, amikor a nők számára nyitják meg a Kábat. Körüljárni lehet azt bármikor az igazhívőknek, férfinak, asszonynak, shiitának, szunnitának, zarándoknak és bajadérnak.

Az óriási nagy templom huszonhárom kapuján rajzik ki s be a nép. Mondják, hogy negyvenezer ember elfér benne. Az árkádok alatt eleven élet üt tanyát. Itt egy arab iskolamester tart előadást az Alkoránból a tanítványainak, amott népénekesek és utcai táncosnők mulattatják a közönséget. Egy szögletben a papucsvarga foltozza a körülötte felhalmozott patmagokat, melyekre a gazdáik áhítattal várnak. Odább a zemzemija töltögeti nagy vederből kis korsókba a szent vizet. Emitt egy pénzváltó magyarázza a hadzsadzsnak a piaszter értékét; mellette ürühúst mér egy mészáros, hosszú fogásra felakasztott nyúzott állatokból; zsibárus kínálja nagy lármával a portékáit; potrohos teheráni kalmár ül pöfékelve a tevebőrön, drága szőnyegetek és ércedényeket rakva maga körül csábító szemlére; zarándokcsapatok szaladgálnak a metuafin után, az előénekelt szurát utána üvöltve; beduinok dulakodnak gyűlölt egyiptomiakkal; amott egy imám prédikál reggeltől estig, s szidja a keresztényeket, a zsidókat, az eretnekeket, a bálványimádókat; aki megunta hallgatni, dob neki egy pénzdarabot s odább megy; a túlsó oldalon talál egy másik makámét, abban egy másik imám prédikál, az meg az elsőt szidja, a harmadik mind a kettőt, a negyedik mind a hármat s együtt négyen a gonosz Biaidijákat, akik Mohamed-hitűek, de nem járnak templomba, nem takarják be az asszonyok arcát, s el nem zárják őket, s csak egy feleséget tartanak s az északcsillag felé fordulva imádkoznak. Majd meg szép leányok csoportja állja útját a zarándoknak, s tolakodó nyájassággal hízelgi körül. Az udvarban csoportok települnek le étkezni, akiket egyszerre ellep a galambok serege, melyek a kezükből csipkedik ki a falatot. Közben minden teketőriázás nélkül levetkőzik ádámpusztára egy igazhívő, s öntözteti végig a testét a szent vízzel, s valamennyi feje fölött a hét minaréhn álló templomörök ordítják az idők óránkénti haladását.

E rengeteg oszloperdő közepett, melyet száz kalifa építtetett, messze országból elhozott márványkövekből és gipszfedte homokkőből, emelkedik ki a szentül-szent „Kába” (kocka). Az annyira áhított végcélja minden igazhívő mozlemnek. Egy lapos födelű, négyszögletű torony, negyven singnyi magas s tetétől talapjáig behúзва a szent Kizvával: a sötét színű selyemszőnyeggel, melyet a szultánok minden évben megújítanak: a tavalyit kiosztják a szegények között. Mikor néha meglendül a szél s megmozgatja a nehéz kárpitot, a templomörök elkezdenek ordítani: „ide, ide, igazhívők! nézzétek, hogy emelgeti a szent Kizvát a hetvenezer angyal!”

A Kába belsejébe vezető ajtónak a küszöbe oly magas, hogy alig éri el az ember a fejével, oda úgy húzzák fel a zarándokat, már tudniillik az olyant, aki fényes ajándékot hoz, mert a Kába szentek szentjében csak a fogadalmi kincsek állnak.

Maga az imádat tárgya: a Kába *fekete köve*, a torony ajtaja mellé van befalazva, olyan alacsonyan, hogy azt csak térdelve lehet megcsókolni.

Ezért a csókért vándorol ide évről évre százezer ember, távol Ázsiából, széles Afrikából, az európai Törökországból. Nem járvák ezt vasúton, hanem teveháton vagy lovon, a nagyon buzgók, a szegények gyalog; hónapokig tartó szenvedések, nélkülözések között, homoksivatagokon, sziklakietleneken keresztül, a fojtogató számum s a fagyasztó északi szél által korbácsolva, szilaj rablótörzsektől üldözve, a délibábtól csalogatva. Midőn pedig a szent tartományba lép a zarándok, akkor minden öltönyét leveti, csak egy vékony lepel takarja testét; turbánját lecsavarja fejéről, s koponyáját simára borotváltatja, s úgy halad a szent sír és a szent bölcső városáig mezítláb, fedetlen tar fővel rekkenő napsütésben, homokszóró viharban, s csak akkor öltözik fel újra, ha a búcsújárás végén az Arafát hegyről visszatér.

És még egy egyiptomi csapást hord magával a hodzsa. Az egész Ramadán-bőjt alatt tiltva van mindenféle vadászat. Így parancsolja az Alkorán. S minthogy az emberi testen élő apró szörnyetegek is a vad állatok sorába számíttatnak, annálfogva azokra sem szabad vadászni. Tűrni kell a marásukat a Kába csókjáért.

Mi hát az a Kába köve? Egy formátlan fekete szikladarab.

– Senki sem tudja megmondani, mi volt valaha? A mohamedán hitbölcsek százféle regét tudnak felőle: az égből esett alá, azt mondja az egyik. A másikonál Ábrahám köve volt, melyen állva a szent templomot építette. A harmadik szerint Ábrahám maga lakik benne. – Aki jobban ért hozzá, az a régi pogány Hobál istent találja e bálványban; a laikusok azt hiszik, hogy maga Allah lakik ebben a suna kőben.

Azért is ettől jön minden áldás a földön és az égben. Ez ád a földnek esőt, ez fordítja meg a viharokat; ez ád a hajósnak kedvező szelet; ez óv meg a pestistől, a fekete himlőtől; ez ád termékenységet az asszonyoknak és a tevéknek. Ez szerzi meg a diadalt az igazhívők fegyvereinek a hitetlenek fölött; ez ád a kalmárnak dús nyereséget, az éhezőknek olcsó kenyeret, a fáknak gyümölcsöt, a szabóknak cifrázkodó népet s a vargáknak elszakadt papucsokat. Ez teszi az ostobát okossá, a nyavalyást daliává, a bánatost sorsában megnyugvóvá. És ez biztosítja az igazhívő számára a paradicsomot. A Kába kövének a csókja megvált a pokol tüzeitől, s egyenesen bebocsát a Tubafa árnyéka alá a hetedik égbe.

Aki egyszer rátehetette a kezét s rászoríthatta az ajkait, az egyhamar nem is veszi azt le onnan. Pedig egyszerre csak egy ember csókolhatja meg a követ, mert az be van falazva a Kába oldalába, s csak egy kis része van szabadon hagyva, a többi fekete vakolattal van behúzva; a többi zarándokoknak ott kell várni, amíg társuk elvégzi a szent kővel a szerelmeskedést, s azalatt a többiek csak a kezeiket nyújtogatják a távolból a kő felé, s aztán a gyönyör legmagasabb önkívületével csókolják sorba a saját ujjait.

A Kába kövéhez utat csinálni erőszakkal nem lehet, ha mindjárt hercegasszony is, aki az édes csókját hozza.

A hercegnő az ő „embere” kíséretében jött a Kábához. A kappanőrök hozták utána a prófétának szánt ajándékokat: azok között egy muzsikáló órát, amilyenből már egész gyűjteménye van a prófétának a Kába szentélyében, amelyek egyszerre muzsikálnak nagy ünnepnapokon.

Jobbról a Kába mellett az „Ibrahim Makám”, ahonnan a hanefita imám szórja az áldást és az átkokat tele marokkal; ez alatt van „Ábrahám lábnyoma”, mely a sziklába be van nyomva. Nehéz férfiú lehetett és nagytermetű, Izsáknak és Izmaëlnek az ősapja: a talpának az ön-

lenyomata másfél singnyi hosszú. Balról van a Zemzem kútját magába záró kupolás épület. Ez meg az a forrás, mely a pusztában bolyongó Izmaél sarka alól fakadt: sós, keserű és salétromos víz. Drága ital! és kik azt vederrel mérik s pénzért osztogatják, a zemzemiják, bizonyos nemesi osztályt képeznek: rangjuk apárul fiúra száll. A legszegényebbnek is fizetni kell ezért az italért: nem lehet belőle dobzódni. Nagy úr legyen, aki ezzel a keserűsós vízzel le akarja magát inni!

A hercegnő türelmetlenül várt ott a zarándokok sokasága között. A templomudvar úgy tömve volt töksimára borotvált koponyákkal, hogy a fejek tetején bízvást sétálni lehetett volna.

– Ember! Csinálj nekem utat a Kábához! – szólt a hercegnő Edrisz béghez, parancsoló hangon.

Edrisz bég odafurakodott a Zemzem kútjához, s néhány szót váltott a zemzemijával, amire az felállva a kút kámvájára, recsegő hangon kiáltá a sokaságnak:

– Jámbor zarándokok! Halljátok! Egy kegyes hodzsa, akit Allah tegyen naggyá, mindenki számára ingyen vizet fizetett, akik az udvaron vannak: jöjjetek a Zemzem kútjához, ingyen vizet kaptok.

Erre az egész áhítatos tömeg mind felugrált a térdéről, s rohant a szent kúthoz, ekként utat engedve a hercegasszonynak a Kába kövéhez.

Azonban az udvar többi része éppen oly tömött volt zarándoknéppel, s bizonyos volt, hogy amint azok érzik a tágulást, rögtön betöltik az üresen hagyott tért.

Edrisz bég ekkor a tarsolyába nyúlt, s telemarkolva az öklét ezüstpénzzel, odahajítá azt a zarándoksereg közé.

– Íme az igazhívők szultánjának leánya küldi ezt a jámbor zarándokoknak!

A pénzszerzésnek csodahatása volt: a sokaság mind oda futott össze. Még a prédikáló imám is leszaladt a katedrából, s hosszú süvegével igyekezett elkapni a repülő dinárokból valamelyest.

Ezzel a mesterséggel időt nyert az „ember” az „asszonya” számára, hogy az egész áhítattal megcsókolhassa a Kába követ, s a kappanörök az ajándékokkal a Kába ajtajáig hatolhassanak.

A templomörök felnyiták a Kába ajtaját.

Hogy a hercegnő felléphessen a küszöbre, Edrisz bég odatérdepelt eléje. Az első lépcső volt az ő felemelt térde, a másik a kinyújtott keze. A hercegnő mezítláb volt. A harmadik lépcső volt Edrisz válla, a negyedik a feje. Az „asszony” végiglépkedett rajta. Nem volt rajta egyéb, mint az íhrám meg az ümög: öv nélkül.

Amint a hercegnő a templomörök segédkezésével feljutott a Kába-ajtóba, Edrisz bég is utána sietett. Ide nem bocsátják be a nőt, csak férjével együtt. Neki nem kellett semmi segédkezés. Féltenyerét a küszöbre téve, egy könnyű szökéssel fenntermett a küszöböt képező márvány-lapon.

A hercegnő visszafordítá a fejét. Ez szép ugrás volt! Gondolta magában: „ez az én *emberem* valami arab zsonglőr!” Keresztény halandó még eddigelé nem látta a Kába belsejét.

Leírását a titokteljes szent odúnak csak az igazhítűek után bírjuk: azok között az afgán Bursonét. A szentély pádimentuma sakktábla módra van kirakva márványkockákkal; a padmaly és falak sötétveres damasszal vannak bevonva, melyre arany betűkkel hímezvék az Alkoránból vett mondatok. Három cédrusfából faragott mestergerenda tartja a tetőt, s ugyanolyan oszlopok a gerendázatot. Ablaka nincsen. Benne a lég fülledt és fojtó, keverve tömjén-füsttel és ámbrával. Viaszgyertyák égnek benne éjjel-nappal arany tartókban. A melléksekresztékben vannak felhalmozva a kegyes ajándékok, melyeket a gazdag búcsújárók össze-

hordtak, amióta a vahabiták kirabolták a Kábát, s magát a szent követ is darabokra törték. Egy szoba tele van órákkal, amelyek mind összevissza mutatják az időt. Senki sem igazítja őket.

Itt egészen arcra fekve kell végezni az ájtatosságot. A metuáf előénekli a szurát.

Mikor már elég volt a malasztból, a hercegnő szétosztja a gazdag ajándékot, s a visszatérésre gondol.

De az most már éppen lehetetlen. A sakálok vért szagoltak!

A pénzszerzéstől megvadult zarándokok had most már egymás hegyin-hátán tolakodik a Kába bejárata elé, amelyből a titokteljes jótevőnek ismét elő kell jönni.

– Csinálj nekem utat! – szólta a hercegnő hideg, kemény szóval a maga emberének.

– Péki!

Edrisz bég odalép a Kába küszöbére, s ezt kiáltja a tomboló sokaságnak:

– Igazhívó mozlemin! Íme a tengerentúli szultán hercegasszonya új kizvát hozott a Kába számára: a régin osztozzanak meg az istenfélők!

S azzal a kardját kezébe kapva, hatalmas csapásokkal kettészeli a nehéz negyvenrőfös kárpitot tartó köteleket. Az egész függöny körös-körül leomlik; de az ajtó előtt üres hely marad. A zarándoksereg rohan a lehullott selyemnek, s elkezd az ajtó előtt hasogatni, osztozni fölötte: az ajtó előtt üres marad a tér.

– Asszonyom: előttem az út! – kiált Edrisz, előre ugorva. S aztán a hercegnő két rózsaszínű talpát a tenyereibe fogva, leemeli őt a küszöbről, mint egy gyermeket.

Még ezt is megteszik az arab erőművészek.

Mikor a hercegnő a földön áll ismét, azt kérdi az emberétől:

– Hát te nem csókolod meg a szent követ, *ember*?

Arra Edrisz bég így felel:

– Már megcsókoltam egyszer: nem használt; többször nem teszem. Én is Omár kalifával tartok, aki azt mondá: „ostoba, buta kődarab vagy, aki se jót, se rosszat nem tehetsz; megcsókollak, de csak azért, mert a próféta is így tett”.

A hercegnő gondolá szívében: „így nem beszélnek az arab szemfényvesztők!”

Innen aztán a Zemzem kútjához mentek.

Ennek a tetejében áll oszlopokon a safeiták makámja.

A Zemzem kútja egy földalatti patakforrás, melyből a zemzemiják merítik bőrcsebrekkel a vizet.

Edrisz bég előre figyelmezteté rá a hercegasszonyt, hogy ne igyék belőle, mert a lágymeleg keserűsős víz bélgörcsöket okoz az idegeknek, s ivása után tályogok támadnak a testen. A mekkaiak azt isszák: hozzá vannak szokva. Mikor a szultánok és kalifák roppant költséggel vízvezetékeket építettek, melyeken ólomcsöveken át hozatták a friss forrásvizet a távol hegyekből a szent városig: a mekkaiak fellázadtak, hogy ők nem hagyják az ő szent Zemzem kútjukat, a bűdöset, holmi tiszta vízzel megfertőztetni, s a szultánok kénytelenek voltak a jó ivóvizet a városon kívül ásatott tavakba eresztetni. Ott csak a tevék használják, akiknek inkább kell az édes friss víz, mint a paradicsom. Átkozottak legyenek!

Tehát a hercegasszony nem ivott a Zemzem kútjából, hanem egész vederszámra töltetett azt a fejére. Így még drágább és még jobban használ.

A vízzel leöntözött iherámlepel ez egyszer világosan elárulá Edrisz bég előtt a gyönyörű termet körvonalait.

Bevégezte a szent szertartást a hétszer alá s fel nyargalás mezítláb a nagy el-Emszai utcán, a *Szafa* szobrától a Merva szobráiá, mint emlékeztető az eltaszított Hágár bolyongására a pusztán.

(Hágár volt Ábrahám szolgaleánya, kit a felesége, Sára unszolására elkergetett magátul. Hágár fia volt Izmaél, az arabok őse; Sáraé Izsák, a zsidók törzsapja; a mohamedán hit szerint Ábrahám újra felkereste Hágárt, az elűzött szeretőt. Kiteik az ilyen bolondság az öreg uraktól!)

5. FEJEZET - A szultánleányok regéi

Amint a müezzinek a hét minaréhből a napnyugati órát elüvöltik: a böjtölésnek vége. A zarándoksereg eloszlik a városban. A galambok és a galamboknak a papnéi házaikba térnek. A muzulmánoknál is az a hit, hogy Venus és a galambok egymáshoz tartoznak.

Edrisz bég is megtért a maga hercegasszonyával a templomhoz ragasztott palotába.

Mind a ketten elvégezték a vallásos tuhareth-mosakodást a maguk fürdőszobáiban: amire valóban nagy szüksége van a Kába látogatóinak.

Azután a felhordott lakomához ültek.

Abban aztán megint nagy a mohamedán hitalapító bölcsessége, hogy ha nappal megkínozza is a híveit böjttel és a testi sanyargatással, de éjszakára felszabadítja őket; nem válogat az ételekben. Csak éppen nem kérődző és nem hasított körmű állat húsát nem szabad nekik enni és kiforrott szőlőnedvet inni.

A hercegasszony és az ő embere együtt vacsoráltak: rizzsel főtt juhhús, mócsingos tevépúp (melynek ízes voltát maga a próféta fedezé fel), szultánkenyér, befőtt pisztáciák, vajban sült pizstrángok, jeges sorbeth (melyhez a jeget tíz mérföldnyi messzeségben levő jégbarlangból szállítják Mekkába) – minden bőséggel volt. Amit az úri házaspár el nem fogyasztott, azt a felszolgáló rabnók költötték el. Misem veszett kárba.

Lakoma után a hercegnő kezébe adatta a kilenchúros lantját, s szép csengő hangon énekelt valami rögtönzött románcot, témának választva a mai nap élményeit: a Kába-látogatást; a Zemzem kútjáról való rögtönzést azonban átengedte Edrisz bégnek, aki szintén értett a mandolinpengetéshez s a versdúdolásához.

Edrisz bég annyira vitte a dolgát, hogy versekben leírta a hercegasszonynak a szép termetét, mely a szent vízzel áztatott ihrám alatt kitűnt; a patyolat a víztől átlátszó lesz. Hozzátette azonban, hogy mindezen szépségek érintésére nem érdemes halandó ember.

A hercegasszonynak megtetszett mind a magasztalás, mind a szerénység.

– Mesélj nekem valamit – monda Edrisz bégnek. – Te bizonyosan sok mesét tudsz.

– A te rabnőid bizonyosan többet tudnak.

– Péki! A Sekerbuli tud tündérmeséket, a Sekerpára pedig olyanokat, amik csintalan tartalmúak és nevetni lehet rajtuk. De én olyan mesét szeretnék hallani, ami igaz. S ilyent csak a férfiak tudnak.

– Hát miféle tárgyról parancsolod, hogy mesét mondjak?

– Mondd el nekem azt, ha tudod, hogy ki szerzte és minő alkalomból azt a szokást, hogy a szultánok hercegleányai színből hozzáadassanak egy férfihoz, akitől aztán elválasztja őket a kivont kard.

– Igenis, tudom ennek a történetét, s ha megengeded, elmondom előtted.

A hercegnő végigheveredett egy dagadó kereveten; egy rabnője nagy pávatoll legyezővel hűsölte az arcát, mely folyvást takarva volt az aranyleppellel; a másik illatszerekkel dörzsölte gyöngéden a lábcskáit, amiket felváltva kidugdosott az ihrám alól. Egy harmadik rabnő Edrisz bég poharába töltögette a mazsolaszőlős rózsavizet, hogyha regélés közben a torka kiszáradna.

Edrisz bég megmutatta, hogy kiváló makáma-énekes. Keze a lant húrjain volt, s amíg a rímre rátalált, a húrpengetés tölté ki az időközt.

„Tehát – volt az igazi hívők földén – távol a napköltén – egy uralkodó földi lény – Harun al Rasid – kiról az a hit, – hogy mindenkor igazságos – és jóságos – volt ítéletében: – egész életében. Kardját ismerte ellenség, – a szegények meg a kincset; – rakva voltak egész pincék, – kádak, vedrek kivert pénzzel: – nem számlálták, mennyi vész el? – Trónusa volt színaranyból, – smaragddal rakva a nagy bolt: – s annak ormán – az Alkorán – minden során – ragyogott rubint, gyémánt...”

Itt egyet ivott a pohárbul Edrisz, s megpengeté a mandolint, nem találva hirtelen a rímet arra, hogy gyémánt.

„Ez mind némán – hirdeté a nagy sah fényét, – énekesek, komoly bölcsek – élő hangon az erényét; – ámde minden drágakőnél – ragyogóbb volt az élő lény – a szultánnak kedvenc lyánya, – Allahnak remek talánya: – a szépséges el-Abbása – valóságos isten-mása – ki, ha az arcát fölfedte – a gyémánt sötét lett mellette, – s ha mosolyogva kacsintott, – zölddé tette a rubintot, – fogsorát mondhatnám gyöngynek, – pehelynél járása könnyebb, – se a bánfa, se a pálma – természetnek be nem válna.”

– Elég lesz már a magasztalás, ember! Gyanút keltesz bennem, hogy nem vagy igazán holt szívű.

– Hiszen csak mesét mondok.

– No hát folytasd. De ne versben.

– Harun al Rasid válogathatott az igazhívó szultánok között, hogy melyiket szemelje ki a leánya számára vőlegénynek. Jöttek az udvarához a világ minden részéből egymással versengő kérők. De ő egyiknek sem adta a szép el-Abbását. Irigy volt valamennyire. Sajnálta a koronából kitörni a legszebb gyémántot.

A hercegnő helyreigazító szót ejtett közbe.

– Én úgy „hallottam”, hogy a csodaszép Abbása a nagy Harun al Rasidnak húga volt, nem leánya.

– Te úgy hallottad a mesemondóktól, én ellenben így „tanultam” azt a tudósok munkáiból. Nem is volna a történet elhihető másképpen, mert amikor a barmekidák megbuktak, akkor már Harun öreg ember volt, a nővérenek is vén leánynak kellett volna lenni, s te magad ítéld meg, hogy vajon lehet-e egy olyan lanton szép dalokat pengetni, amelynek a húrjai le vannak lankadva?

– Neked van igazad. Folytasd.

Edrisz bég ismét elővette a lantot, s folytatá a makámapengetést.

– A nagy dicső kalifának – sok vezérei valának – bírák, bölcsek és tudósok, – költők és jósok; – de mind valamennyi felett – arcának sugáriban melegedett, – a barmekidák utódja – «Dzsafár», kiról a hír toldja, – hogy együtt volt hős és tudós – költő és jós. – Ő a kalifa kegyence: – olyan nem volt, egyetlen se. – Egyszer a bájos szultánlány – Bajramünnep délutánján – azt kérte a kalifától, – hadd mehessen ő el távol – a szent földre Medinába – és Mekkának szent honába – földön üdvöt kérni, várni, – szentek lakta helyen járni. – „Oda lányom, lány be nem megy: – inkább Mohamedhez a hegy; hanem előbb férjhez adlak; – ne félj, azért el nem adlak; csupán színből látszóképpen – nem múlik a vőlegényen. – Itt van Dzsafár, a jobb kezem; – kezed az övébe teszem; – megfoghatod e hú kezét: – ez elvezet, – mintha saját kezem lenne; – úgy bízzék a szíved benne.” – És hozzáadta Dzsafárhoz, – de aztán így szólt a párhoz: – „ez a házasság csak álom; – szerelemmé ez ne váljon: – a délibáb a láthatáron – vak nap az égen

kettő-három, – látható, de mégsem való – csupáncsak szemeket csaló; – ilyen a ti egyezségek: – abban a valóság vétek.” – Dzsafár meghajolt a parancs előtt. A hercegnő türelmetlenül közbeszólt.

– Azon nem csodálkozom, hogy Dzsafár beleegyezett, de hát a szultánleány?

– Várd végig előbb. – Abbása nem szólt semmit: – a mozlem nő számára nincsen hit, – meg lett tartva a lakodalom! – a kincshalom, – a kelengye, – hogy senki el ne feledje, – ki lett osztva a násznépnek, – virággal hintve az utak, – rózsavízből szökőkutak: – hét napon és hét éjszakán – dúskált a nép a lakomán; – az utcákon folyott a bor: – a gyauroktól elrabolt; – abbul itatták a tevéket, – az táncolt mind, az lett részeg: – igazhívőnek az méreg. – És ezalatt a boldog, az irigyelt, a magasztalt pár: el-Abbása és a hős Dzsafár, – ahogy kellett – egymás mellett – tölték az éjt; – hanem azért – közöttük volt a kivont kard...

– Nedvesítsd meg az ajkaidat, hisz egészen nekihevíültél.

– A zarándokút hosszan tart: – egy év fordult, míg a szent portul leverhették saruikat, – mely el-Hedzse földjén rájuk tapadt: – el-Abbása megtért éppen, – csak képében – nem volt a hajdani: – az engedett gyanítani, – hogy valami – bánat nyomja – annak gondja – látszik meg a két orcáján: – a királylány – elmentével piros rózsza – visszatértén fehér rózsza.

– Vajon mi baja lehetett?

– Azt fürkészte mind a szultán. – Évek múltán – jött a titoknak nyomára! – milyen ára – van az elveszett rózsáknak? – A zsarátnak – lassan ég a hamu alatt: – elrejtőzik a gondolat; – míg egy szellő lángra fújja – leírja az iblisz ujja, – hogy maga a lótuszvirág, – amely csupádon tisztaság, – Istent szül, ha rászáll a méh... Folytassam-é?

– Folytasd! – biztatá a hercegasszony.

– A kalifa kinek sem szólt – egyetlen szót: – nyájas, szelíd – miként előbb – volt Dzsafárhoz s Abbásához – most is páros – volt járásuk és kelésük, – közös poharuk és késük; – az „én uram”, „én hitvesem” – volt a nevük – de sohasem – mondhatták, hogy „én kedvesem!” – A két szájnak szabad volt *beszélni* egyet-mást, – de nem *elhallgattatni* egymást. – Egyszer így szólt Dzsafárhoz Harun: – öltük föl a vándorsarunk, – zarándokútra Mekkába – a szent Kába – csókja után vágyik szívem – és te hívem, – jártál már ott: – velem még egyszer bejárod – a szent várost, Arafátot; – az ereklýeket újra meglátod, – s még úgy jöhet, – talán többet, – mint amiket – csókolgattál és elhagytál. – Az volt ám a búcsújárás! – Egész város – volt, ahol Harun megpihent – a sivatag közepiben: – választott testőrök százan; – lovasok rengeteg számban: – egyik szélitől a másikig a láthatárnak, – nem volt vége a teherhordó dromedárnak. – Hát még a tömérdek imám, dervis, hodzsa, – ki a kalifa nyomdokát tapossa – az asztaláról lehullt morzsa – jól tartott tízezer koldust. – Midőn megjött csapatostul, – az eléje jött hadzsadok serege – oda teregette ihrámjait eléje a földre – azon jött be a városba.

– No, ezt a diadalutat nem irigylem tőle – szólt közbe a hercegasszony, ismerve a jámbor hodzsák ihrámjainak a minőségét.

– De kérlek, hercegasszony, ne ejts közbe ilyen szavakat, mert a költészet olyan, mint az álom, ha az embert felzavarják belőle, többet vissza nem talál bele.

– Nem nagyon bánom, ha nem beszélsz többé versben: fáj a fülem már a rímeidtől. Szeretném hamar megtudni, hogy mi lett a vége? Ami közbeesett, azt elengedem.

Edrisz bég ledobta a földre a lantot e lehűtő szavak után, s aztán rövidebbre fogta az előadást.

– Mekkában a kalifa egy egész palotát vásárolt Chalaf-Ben-Chuza emírtől, s abban telepedett le udvari kíséretével. Mindenütt Dzsfárral együtt járták be a szent helyeket, s egyforma szövetből volt az ihrámjuk, majd japán selyemből, majd perzsa sálból úgy, hogy nem lehetett őket egymástól megkülönböztetni.

– Hát szabad a zarándokoknak más kelméből ihrámot viselni, mint len- vagy gyapotszövetből?

– Nem szabad: de ha a kihágásért egy-két ürit áldoznak a szegényeknek, meg lesz nekik bocsátva.

– Mért nem mondtad ezt nekem előbb, emberem?

– Nem kérdezted tőlem, asszonyom.

– Holnap selyemihrámot veszek föl.

– Holnap lesz a lámpások ünnepe. Harun al Rasid ott ünnepelt Mekkában a Kurban Bajrám napjáig; áldotta a jobb kezét boldog-boldogtalan. A Bajrám-ünnepen szoktak a szultánok híveiknek ajándékokat osztogatni. Élő ajándékokat. Kiválogatott szép leánykákat, gyermekeket. Harun al Rasid maga köré gyűjté az emírjeit a palotájában. Egy nagy függöny takarta el a terem háttérét; a kalifa intésére a függöny félrehúzódott. Egy bársonnyal bevont emelvényen voltak felállítva a rabnők olyan öltözetekben, melyek üvegből látszanak szöve lenni, kezeiken aranyláncok. Némelyiknek arca szeméremtől égett; távol keresztény kolostorokból ragadták el őket mór rabkereskedők; mások csábítón mosolyogtak, ezeket már pénzen vették cserkesz szülőktől a vásáron; a sok tündéri szépség között pedig volt két gyermek is, egy fiú és egy leány; olyan egyforma az arcuk, hogy ugyanegy színű, szabású kantusaikban alig mondhatta meg róluk valaki, melyik a fiú, melyik a leány. Ikrek voltak. A földön ülve játszottak kapókövekkel. „Te választasz legelőbb”, szólta a kalifa Dzsfárhoz. És erre a kegyenc zavarba jött, tétovázni kezdett. „Utánad választanak a többi emírek, ami ottmarad, az jut Mazrurnak.” Ez volt a kalifa testőrinasa. Egy rút szerecseny rabszolga. De ő borotválta, ő fűrésztötte a szultánt, s azért nagy becsben állt előtte. „Nekem, tudom, hogy a két poronty marad!” – szólta nevetve Mazrur. – Erre a szóra Dzsfár úgy felütötte az öklével a röhögő szolgának az állát, hogy annak rögtön kiesett két foga. – „Nem! Disznó! Az a két poronty nem lesz a tied.” S azzal odament a rabcsoporthoz, s kivezette a többiek közül a két gyermeket kézen fogva. – „El hamdu l’Ilah” (Dicsértessék Isten!) – kiálta fel erre Harun al Rasid. „Ezek a te gyermekeid!” – Dzsfár nem bírta őket eltagadni, úgy hasonlítottak hozzá. Az apai érzelem erősebb volt az alattvalói félelemnél. Ott a kalifa színe előtt térdére vette a két gyermeket, és összecsókolgatta őket. Azután arcra borult a kalifa előtt gyermekeivel együtt, annak a lábait csókolva: „Bocsáss meg, hogy nem tudtam, ahogy parancsolád, holt szívű maradni; de Abbása olyan szép volt.” – „Szebb Allah” (áldassék Isten), monda a kalifa, „előre megmondtam, hogy olyanokat fogsz Mekkában csókolgatni, amilyeneket más búcsújáratodban nem csókolnál. Hozd magaddal a gyermekeidet.” – „Áldassék Allah! s tegye a te híredet örökké tartóvá!” – sóhajta fel Dzsfár, s a két kis csemetéjét kézen fogva elvitte a saját tanyájára. – Másnap aztán útra kelt a kalifa egész táborostól. Dzsfár mindig ott volt az oldala mellett. Mikor az utazás hetednapján éjszakára megszállottak az el-Anbari oázisnál az el-Urur klastromban, éjjel felhívatta a kalifa magához a kegyencét. Szemére veté a hitszegését, s levágatta a fejét Mazrurral, a szerecsen szolgával.

– Hát a gyermekekkel mi történt?

– Ott maradtak az el-Ururi kolostorban holtuk napjáig. Dzsfárnak az apja, testvérei és az egész Barmekida-nemzetség negyedíziglen mind a börtönben veszett el.

– S ezt a kalifát nevezték al-Rasidnak? Az igazságosnak? – szólta a hercegnő felindultan.

– Méltán tették. Mert aki a hitét megszegi, az megérdemli a halált, habár a szultán első vezére legyen is. S aki fogadást tesz, tartsa meg azt, ha mindjárt a szultán leánya, ha mindjárt a tündérek királynéja teszi is próbára a szívét.

– S ezóta áll fenn a szokás, hogy a mozlemin hajadonok, ha a Kábát meglátogatják, látszatból időre-órára férjet választanak?

– Eltaláltad.

– S ma is fennáll még Harun al-Rasid ítélete, hogy aki a látszatot valónak veszi, fejét veszítse?

– Bizonyára fennáll! És „ha” a látszatból férjhez adott hajadon panaszt tesz az „embere” ellen, hogy az nem tisztelte az ő ártatlanságát, bizonyára levágják ennek a nyakát. – Jó szerencse, hogy a kard és a nyak között ott van a „ha”.

– De te nem vagy arról bizonyos, hogy ott van-e ez a szó?

– Történnek csodák a nap alatt, s néha még a sötétségben is – mondá Edrisz. – Majd holnap elmondom neked a szép Gamilának, a hatalmas „Nacsir-Ed-Daula-Abu-Mohamed el-Hazán” szultán leányának a történetét, aminek még alig múlt egypár esztendeje.

Azzal Edrisz bég odafektette a kerevetre a kivont kardját kettőjük közé, s aztán az álmra menők imáját morzsolgatva a fogai között, szép csendesen elszunnyadt Allah árnyékában:

A hercegnő még sokáig ébren volt, s elnézte az alvónak az arcát: vajon „ki” lehet ez az ember?

6. FEJEZET - A szép Gamila története

A lámpások ünnepén elmulaszthatatlan kötelessége volt a hercegasszonynak a Medzsid el-Haramot: a nagy templomot meglátogatni.

Ide azonban nem vihetette magával a kíséretet. A fegyveres kappanőröknek nem szabad a templom csarnokába belépni, s a rabnők vagy mint tisztességes férjes asszonyok mehetnek a templomba, vagy pedig mint „uálem”-ek, utcai táncosnők, énekesnők; amazok a szent ihrám leple alatt, ezek pedig hivatásukat világosan eláruló öltözetben. Ekként a hercegnő nem vihetett mást magával, mint a vezető metuáfot, aki a rúdra akasztott méhkas nagyságú lámpát vitte, melyben három szál viaszgyertya égett, aztán meg a hites férjét.

A hercegnő ezúttal sárga selyemihrámot öltött magára, melynek bírságául a Bab el-Nebbinél (a próféta kapuja) lefizetteté az emberével a két ürü árát.

Mikor a próféta kapuján s a Soma-el-Nebbin keresztül bejutottak a mecset udvarába, meg kellett állaniok a kapubolt alatt, egyrészt a bámulat, másrészt a nagy tolongás miatt. Az udvar belseje tele volt már hodzsákkal és vezető metuáfokkal, akiknek mindegyikénél volt egy lámpás. Ezrekre ment az ájtatos látogatók száma. S éppen annyi volt a lampionok száma is, melyekkel az árkádok ki voltak világítva. Az ég sötét volt, a félhold sarlója alig vetett valami világot.

S e fényözön mint a tengerörvény forgott egy sötét központ körül. Az volt a leleplezett Kába, az egyedül volt kivilágítatlan, mintha jelképe volna a sötétségnek. A zarándokoknak hétszer kell megkerülni a szent Kábát, a lámpással kezükben. Akik már odajutottak, azok sebesen futnak, de a tömeg széle csak lassan mozdulhat, folyton szaporodva a próféta kapuján utána tódulóktól, míg az átelleni Ali-kapun a végzetek rajzanak ki. S miután a Kába kilenc lábnyival mélyebben esik, mint a templomudvar, úgy tűnik elő a lámpások örvénye, mintha az a körben forgó fényár valóban alásodródnék a mélységbe.

A kapubolt alatt, ahol a tömeg megrekedt, s a hercegnőnek várni kellett, feküdt egy haldokló mozlem, aki idehozatta magát ágyastól együtt, hogy a lelkét a szent helyen adja át a paradicsomnak; az ott nyögte halálos kínjait, mellette négy arab dervis éneklé orrhagon a paradicsom túlvilági gyönyöreinek magasztalását; túl rajta pedig két uálem és három alme énekelte az innenső világi paradicsom jóvoltát a jámbor hodzsáknak. A baksist egyébiránt mindenki szívesen fogadta: a dervisek is, az almék is, még a haldokló is.

A bőkezű hercegnőt, kinek az embere akként csinált utat, hogy marokkal szórta az aprópénzt maga körül, mindenki megáldá. S az áldó kezek nem érték be azzal, hogy messziről táruljanak feléje, hanem egészen érintkezésbe kívántak vele jönni, s minthogy a selyemihrámmal a női idomokat előnyösen tüntette ki, az áldó kezek mindenünnen összevissza cirógatták a kegyes úrnőt. – Ez a neme a nyájasságnak kezdett a hercegnőre nézve alkalmatlanná lenni. Bánta már nagyon, hogy a selyemihrámot öltötte fel. Edrisz bég észrevette a hercegasszony zavarát, s minthogy az áldó kezeket visszatartóztatnia nem volt szabad, akként segített rajta, hogy a saját gyapjúszövet ihrámját burkolta a hercegnő selyemleple tetejébe, így azután nem cirógatták többet. Neki magának elég volt a deréktakaró is. Így még nagyobb a hodzsza ájtatossága.

A hercegasszonynak az üdve megkívánta, hogy maga is hétszer körös-körül járjon a Medzsed el-Harám udvarán a szent Kábát megkerülve, míg egészen a közelébe juthat. Cudar, piszkos, utálatos rongynép tömege között, melynek fele koldus, nyomorék, ragályos beteg, féregtől hemzsegő rongyokban. S még nem ezek a legundokabb alakjai a szent gyülekezetnek, hanem

azok a kifestett képű, hosszúra eresztett hajú ifjancok, akik asszonyi kantusban, derekukra kötött övvel tolakodtak a zarándokok mellé, kiszemelve közülök, akiknek legdíszesebb lámpásaik vannak, s szemtelen kínálkozással ajánlkoznak, akár a hercegnő, akár a férje mellé mulattatónak: legsötétebb árnyképe a keleti életnek! Utoljára valódi szabadulásnak vehető a hercegasszony, amidőn két teherhordó tolakodott eléje, akik nagy kiabálással cepeltek vállaikra emelt tragacson egy halottat, aki nem érhetett már meg élve a lámpások ünnepét – végkívánsága szerint a hulláját hordták a Kába körül hétszer. Ennek riadozva nyitott utat a zarándoksereg, s a hercegnő a halottvivők nyomában háborítatlanul tehetette meg a körútját, míg végre az Ábrahám lábnyomát, a Zemzem kutat, az arany csatornát, a Harun al-Rasid ezüstös köveit mind sorba megtisztelve, a fülkábító imádkozás zajából s a pestises ember-óceán bűzéből kivergődhetett Edrisz béggel együtt az el-Kaskas utcára.

Nem állhatta meg, hogy megegyzést ne tegyen a maga emberének tapasztalatai fölött.

– Különösnek találom, hogy olyan szigorúan veszik a hajadonok és özvegyek dolgát, hogy a Medzsed el-Harámba be nem léphetnek, csak ha egy férj kíséri őket.

– Ez a törvény.

– Hanem ha egyszer odabenn vannak a Medzsed udvarán, a folyosókon, tehetnek mindent, ami bűn.

– Ez a szokás. S a szokás erősebb, mint a törvény. Ha valami istenfélő megbotránkozik afölött, amit látott, följelentheti a vétkezőket a négy *mefátánál*, s ha két tanút hoz magával, a mefáta kimondja rájuk az ítéletet: „Etba Keba”. (Áldozzál egy ürüt.)

– S ez a büntetés?

– Kivéve, ha a Kába szentélyében követi el valaki a szerelem bűnét. Erre csak egyszer volt eset. Asszafi ben Esmer és Najela ben Szahel ifjú legény és hajadon a dzsorhami nemzetségből hevesen szerették egymást, de szülők elleneztek egybekelésüket. A két szerelmes elvégre a Kába szentélyében adott egymásnak találkozt. Ezért a dzsorhami nemzet átka sújtá őket. Allah teljesíté az átkot, s kővé változtatta mind a két vétkezőt. Ez a két kőszobor a „Száfa” és „Merva”, melyek között kell majd teljesítenünk a hétszer alá- s felfutást, a Hágár bolyongására a pusztában emlékeztető „Száit”, amely nélkül a Bajrámot nem ünnepelhetjük.

A hercegasszony, hazatérve a palotájába, ugyan sietett a nagy ünnepélyről elhozott emlékeket szappanok és fésűk segélyével eltávolítani magáról.

A lakomához ismét magához hívatta az emberét.

– Azt ígérted nekem tegnap, hogy el fogod mondani a szép Gamila hercegnő történetét.

– Ez valóban igaz történet, nincs még két éve, hogy megesett. A tündérszép Gamila hercegnő a nagyhatalmú Nacsir-Ed Daula-Abu-Mohamed el-Hazánnak, Aden szultánjának volt a leánya. El levén jegyezve Adhad el Daula-Ibn Buveih szultánnal, ősi szokás szerint előbb meg kellett tennie a nagy zarándokutat a Hedzsasz földjére. Fényes kísérettel, gazdag ajándékokkal érkezett meg a szultánleány, négyszáz teve, mind egyszínű fehér, szállította a drágaságokat utána, s amely napon a Kábát meglátogatta, tízezer dínárt szórattott ki a nép között. Nagy pompa mellett történt meg a látszatos egybekelése egy daliás ifjúval, akinek ma sem tudja még senki a nevét.

– Éppen úgy, mint én nem tudom a te nevedet, de te sem az enyémet.

– A búcsújárás három hónapig tartott; a Du el-Hodzsa tizedik napján, melyet az arabok Ait el-Kebirnek hívnak, a szultánleány búcsút vett az ideiglenes férjétől, s elváltak úgy, hogy soha ne lássák többé egymást.

– Az a férj is holt szívű volt, mint te?

– Holt lehetett, de feltámadott. A szép Gamila szomorúan tért vissza a nagy búcsújárásból, s nem tudta elfelejteni azt, akivel látszatból, időre, össze volt esketve. A nő pedig nem is esküszik, de megtörténik, hogy hű marad eskü nélkül.

– S honnan tudod, hogy Gamila hű maradt az ideiglenes férjéhez?

– A tettéből. Mikor a menyegzője elkövetkezett, a szép arát fényes násznép kísérte a szultáni vőlegényhez; ezer bohóc és énekes volt a lakodalmi menetben. Amint a Tigris hídjának a közepére megérkeztek, ősi szokás szerint a menyasszony kiszállt a palankinjából, hogy a hídról egy ékszer dobjon a vízbe, amelyet legbecsesebbnek tart. Gamila azt a kis rubintos gyűrűt húzta le az ujjáról, amelyet névtelen vőlegényétől kapott, s azt dobta a vízbe. És azután maga is utánaugrott, odaveszett. A sok nehéz aranykösöntű lehúzta a fenékre.

Ez volt a szép Gamila hercegnő története.

Edrisz bég egészen belehevült a regélésbe.

A hercegasszony közelebb húzódott hozzá, s maga töltötte neki a csészéjébe a bájitalt, amit „gizr”-nek hívnak a keletiek. Magából a kávéfa húsos bogyójából készül. Mi csak a magjának a levét ismerjük, a nagy urak a gyümölcs borát isszák. Drága, mert a gyümölcslé kisajtolásánál kárba vész az éretlen mag.

Amíg azt szűrölte Edrisz egy szalmaszálon keresztül, azalatt a hercegnő lopva megnevelíté a fátyola szegélyét, mely keletindiai „dacca” muszlin volt, olyan finom, hogy ha a pázsiton leterítik, mintha harmat szállt volna a földre, s azzal megdörzsölé Edrisz bégnek az arcát. S aztán elbámult, hogy a fátyolán nem hagyott színt a férfi piros arca.

Edrisz bég haragra gerjedten ugrott fel a helyéről.

– Kinek tartasz te engem? A festett képű suhancok egyikének talán? Allahra mondom, ha ezt más tette volna velem, menten levágtam volna érte a kezét.

A hercegnő kérlelte, hogy ne haragudjék.

– Bocsásd meg a kíváncsiságomat, de én még sohasem láttam piros arcú férfit. Akiket otthon a szerájban vagy kint az utcán láttam, mind fakó, olajpej színűek, akik ha haragba jönnek, elhalványulnak, ha nevetnek, fehér fény támad az orcájuk közepén. Piros színt én csak festve láttam férfiarcon. Hát a tied mitől ilyen piros?

– Az én arcom Allah kegyelméből viseli ezt a színt, de még jöhet nap, amikor lángveresnek is fogod ezt az arcot látni, s akkor majd megtudod, hogy mitől lesz a férfi arca piros.

...A lakoma végeztével ismét aludni mentek.

A hercegnő rendesen megvárta előbb, amíg Edrisz elalszik. – S minthogy az alvást tettetni is lehet, megfigyelte, hogy mikor rándul össze. Rabnőinél tapasztalta ezt, hogy mikor az ember elalszik, abban a percben egy rándulást tesz: az egyik életből a másikba ugrott át. Mikor meghal is úgy tesz: csak hogy akkor még nagyobb az ugrás.

Akkor aztán a hercegnő is leveté a felső ruháit, fejéről letette a fátyolát; csak éppen az arcát takaró aranylemezke maradt még álmában is a homlokkötővel megerősítve.

A fátyolát pedig belegyűrte egy kétfelé nyitható gömb alakú bokályba, mely egy darab hegyi kristályból volt faragva, s arra egy fekete achátkorsócskából valami nedvet öntött; s aztán a bokályfödelet rácsukta. Akkor az öt ujjával, mely még nedves volt attól a bűbajos illatú folyadéktól, végigsimítá az alvónak az arcát. Ettől azután az aludt mélyen, kivilágos kivirradtig bizonyosan.

7. FEJEZET - A gonosz Abu Lahab legendája

A következő napon végezte a hercegasszony a nagy „Szái” futást a maga embere kíséretében a Merva és Száfa szobrai között. Itt is nagy szüksége van a hölgyzarándoknak a férfitámaszra; mert az ezernyi jámbor hadzsads mind rohanva fut az utcán; s ki mentül jobban tud szaladni, annál inkább üdvezül: aki elbotlik, elesik, azt agyontapossák. Ilyenkor nem viselik a férfiak az ihramot, csak a derékcsavarót: a nők ellenben itt is tartoznak burokban járni.

A hétszeres „Szái” futás és a hétszer hét imádkozás után került napirendre a „kisebbik búcsújárás”, az el Omrah. – A gazdagok számárháton, az úrinők tekepúpra kötött palankinban tehetik meg a szent vándorutat az Omrah kápolnáig; a szegények serege gyalog és mezítláb.

A négylábú állaton való zarándoklásnak megvan a maga előnye, de megvan a hátránya is.

Előnye az, hogy a nyeregben ülők hamarabb elérnek az Omrah kápolnához, s ott a márványpadozatra leborulva, elkezdhetik az „ölám” imáját; de a hátránya az, hogy az utánuk érkező gyalogosok meg a tetejükbe fekszenek, az ölámot végezni: úgy, hogy utoljára négy rétegben is hasalnak egymáson a hívek: s holmi gyöngé mellű ember, aki legalul fekszik, bizony ottfulladhat.

Edrisz bég a hátán cepelte ki a hercegasszonyát ebből az eleven embergarmadából, nagy erővel kiszabadítva. Mégis bölcs intézkedés az, hogy hajadon leányt egymagában ez istentiszteletre nem bocsátanak.

Visszatérőben azután még meg kell állaniok az elátkozott Abu Lahab és az ő felesége, a „tűzifahordó nő” sírjánál.

Egész hegy lett már ebből a sírből. Minden zarándok hajít rá egy követ, százezeren századokon keresztül. Egyszer még piramis lesz belőle.

A köhajítás után minden zarándoknak el kell mondani az Álkoránból az „átok-szurát”.

„Szégyenüljenek meg Abu Lahab kezei. Gazdasága, keze munkája semmisüljön meg. Maga égjen az örök tűzben. Éppen úgy a felesége, a »tűzifahordó nő«. Nyakukra tekerüljön pálmaháncsból készült kötél.”

Mikor este megint összejöttek a vacsoránál, azt kérdezé a hercegnő Edrisztől:

– Ugyan mit vétettek ezek az Abu Lahabék, hogy úgy megátkoztuk őket?

Edrisz bég elmondá neki a legendát.

„Mohamed próféta idejében, még a Hedzsira előtt, ahogy a próféta futásának napját nevezzük, az arab nép még bálványimádó volt. A Kába szentélyében a Hadzsár el-Aszerzuád (a szent fekete kő) mellett még fel volt állítva az *aranykos szarva*: ugyanazon kosé, melyet Ábrahám leölt az ő fia, Izmaél helyett, akit Allah kívánságára meg kellett volna áldoznia az oltárkövön. A gyaurok könyvei ugyan azt hirdetik, hogy Izsák lett volna az, a zsidó nép törzsapja, akit Ábrahám lekéselni szándékozott Allah tiszteletére; de ez nem hihető; mert ebben az esetben Allah nem akadályozta volna meg Ábrahámnak ezt a kegyes elhatározását. Még azonkívül háromszázhatvan bálvány volt a templomban; az esztendő minden napjára más meg más. A legfőbb bálványok voltak az „Urotál”, a boristen és az „Alilát”, a szerelem istennője; idehozta Esmer-ben Lahia király a maga házi istenét, a „Hobál”-t, s az volt a Kába kupolájára fölállítva; azután valamennyi arab törzs mind beállította a Kábába a maga külön isteneit: a Beni Horra törzs az arany datolyapálmát, a Beni Thekifek az „El-Lát” sziklát, a koreishok a

„Szád-Aruát” fát; azután az „Azáf” és „Naila” istennők jelképeit; a „Chabár” királynét. Egy perzsa sah két aranygazellát küldött: azok is bálványokká lettek; még a keresztény templomokból is bevitték egy galambot, egy madonnát, s egy zsidó templomból az Ábrahám szobrát, hét nyíllal a kezében.

Mindezen imádat tárgyainak pusztulását kiáltá ki Mohamed ezzel a szóval: „egy az Isten, és az Allah! Alláhn kívül nincs több Isten”.

Az arabok ugyan azelőtt is tisztelték magát Alláht, az Ábrahám láthatatlan egyetlen Istenét; de nem igen nagyon. Az arab a szántóföldjét kétfelé osztotta: az egyik volt az Istené, a másik a bálványé. A bálvány földjét öntözte mesterségesen, az Isten földjét pedig sohasem. Azt mondta, hogy öntözzé ezt az Isten maga, aki a felhőknek az ura. Ez rossz gazdaság volt. Mohamed véget akart ennek vetni. – Ekkor aztán összesúgtak ellene a bálványimádók hatalmasai, hogy elpusztítsák. – Ezek között a leghatalmasabb volt az Abu Lahab: a napistennek a papja. Mohamed egy kis kápolnát épített a láthatatlan Isten tiszteletére: ez, amelyben ma voltunk, az el-Omrah. Odajárt a híveivel ájtatoskodni.

Abu Lahab anyai nagybátyja volt Mohamednek, s mégis ilyen gonosz cselt koholt ellene. Egy nagy kutat ásatott a pusztában, azon érv alatt, hogy forrásvizet nyisson a jámbor utazóknak. – De más volt a célja. Mohamedet akarta abba eltemetni. Egy napon azt a parancsot adta ki a kútásó embereknek, hogy ha jönni fog hozzájuk egy férfi, ezzel a kérdéssel: „elvégeztétek-e már a munkátokat?” – azt menten ragadják meg és vessék bele a kútba. Mert ez az a gonosz szellem, aki megakadályozza a föld alatti vizeket, hogy a kútba folyjanak. – Rövid idő múlva aztán majd jönni fog egy asszony egy számmal, mely rőzsekötegekkel lesz megterhelve. Ez azt fogja mondani: „íme, itt van a tüzelőfa a gonosz szellemnek a kútból kifüstölésére”. Akkor gyűjtsák meg a rőzsecsomókat, s hányják bele a kútba egymás után, míg a füst meg a láng a kút száján ki nem csap.

Másnap aztán a gonosz lelkű Abu Lahab azt a hazugságot mondá Mohamednek: „íme, lássad, az általam ásatott kútban megjelent a várva várt forrás. Te légy a legelső, aki annak a vizét megízleli; kérdezd meg a munkásoktól, hogy bevégezték-e már a dolgukat?” – Mohamed nem sejtette a gonosz cselszövényt, s el hagyta magát ámítani. – Elment a kutat megtekinteni. – Útközben azonban arra gondolt, hogy íme itt is Allah keze működött, s mielőtt a kút vizéből innék, elébb betért az el-Omrah imaházba, s ott leborulva a mindenható előtt, végigimádkozá valamennyi hálaadó dicséretét a pusztában szomszédjához.

A hosszú ájtatosság ideje alatt maga Abu Lahab lovagolt ki a kúthoz, s leszállva a lováról, odament a munkásokhoz, s azt kérdezé tőlük: elvégeztétek-e a munkát, amit rátok bízam? Erre a munkások ötlet ragadták meg, s a saját parancsa szerint beledobták a mély kútba. Nemsokára jött az asszony a rőzserakott számmal. Azt kérde: „itt járt-e már a rossz szellem?” – „Már bele is dobtuk a kútba – mondák a munkások –, hallod, hogy ordít a kút fenekén?” – „Akkor füstöljétek ki a rossz szellemet ezzel a tüzelővel.” A munkások úgy is tevének, s egyik meggyújtott kéve a másik után repült alá a mélységbe, míg végre a füst és a láng a kút száján csapdosott ki. A nő tapsolt diadalmas örömeiben. „Most már ki van füstölve a rossz szellem!” – Abban a pillanatban látja meglelni a háta mögött Mohamedet, a prófétát, aki az el-Omrahból tért vissza az ájtatoskodás után. – „Hát ez még él?” – kiáltá elbámulva. – „Kit dobtatok hát a kútba?” A munkások mutatják az ottmaradt paripát. A „tűzifáhozóné” ráismert Abu Lahab lovára. Megtudta, hogy a saját férjét égetteté meg a kút fenekén. Ekkor kétségbeesésében maga is beleveté magát a lángoló mélységbe, s azóta égnek együtt mind a ketten a Morhud mélységes fenekén, a sírjuk felett pedig nagyot nő a megátkozott kövek halma.

– Ezek bizony megérdemelték a sok átkot – monda a hercegnő, a legenda által egészen felvilágosítva.

8. FEJEZET - Amitől a férfi arca fehér lesz

A Du el-Hodzsa hónap első napjaiban megérkeztek Mekkába a damaszkuszi és bagdadi karavánok. Az egyiptomi zarándokok már egy hónap óta itt voltak.

A tízezernyi zarándoksereg a városon kívül üt tábor: Mekka be nem bírná valamennyit fogadni; a gazdagok és hatalmasok azonban a városban fogadnak szállást, s ilyenkor pogány módra felverik a házbért.

A damaszkuszi karaván megérkezése után beállít egész kíséretestül a damaszkuszi basa (aki személyesen vezette a nagy karavánt) a hercegasszony és Edrisz bég által lakott palotába, késő este, amikor már ezek a lakománál ültek.

Az őrtállók jelentésére, hogy egy nagy úr érkezett a palotába, Edrisz fölkel az asztal mellől, s kiment eléje. A hercegnő a félrehúzott nehéz selyemfüggöny alul leskelődött ki utána.

A basa már azáltal is feltűnő volt, hogy nem viselte a vallás parancsolta ihrámot, hanem a legpompásabb katonai egyenruháját; az aranyhímzett kabátot, a gyémántos Nisán-renddel a mellén, s a vörös fezt a borotvátlan fején. Kövér, elhízott férfiú volt.

A basa mondott valamit Edrisznek törökül, Edrisz meg a basának mondott valamit arabul.

S miután a török is azt tartja a maga nyelvéről, meg az arab is, hogy egyedül az övé az igazi emberi szólásmód, a többi mind ugatás: annál fogva őrizkedik mind a kettő a másiknak nyelvéből csak egy szót is megtanulni.

Miután tehát még egypár kérdést intézett a basa Edriszhez törökül, s az még egypárszor visszakérdezett arabul, végre azt mondá Edrisz frank nyelven:

- Ha te nem tudsz arabul, én meg nem tudok törökül: akkor beszéljünk a frankok nyelvén, azt mind a ketten értjük, mert kénytelenek vagyunk vele: – Allah keverje meg őket!
- Hát jól van, beszéljünk franciául – hagyá rá a basa.
- Kinek tiszteljelek? – kérdezé Edrisz bég.
- Én vagyok Mahmud bég: damaszkuszi basa.
- S mit kívánsz tőlem?
- Ide kívánok szállni; s azt akarom, hogy hurcolkodjál ki innen.
- Ha egyéb kívánságod nincsen: akkor csak lépkedj szaporán a sarkaddal előre, mert én ezt a palotát neked át nem engedem.
- De én vagyok Mahmud bég, a damaszkuszi basa.
- Ha te vagy a damaszkuszi basa, akkor a te helyed ott van a Chalaf-Ben-Chusa-palotában.
- Tudom; de az messze van énnekem a Kábához.
- Ha messze van: járj lóháton a Kábához.
- De én vagyok Mahmud bég, a damaszkuszi basa. Láthatod az egyenruhámon.
- Elég botrány, hogy te, basa létedre, azon a szent napon, amikor minden hatalmasok, akik itt a szent földet tapossák, az ihrámot veszik fel, nem áttalod az ájtatos híveket megsérteni azzal, hogy fedett fővel, aranyos köntösben jársz: Allaht és az angyalok seregét kicsúfolod.

- S ki vagy te, hogy énvelem ilyen hangon mersz beszélni?
 - Zarándok vagyok, miként te.
 - Neved? Állásod?
 - A nevemet nem mondom meg; mert férje vagyok a Nagy Serif által velem a szent napokra összekötött hercegnőnek, s se énnekem nem szabad tudnom az ő nevét, se őneki az enyémet.
 - Hadd lássam én azt a te hercegnődet!
 - Egy lépést se tégy, ha a beledet kiontva nem akarod látni. A mozlem nő szobája szentély.
 - Nekem úgy látszik, hogy te goromba vagy.
 - Ha nem tetszenek a szavaim: jegyezd fel a tárcádba. Majd, ha vége lesz a nagy ünnepnek, akkor én is felveszem a köntösömet: meglehet, hogy nekem is van olyan fényes, mint neked, s Nisán is fityeg rajta akkora, mint a te potrohodon; akkor aztán szolgálatodra állok, akár gyalog, akár lóháton, karddal, pisztollyal vagy lándzsával: ahogy jobban szereted. Most pedig Allah vezéreljen békével.
 - Velem így még nem beszéltek soha.
 - Jó szerencse, hogy kettőnkön kívül senki sem értette. Frankok nyelvén enyelegtünk. Mármost üdvözljük egymást, ki arabul, ki törökül; s te menj békével Allah oltalma alatt, s ne várd el, hogy én segítsek a kimeneteledben. Szálem aleikum.
 - Szálem.
- A basa kénytelen volt megretirálni: talán nem is először életében.
- Edrisz bég pedig visszatért a hercegasszonyához.
- A hercegnő csodálkozva látta, hogy az emberének az arca egészen fehér lett.
- Hát ezt mi okozhatja vajon?

9. FEJEZET - Amitől a férfi arca még pirosabb lesz

A Du el-Hodzsa hónap hetedik napja az Arafát hegyi búcsújárás ünnepe. Más napokon a látogatás nem is szabad, nem is üdvözít. Hanem ezen a napon az Arafát hegyét taposni minden igazhívőnek buzgó óhajtása. Mohamed paradicsomába nem jut senki, aki az Arafát hegyén nem volt.

Korán reggel összesereglenek a tízezrekre menő karavánok a Mekka előtti homoksíkságon az „üdvözet kapuja” előtt, s onnan indul meg a búcsújárat, jó szerencse, ha alkonyat felé.

Megkezdí a menetet a „mehámel”, a szent teve, mely a próféta zászlaját szállítja.

A törökök azt állítják, hogy náluk van Sztambulban a próféta igazi zászlója, s azt csak az országot és a Mohamed-hitet fenyegető nagy katasztrófáknál szokták kibontani. A szíriaiak azonban szintén abban erősködnek, hogy ők bírják a próféta zászlóját, s az egyiptomiak szintül meg vannak felőle győződve, hogy az ő zászlójuk az igazi.

Efelett szokás minden búcsújáráson összeveszni.

Aztán „aki bírja, az marja”.

Ezúttal a szíriaiak zászlaja lett az igazi; pedig tulajdonképpen az egyiptomi szent tevének kellett volna az elsőbbségi ranggal bírni, mert ő vitte púpján a próféta zászló mellett még az új „keszvét” is, melyet ezúttal a kedive ajándékozott a Kába beburkolására. Hanem hát a bagdadi basának sok katonája volt: s a hatalom megelőzi az igazságot: az ő mehámelje ment legelő, az egyiptomiaké hátramaradt.

A hívek, nemzetek szerint, kísérték a maguk szent tevéit, külön a szíriaiak, külön a törökök meg az egyiptomiak.

Edrisz bég az utóbbiak között volt.

Ez alkalommal tüzes arab csődörön ült, egyiptomi szokás szerint (az arabok kancákon lovagolnak), az írámba öltözve (inkább vetkőzve), oldalán kard, kezében kelevéz.

Ott lovagolt a hercegnő mellett, aki két dromedárra kötött palankinban himbálózott. A palankin aranyozott volt, bársonyfüggönyökkel, s a tevék fejei veres strucctollal, bokrétával és ezüst félholdakkal díszítve.

A zarándokhaddal együtt vonult ki Mekka egész népessége, aki csak mozdulni tudott. A családapák magukkal hozták az egész háremüket, s egy-egy nyomorult metuáf négy feleséget is cepelt magával, akiket a búcsújárás idejére, pro forma elvett – illendő honoráriumért. Egész sereg volt a számárlovas. S a búcsújáró nép két oldalán rajzott a beduinok és vahabiták rendetlen csapatja, akiknek az egész búcsújárás „kismiska”. Ezek a mohamedanizmus protestánsai, akik tagadják a szent köveknek, az áldozatoknak, a búcsújárásoknak minden sikerét; nem hisznek a papok hatalmában; nem borotválják le a hajukat, nem isznak a zemzem-vízből; nem kell nekik az egész hókuszpókusz; sőt (a vahabiták) még nem is dohányoznak. Hanem azért együtt járnak meg a búcsút az ájtatos hadzsadzsokkal; abból a kegyes szándékbul, hogy hátha el lehet tőlük egy-egy bitang tevét csenegetni – aztán meg, hogy az egész búcsújárás alatt csúfolódjanak velük. A szultán ugyan fizet nekik azért, hogy ne bántsák a zarándokokat; de nem olyan sokat, hogy ígéretüket meg is tartsák.

Van azután gyalog *kutyagoló* nép is elég. Férfit és nőt alig lehet egymástól megkülönböztetni; az arcuk egyformán beburkolva, s a meztelen karjaik egyformán ráncosak, soványak, feketék.

Így vonul végig a táborsokaság a ciprussal beültetett temetők, az alacsony házak között, a nagy vízmedence és a Nagy Serif palotái mellett (van neki hús); az El-Moabida város szét-szórt épületei között, melyek ez alkalommal megszáporodtak „gerábákkal” és „kemliszekkel”: (zöld gallyakból készült sátrak), ahol a beduin asszonyok kenyeret, vaját árulnak.

S ez az egész roppant sokaság, mikor a Dzsebel Bu Kubis völgyesorosába eljut, úgy összeszorul, hogy ott csak párosával lehet a zarándokoknak egymás mellett áthaladni, s a teveháton páros kosarakban ülő hölgyek kénytelenek maguk alá húzni a lábaikat, hogy a szikla le ne szedje róluk a papucsaik sarkát.

Ezalatt beáll az éj. A félhold még fenn van az égen. A metuáfok meggyújtják a szurokfályaikat, s a sötét sziklavölgyben világítanak a zarándokok elé.

Hajnatra vergődik ki a búcsújárók serege a mély sziklavölgyből, s akkor pillantja meg maga előtt a szürkület világánál az Arafát hegyét.

Egy kopasz sziklatömeg, merő kavicspusztától körülvéve, amelyen még csak tövis sem terem; se egy fa, se egy bokor; de még egy moszat sincs a kövek között, mely az élő világot képviselné.

Ez az igazhívó mozlemek vágyainak a netovábbja: az üdvösség hazája.

A sziklasivatag közepett egyszerre egy város látszott támadni. A zarándokok nemzeteik szerint elkülönítve ütötték fel a sátraikat, mindenféle színű szőnyegekből rendezett utcákat képezve; a mekkaiak előreküldték a fabódéikat, s azokban kirakták a vásárra hozott portékáikat. Itt jó üzlet van az ünnepek alatt; minden hodza iparkodik valami vásárfiát vinni haza a szent Arafát hegyről.

Miért olyan szent az Arafát hegye? Azért, mert ott találta fel Ádám apánk az elvesztett Éváját – százharminc esztendei távollét után. – De sok meggyónnivalója lehetett a két jó öregnek!

Az Arafát hegyi ünnep három napig tart: az első a megérkezés napja, a második a mulatozásé, a harmadik az ájtatosságé; akkor tartja a nagy prédikációt a kő szószéken a kalef; aki egyúttal a mekkai bíró. Könnyű neki prédikálni: nagy könyvből olvassa, s csak a szemeit kell törölgetnie magának a zsebkendőjével a sűrű könnyhullatástól.

A harmincezer nyi nép zsibongva *hangyállik* alá s fel a sátorváros utcáin, melynek közepétől magasan emelkedik ki a mekkai Nagy Serif zöld sátora. Ez előtt lobognak a próféta zöld zászlói. A tevék, paripák és csacsik roppant nagy karámokban vannak összeszorítva, melyeket rongyos beduinok őriznek.

A legjobb helyet a szíriai zarándokok foglalták el: sátoraik közepén négyszöget alkot a török katonák barakktömege, s annak az elején van felütve a damaszkuszi basa aranyozott kupolás sátora.

Ma a vigasság napja van. Pénzért mindent lehet kapni, ami jó. Még pálinkát is. Vannak sátorok a hasisevők számára, akik előlegezik maguknak a paradicsomot: ragyogó szemfényükről, reszkető tagjaikról megismerhetők. Éneklő almék, táncoló bajadérok gyönyörködtetik a híveket, s az indus kígyótáncoltatóknak, a perzsa kardfaló bűvészeknek ma nagy kelete van.

Holnap általános bűnbánat napja lesz: tehát ma annyit kell vétkezni, amennyit csak lehet – ez a legtökéletesebb logika. Az egyiptomi zarándokok voltak számra leggyöngébben képviselve: nekik a legrosszabb hely jutott, az Arafáttól legtávolabb. Ezen a szent pusztán ugyan minden helynek jónak kell lenni; de annak, aki szélről marad, mégis annyiban rossz a helye, hogy folyvást őrizni kell a tevéit meg a lovait, hogy a portyázó beduinok vagy a hitetlen vahabiták el ne lopják; mert ezek az Arafát hegyre világért sem prédikációt hallgatni jönnek, hanem azért, hogy könnyűszerrel zsákmányt ejthessenek. – A török katonaság ugyan azért van ott,

hogy a zarándoknépet rablótámadásoktól megvédelmezze; hanem az csak akkor kap lóra, ha a damaszkuszi basa parancsolja; az pedig, amíg a nargilét ki nem szíttá, fel nem kel a helyéből.

Az ünnep harmadik napján, amint a nagy prédikáció véget ért, minden zarándok rohan a sátorához, a lovaihoz, a tevéihez, s kezdődik a sátorbontás. Ilyenkor van nagy zűrzavar.

Ezt az időt szokták a martalócok leginkább felhasználni.

Egyszer csak felzendül a rémkiáltás: „itt vannak a *fekete turbánosok*!”

Ezek a legkegyetlenebb skizmatikusai a próféta vallásának. A kábaszentségtelenítők, az ünnepnaptörők, az ördögtagadók. A legharciasabb törzs valamennyi beduin nép között. Ezek fekete turbánt viselnek (már ez is milyen istentelenség!) és fekete zászlóval járnak, s azon nem félhold a jelvény, hanem egy ökörfej.

A hegyszakadék közül jöttek elő, fürgönc sovány lovaikon, hosszú dárdákkal a kezükben. A pusztá megjelenésükre vak rémület szállta meg a szélről maradt zarándoksereget.

Mahmud basa látta jól a magaslaton levő sátorból a hitetlenek közeledését, s könnyen tehetett volna róla, a spáhik lóra ültetésével. De akkor éppen nagyon szép nótát fújtak, vertek a trombitásai és dobosai: valami mayerbeer-i finálét: azt nem lehetett félbeszakítani. Aztán meg a fekete turbánosok egyenesen az egyiptomi sátorok felé látszottak tartani. – No hát, most mutassa meg az a hetvenkedő muteszellim, hogy milyen legény a gáton: ha csakugyan ő is muteszellim.

Edrisz bég, amint a martalócokat közeledni látta a sátraik felé, nem könyörgött senki fiának segítségért, hanem maga felkapott a lovára, baljába fogta a lándzsáját, jobbja a szablyáját, a dárda nyele braziliai vasfából volt, mely a vízben aláüllyed, s a kardja a legjobb damaszkuszi acél. Az ikrát is ledobta a válláról, hogy ne akadályozza a küzdelemben.

A hercegnő bámulva nézett utána sátora hasadéka felé. Vajon csakugyan van bátorsága egyetlen férfinak szembeszállani egy egész sereggel?

Azok csoportostul száguldtak ellene, hosszú dárdáikat előreszegezve. Edrisz bég kiszemelte magának a vezérüket, aki kivált a többi közül a turbánján lengő veres szurgudzsál és gazdag nyeregszerszáma által.

Az a sok dárda tréfa volt Edrisznek: a maga dárdáját középen markolva, egyet pördített rajta, s mint a rokka pörgettyűje a gyermekek rátartott szalmaszárait, úgy verte föl a hitetlenek kopjait: egy sem találhatta őt el; akkor aztán kiszakította magának a csoportból a veres kócsagos vezért. Egypár beduin hátul akart rátámadni; de azokat a jó lova úgy rugdalta oldalba, hogy elsomfordáltak.

A vezér magas, szikár alak volt, a hegyes szakállá két ágba lógott alá a mellére, olyan hosszán, mint két kötél.

Hárman rúgtattak egyszerre Edrisz bég ellen: a vezér meg két beduin; amaz szemközt támadt rá, ezek kétoldalt fogták elő. Ordított fenevadak módjára mind a három.

Edrisz bég a bal oldalán támadó beduinak a dárdáját félrecsapva a lándzsájával, úgy szúrta ennek a hegyét az ellenfél szemébe, hogy az hanyatt esett a lováról, a jobbról támadó ellenfél döfését szépen kikerülte a dereka félrehajlításával, s amint az keze ügyébe került, visszakézzelel úgy csapott a nyakára, hogy az fej nélkül nyargalt tova.

A vezér ezalatt kegyetlen csapásra emelte fel a kardját, egészen a feje fölé. Ő maga pikkelypáncélt viselt, s a turbánja hegyes végű ezüstsík körül volt csavarva. Sérthetetlen volt.

De Edrisz bégnek a paripája is együtt harcol az urával; a nemes mén egyszerre felágaskodott, s a beduinvezér lovát harapta fogával, vágta patával, amire annak a lova is a két hátulsó lábára állt, s úgy marakodtak egymással, mint két heraldikai oroszlán. Edrisz bég szokva volt az ilyen harchoz; ő huszárosan ülte meg a lovat; térdei szorításával tartva magát a nyeregben, míg ellenfele a széles talpú kengyelhez volt szokva, s amint az ágaskodó lova hátravetette a fejét, hogy ki ne essék a nyeregből, mind a két kezével a lova sörényébe kapaszkodott, s közben kiejtette a kardot a kezéből.

Edrisz bég, amint azt látta, hogy az ellenfelének nincs kard a kezében, maga is a kézcsuklójára eresztette a szíjnál fogva a szablyáját, s azzal megkapva a vezért a hosszú szakállánál, kirántó a nyeregből, le a földre. Arra a vezér lova tovaszárguldott. Edrisz bég pedig megfordítva a lovát, vágatva vitte magával a szakállánál fogva az elfogott emírt a hercegnő sátoráig: ott átadta a kappanöröknek, hogy verjék láncra; aztán megint visszavágtatott a fekete turbánosokhoz, a dárdáját pörgetve a feje fölött.

Azok nem vették tréfára a dolgot: az is megijeszthetné őket, hogy most már a török lovasság is felcihelődött, s megindult ellenük; hirtelen visszafordultak, s menekültek a sziklaskadékaik felé. Edrisz bég messze elkergette őket, s talán mert nem akart e szent napon több embervért ontani, vagy mert nem tartotta őket érdemeseknek a fegyvere hegyére, csak a dárdanyéllel püfölte a hátukat.

Mikor tiszta volt már az ellenségtől a tér, akkorra szerencsésen megérkezett Mahmud basa a maga spáhijai élén.

Még ő volt haragos. Ő támadt Edriszre.

– Minek kergetted el a fekete turbánosokat? Most mind elfogtam volna őket.

– Mért nem jöttél hamarább, amíg itt voltak?

– Most add át nekem az elfogott vezérüket, hadd akasztatom fel.

– Jámbor Mahmud basa. Ha beduint akarsz felakasztani, fogj magadnak beduint. Én az enyimet már a hercegasszonyomnak adtam: hadd vigye haza Arafát hegyi vásárfiának. Szálem aleikum.

Azzal visszanyargalt az egyiptomi karavánhoz.

A hercegasszony most már látta, hogy mitől lesz a férfi arca lángveressé.

10. FEJEZET - Az a szív a homlokon

Amíg Edrisz bég a fekete turbánosokkal kergetőzött, a zarándokvárost mind felszedték a sátorkarókról, s tódult a tenger sokaság a Masumin sziklaszoros felé, mely a Merian völgybe vezet. Az éjszakát bevilágította a hold s az ezernyi fáklyafény, mely csillagokkal lepte el a pusztát.

A hercegnő palankinja mellett hét lámpást vittek, három szál viaszgyertyával. A Musalifa mecsethez érve megszálltak ismét, és sátort ütének. Ez volt az utolsó napja a nagy böjt ünnepének. A következő nap már az „Ais el Kebir” az arabnak, a „Kurbán Bajram” a töröknek. Csak még egy prédikáció van hátra. Mikor azt is elvégezte a mekkai főkádi (mintha minálunk a főpolgármester tartaná a misét), akkor aztán mindenki összeölelkezik ez örömszavakkal: „Aitek embarek”. Száz ember másik százal s aztán még egy mennydörgő nagy „Labik” kiáltás. „Itt vagyok, uram!” s azontúl aztán „nem vagyok itt!”

Az eddigi napok Allahnak és a prófétának az ünnepnapjai voltak, a következő nap az ördögé. Minden zarándok háromszor hét követ tesz a táskájába, s azokat mind az ördögnek a fejéhez hajigálja.

Az ördögnek is van emlék emelve: „dzsemra el-kál” (az első parázs): egy ormótlan kövekből összerakott oszlop. Ennek a fejéhez kell az elhozott huszonegy követ hajigálni. S minthogy az ezernyi néptömeg az oszlopot körös-körül állja, s a hajigálást nem minden ember tudja úgy kiszámítani, hogy azzal éppen a szobrot találja el, annál fogva a repülő kövek nagyobb része a jámbor zarándokok koponyáit üdvözli, s az nagyon jól eshetik az ördögnek. Azonban Allah rendelte így. Áldassék az ő neve.

A mozlem hit szerint Isten csak egy van: az Allah – hanem ördögnek háromnak kell lenni: ez is szent szám. Az első ördögszobor után következik a második, a „dzsemra el-uszt” (a középső szén). Tudniillik, hogy minden kő, melyet az ördögszoborra hajítanak, az azt kísérő átokmondattal egyszerre égő parázssá változik, amely lyukat éget az ördögnek a testén. Csuda, hogy ki tudja állni! A harmadik stáció a „dzsemra el-aksa” (az utolsó parázs). Ennek a meghajigálása után még csak egy ünnepélyes szertartás van hátra: a birkák leölése.

Ez annak az emlékeztetőre történik, hogy éppen itt, ebben a völgyben szándékozott Ábrahám a fiát, Izmaelt megáldozni, amidőn az angyal azt kiáltá neki: „Etba Kebzs!” (Áldozzál egy ürüt.) Valamennyi zarándok, aki a szigorú zarándokszabályok ellen vétett – tehát mindazok, akik nem gyalog és mezítláb, hanem lovon, teve- és számárháton jöttek, vagy a papucsviselés luxusát megengedték maguknak, de még inkább azok, akik drága szövetekből készült ikrát viseltek – tartozik a Menáa völgyében egy ürüt vásárolni, s azt görbe késével személyesen leölni. Annak a húsából a szegény zarándoknép készít magának tokányt, akik mezítláb és gyalog tették meg az utat. Ez a legokosabb ceremónia az egészben. A jó mekkaiak gondoskodnak róla, hogy erre a napra sok ezernyi birka legyen a völgybe osszeterelve, amelyeket ők dupla árért vesztegetnek a kegyes hadzsadzsoknak.

Edrisz bégnek négy birkát kellett szabályszerűleg megáldozni. Egyet azért, hogy lovon jött; másikat azért, hogy sarkantyút viselt a lábán; kettőt pedig a két megölt beduinért. Ez is kihágás volt az ünnepi szabályzat ellen, mely vezeklését a birkahalálban találja. Edrisz aztán még egy ötödik birkát is hozatott, melyet a hercegasszony nevében késelt le. Ez a fejedelmi birka szép tarkára volt festve, aminővel a mekkai kádi szokott áldozni. E sokszoros öldöklés után valóban úgy nézett ki, mint egy mészároslegény.

Alig is várhatta, hogy visszakerüljenek Mekkába s ledobhassa a kegyes ihrámot és a két moharrem kendőt s lefürödhessen magáról a sok szentséges mocskot a nagy „hamam”-ban. Ez a híres mekkai közfürdő.

Akkor aztán neki is szabad volt felölteni a legdíszesebb ruháit. Neki is volt ugyan katonai egyenruhája, mint a damaszkuszi basának; Nisán-rendje is hozzá; de ő nem vette fel ezt a feszes, európai szabású prózai öltözetet sárgaréz gombjaival, egyenesen álló aranyhímzett gallérjával, s azt a megfordított üstöt, ami a török katonák fején dísztelenkedik; hanem felöltötte az „ihlal”-t, a festői török jelmezt: a hímzett dolmányt, ezüstvirágos ingelővel; a bő ráncos salavárit; derekát átkötötte gazdagon arannyal áttört perzsa sállal; abba dugta türkázos markolatú handzsárját s az aranynyelű kis kését, meg a lefüggő láncú zsebóráját, a feje körül hét rőf patyolatból turbánt tekert s középebe gyémántos forgót dugott. Így ment át a herceg-asszony háremébe.

A hercegnő is egész tündéri pompában volt ez este felöltözve. Se ihrám, se feredzse nem takarta a termetét. A vékony hímzett csalánszövet inget finom öv szorítja a derekához, hogy ki lehetett alatta venni, miszerint nem segítenek az alakját idomítani a keresztények büntetésére kitalált halcsontok és acéllemezek; a vállain kikerekített dolmánya – kóstolónak – engedett valamit láttatni az elefántcsonttal vetekedő bőrből; fátyola alól gazdag fekete selyemhez hasonló hajzuhatag omlott alá a hátára s végigterült körülötte a pompás ottománon, a hátrahajló paradicsommadár-tollat is aláhúzva. Igazgyöngyökből készült fövege alól a megszokott aranylepelke ez alkalommal két áruló részt hagyott nyitva: egyet a két szem számára, másikat a szájnak.

„A két szemet gyémántokhoz, az ajkakat korallokhoz csak a bolondok hasonlítják; mert gyémánt és korall holt állat, de az én hölgyem szeme és szája él és elevenít.”

(Ez különben Edrisz bég mondása volt: én csak aláírom, hogy „vidi”.)

Ez volt az ideiglenesen kötött házasságuknak az utolsó napja – utolsó éjszakája. Méltó, hogy szokottnál fényesebben legyen megünnepeelve. Csak fényesebben? Hátha boldogabban is?

A terített asztalt felhozták a rableányok; a házaspár hozzáült a lakomához, egymással szemben.

A hercegnő szemei az aranyfátyol nyílásán át kedvtelve nézték a délceg ifjút. Szép fehér kezei maguk válogatták ki számára a legjobb cukorsüteményeket, s saját rózsás ujjjaival hámozták meg számára a narancsot.

A mai lakomához pezsgőt is hoztak. Ezt nem tiltja a próféta, mert kiforratlan szőlőnedv. Az igazhívó nem vét az italával.

Valahányszor a rabnő teletöltötte Edrisz bég poharát, a hercegnő mindig leszakított a keblére tűzött rózsáról egy szirmot, s azt odadobta a habzó pohárba. Edrisz bég fenéig üríté a poharat; a rózsalevél is eltűnt.

A hercegnő a lakoma után előhozatta a mandolinját, s rákezdett egy új románcra, amelyet maga készített, a dallamával együtt.

A románc tárgya volt: a „piros arcú ifjú”.

*„A sírászi rózsza elsárgulhat mellette,
A hajnali fény halovánnyá lehet,
Korallok, rubintok fényüket veszthetik,
Mikor a piros arcú ifjú közöttük megjelen.
Jaj a rózsának, hajnalnak, drágakőnek,
Ha a piros arcú ifjú velük szembe kerül!”*

Edrisz bég elismerte, hogy a hercegnő hangja igen csengő, és szavaiban sok költői szépség van.

A hercegnő eldalolta a második verset.

*„De akkor lásd a piros arcú ifjút,
Mikor ellenséggel kerül szemtől szembe:
Nem számlálja, hogy hány? nem méri, mily magas?
Szétveri, hogyha sok, levágja, ha óriás.
Ellenség vérénél is pirosabb lesz az arca.
Jaj minden férfinak, ki fegyverrel jön felé,
Ha a piros arcú ifjú még lángolóbbá lesz.”*

Edrisz bég elfogadta komoly méltósággal ezt az egész hozzá címzett magasztalást.

*„Hajh, de mikor egyszer a piros arcú ifjú
Szép nők, deli lányokkal ül szembe,
Szomorú az arca, eltűnik a fénye,
Olyan, mintha egy halott ki volna festve.
Mintha egy angyal volna, akinek nincs neme.
Jaj annak a nőnek, ki vele szembeül,
Midőn a piros arcú ifjú – olyan halavány lesz.”*

A románc nem volt rossz, s mi több: elég világos értelmű.

Edrisz bégnek sebesen kezdett a szíve dobogni.

A hercegnő leoldta fejről a fátyolát, s ahogy szoká, beletette a kókuszdió alakú szelencébe; a dolmánykáját is levette válláról, s karjairól és lábairól lerakta a kőszőnyöket. Dúsgazdag hajával betértette magát körös-körül.

És ezúttal nem követte azt a szokást, hogy előbb Edrisz béget engedje elaludni, s aztán az álmhozó nedvvel végigsimítsa az alvónak az arcát; hanem maga készült előbb a lepihenéshez.

A rabnők sürgölődve készítették el a nászszoba menyegzői pompáját. Meggyújták a kerevet körül álló nehéz ezüsttartókban a viaszgyertyákat, melyeknek a bele ambrával van telítve; megállították a nagy antik órának az ütését; megoldozták a nagy selyemkárpitok tartózsínórait, s közben a hercegnő románcának a végsorait dúdolták utána.

Edrisz bég ismét kivonta a kardját, mely most már gazdag drágakövekkel kirakott hüvelyben függött az oldalán, s szokás szerint odafektette a hercegasszony oldalára.

A hercegasszony megfogta két kézzel a szablyát, s ajkaihoz emelve, háromszor megcsókolta azt, úgy fektette vissza a helyére.

Ez is érthető mondás – napkeleti virágnyelven.

Azután lankatag odaomlással foglalta el a fekhelyét a dagadó kereveten, a két karját fölemelé a feje fölé, a nagy, hosszú szempillák lezáródtak a szemeire; majdan szétnyíltak az ajkai élvezet mosolyra, két sor igazgyöngyöt engedve látni; a keble csábítón szállt és emelkedett.

A rabnők egyszerre eltűntek mind a szobából.

És Edrisz bégnek olyan nagyot dobbant a szíve, mint még soha.

Ez a szívdobbanás azt mondta: „ez a nő még ma az enyém!”

Merészen nyúlt hozzá a kezével, s feltakarta az arcáról azt a soha le nem tett arany fátyolkát.

Elbámult e túlvilági szépség láttára. Ilyet nem teremtett Allah keze soha. Ez orcák, ez orr, e szemöldökök csak istennőktől lehetnek elvéve. És amint még feljebb emelte az arany fátyolt, meglátta, hogy a tündérszép hölgynek a homlokán van egy tökéletes *szív alakú rózsaszín anyajegy*.

De ebben a percben felszökött a hölgy a helyéből, haragra gyulladt arccal, s felcsattanó hangon kiálta:

- Szerencsétlen! Mit tettél? Feltakartad az arcomat.
- Napba néztem... megvakultam – rebegé az ifjú.
- Jusson eszedbe a kettőnk közé tett kard!
- Hát ha az Alsiráth hídja maga volna közöttünk?!
- Halott voltál!
- Föltámadtam...

S odaszorítja őt magához, elárasztva csókjaival a hölgy égő arcát, ajkait, szemeit és azt a piros szívet ott a homlokán.

A vonagló hölgy kiszabadítja a jobbját az erőszakos ölelésből, s alányúlva a kerevete mellett levő bokályból kiránta az éjente odagyűrt fátyolát, s akkor azt hirtelen odanyomta a szerelmében őrzöngő ifjúnak az arcára.

Edrisz bég azt érzi, hogy a túlvilági gyönyör emészti el valami bűbájos illatárban, testét-lelkét elfogta a kéjes reszketés, s aztán eszméletlenül rogyott le a földre.

11. FEJEZET - Palmyra, az eldorádói hercegnő

Mikor Edrisz bég másnap késő reggel felébredt mély narkotikus álmából, s széttekintett maga körül, hát nem volt ott se szép hercegasszony, se odaliszkok, se aranyedényekkel terített asztal, se duzzadó kerevet, se szőnyegek, se gyertyatartók árbrás viaszgyertyákkal. Ott feküdt a csupasz márványpadlón: körülötte a négy meztelen fal. A pókok ráértek az éjjel a szögletekben hálót kötni.

Kitámolygott, mint egy álmjáró, az előcsarnokba. Ott sem strázsáltak már a kappanőrök; lenézett az ablakon át az udvarra, az istállóajtók nyitva voltak: egy teve sem volt a jászola mellett. Egy másik ablakon át betekintett a nagy mosé udvarára: az teli volt vigadó néppel; a Kába bevonva az új fekete szőnyeggel; az ajtaja bezárva; a templomőrök ott osztoztak a lépcsőkön a hadzsadzsoktól elharácsoltságban.

Senki sem felelt a hívására, csak a kongó nagytermek visszhangja.

Amint aztán körülnézte magát, egy kulcsot talált az övébe dugva. Ráismert. A saját szobájáé volt az. Annak az ajtaját felnyitotta. Minden drágaságai, fegyverei együtt voltak, pénze erszényekbe rakva; de azon kívül semmi emlék, ami az eltűnt menyasszony után maradt volna. – Csak midőn a földön heverő meztelen kardját felvette, azon látta e szavakat, valami edző nedddel felírva:

„Amit a bolondság elveszített, azt az ész nem találja meg többé.”

Hátha mégis?

Edrisz bég megtömött egy erszényt Mária Terézia-tallérokkal, s felkereste a palotájában a Nagy Serifet.

– Allah veled, vitéz Edrisz bég el-Homrah; váljék egészségedre a Kurbán-Bajrárm ünnep!

– Allah Akbar! A Kurbán-Bajrárm nekem nem hozott semmi örömet; ellenben nagy bánatot. Tudod, hogy engem mekkai szokás szerint összeházasítottak ideig-óráig egy zarándokló hajadonnal.

– Jól tudom, Edrisz bég. A próféta rendelte így, bizonynal. Tudod, hogy szent városunknak, melyet némelyek Mekkának, mások Makkának, sőt némelyek Mechának neveznek, sajátságos szabadalmai vannak.

– Tudom, Nagy Serif.

– És azokat mind a próféta rendelte így. Ilyen például az, hogyha egy teve egymás után kilencszer ellik üszőborjút, akkor ez a teve felszabadíttatik minden további teherviselés alól, és szabadon bocsátatik.

– Hát én nem törődöm a ti szabadon bocsátott tevéitekkel, Serif.

– Ne is próbálj velük törődni! Mert bizonynal mondhatom neked, hogy ha tele erszényt csörgetnél is előttem, megrakva ezüsttallérokkal, mégsem adnék rá neked engedélyt, hogy egy szabadon bocsátott tevének a hátára felülj.

– Nem is szándékozom azt követelni.

– Ne is követeld, mert ezt a próféta rendelte így. A teve szent állat, s a próféta oltalma alatt áll, azt a malailraangyalok védelmezik. A tevét Szádi, a nagy költő a „sivatag hajójának” nevezi a maga Gulisztánjában.

- De ne beszélj te nekem itt a tevék históriájáról, miattam ott maradjanak, ahol akarnak.
- No ezt nem jól mondod! Látod, a nagy Ibrahim szultán, kinek Allah fényesítse meg a lába nyomait, épen ilyen felfuvalkodott módon beszélt a tevékről, mint te. Ő egyszer a fejébe vette, hogy egy búcsújárás alkalmával nem a szent tevére fogja bízni a próféta igaz zászlóját, hanem egy elefántra. Az elefánt hatalmas állat, de azért mégsem szent állat. A szultán Indiáról hozatott egyet, s nagy költséggel küldte el Mekkába. Ezer tevé cipelte utána a szénát és abrakot, hogy az úton éhen ne vesszen, és az édesvizet, hogy szomját oltsa. Százezer piaszterébe került a szultánnak az elefánt útja Mekkába, és látod, édes fiam, amidőn már az elefánt eljutott a szent zászlóval az Arafát hegy lábáig, ott egyszerre megbikacsolta magát: hiába ösztökélték a vezetői, egy lépést sem tett előre, hanem összerogyott, és meghalt.
- Ezt én mind tudom, jámbor Nagy Serif; benne van Mekka város történetének leírásában. Hanem hát mindezekről nem akarok én tőled értesítést venni; hanem, íme, látod ezt az erszény pénzt? Tele van Mária Terézia-tallérokkal. Az egyedüli igazság, amely a gyauroktól jön. Ezt én teneked ajándékozom, ha te énnekem megmondod, hogy ki volt az a hercegnő, akivel te engemet ideiglenes házasságra összekötöttél.
- Megmondom neked, vitéz Edrisz bég! Hogyne mondanám meg? Óh, én tudom jól, hogy mit mondanak e tárgyul a költők, a halhatatlan Omájja a Taif vidékről: „ne kösd be a tevének a szemeit, mikor a forrásvizet keresi”, és a dicső Zaid-ibn-Amr, a nagy hánif, aki azt mondta, hogy „ne temessétek el a föld alá a leányokat, akiket a kedveseik sírva keresnek”. Ámbátor figyelmedbe kell ajánlanom a prófétának a történetét, amelyet a „bahyrá”-ban megtalálsz. Tudniillik, hogy Mohamed próféta is útban volt egy gyönyörű szép hajadonnak a szerelmét keresni, akiről megtudta, hogy az Damaszkuszban lakik. És már elérte a várost, s a kapuban le akart szállni a tevéről. (A tevé rókaszínű volt.) Ekkor azonban megjelent előtte Gábor angyal, s így kiáltott a fülébe: „Óh, Mohamed, inkább kívánod-e a földi paradicsom gyönyörűségeit szürcsölni, hogysem mint a mennyei paradicsom kertjeiben vándorolni, s a hurik öleléseiben örökké élni?” Erre Mohamed újra fölült a tevére: a fél lábának a nyoma most is ott látható a Damaszkusz kapuja alatti sziklába benyomva.
- Edrisz bég türelmetlenül kiáltá:
- De miután én nem akarok próféta lenni, se énnekem Gábor angyal semmit sem mondott...
- Nem engedted végigmondanom! – vágott a szavába a Nagy Serif. – Jól tudod, hogy a próféta e megtérés után beállt szolgálégynek az özvegy asszonysághoz, Kadidzsához; s ámbátor ő még ifjú legény volt, Kadidzsa asszony pedig negyven esztendő, mégis abba lett szerelmes; az asszonynak az atyját, aki nem akarta a leányát a prófétához adni, leitatták borral. S ő aztán részeg fővel összeadta őket. És mégis őkőlük származott a prófétának egész nemzetsége, akik mindnyájan zöld turbánt viselnek.
- De miután én nem vágyom arra, hogy az unokáim zöld turbánt viseljenek, beérem, hogy vörös fez takarja a koponyájukat – azért csak légy kegyes, Nagy Serif, megmondani az én hercegnőmnek a nevét, ha ismeretes előtted. Megfizetek érte! Itt a pénz!
- Ha ismeretes-e előttem, Mash-Allah! Ilyen mondás! Nem tudom-e én, hogy ki volt az „Isten oroszlánja”? Nem tudom-e én, hogy hová rejtette el „Amr-ibn-Luháj” a dzsiddai homokban az Ozra istennőnek a bálványát? Nem tudom-e, hova rejtőzött el „Othman-ibn-Affán” a próféta legszebb leányával, a bájos Rokkájával? Nem tudom-e, hogy Azma, Abu-Bekr bájos leánya hajtotta az apja juhait minden reggel azon barlang elé, amelyben szerelmese, Ali, az üldözői elől elrejtőzött? ... Nem tudom-e ...

– Jól van! Mindent tudsz! Nagy a te tudományod! Elhiszem. Ha ma hozzákezdesz, a jövő Ramadán hónapig nem érjük végét; de mondd meg már Allah és a próféta nevében, ki volt az én hercegasszonyom, akivel én összeházasodtam, s aki engem az éjjel hitetlenül magamra hagyott?

– Megmondom neked, édes fiam, hogyne mondanám? De fogadd meg nekem a próféta szakállára és a saját apádnak a szakállára, hogy el nem árulod senkinek, hogy azt tőlem hallottad, mert az szent titok.

– Fogadom az apám, a nagyapám s valamennyi dédükömnek a szakállára, hogy magamban fogom tartani.

– No hát, vedd füledbe: a te ideiglenes házastársad volt „Palmyra, az eldorádói szultán hercegasszonya!”

Edrisz bég dühösen toporzékolt:

– Mash Allah! Allah buffáj! Micsoda mesét akarsz te most nekem a nyakamba kötni, Nagy Serif!? Hisz Palmyra nem asszonynev, hanem városnak a neve; Eldorádó pedig a gyaurok mesés országa: az ő paradicsomuk, amelybe eljutni kíváncsiak, amit megítélhetsz a következő versből, mely a keresztények alkoránjában olvasható:

*„Kövért disznók utcán járnak,
Szalonnájukkal kínálnak:
Kés van dugva a hátukba,
Úgy hordozzák a házakba,
Amely asszony tett egy metszést,
Visszadugja megint a kést.”*

Eszerint az Eldorádó nem lehet olyan ország, amely fölött igazhívők szultánja uralkodik. S maguk a gyaurok is azt tartják, hogy az – a holdban vagon.

A Nagy Serif a hasát fogta nevetében.

– Allah hatalmas! Hát az Eldorádó a gyaurok paradicsoma? S csakugyan olyan az ő paradicsomuk, hogy disznók járnak benne házról házra, s az asszonyok szalonnát vágnak belőlök? Allah zavarja meg őket! No, édes fiam, Edrisz bég, most tehát olyan dologra tanítottál meg engemet, amit még eddig nem tudtam. Azért nemhogy én venném el a te tallérjaidat, de még én teszek hozzá egy tallért azért a tudományért, amellyel megöregbítettél. Én egyebet nem hallottam a hercegnő felől, mint hogy ő Eldorádóból jött ide.

Edrisz bég a fejéhez vágta a Nagy Serifnek az ajándéktallért.

– Allah hosszabbítsa meg a füledet, hogy máskor többet hallj!

Azzal elrohant nagy dühösködve.

De akárkitől kérdezősködött egész Mekka városában, mind csak azt felelték neki, hogy az ő hercegasszonya Palmyra, eldorádói hercegnő. Ha nem hiszi, szaladjon utána, kérdezze meg tőle.

Edrisz bég most arra a gondolatra jött, hogy ha Mekkában nem akarják megmondani a hercegnő nevét, majd megtudja azt Dzsiddában.

Nem időzött tovább: lóra ült, elutazott Dzsiddába.

Újból fölkereste a helytartó basát.

Az ismét igen szívesen látta; megvendégelte; nargilét hozatott neki.

Edrisz bég tudta jól, hogy a ravasz töröknél óvatosan kell a tárgyat körülkerülni.

Kezdte az ajándékozáson.

– Hoztam neked vásárfiát az Arafát hegyi búcsúból, vitéz mohafiz!

– Allah fizesse meg, hogy ott is rám gondoltál. Mi lehet ez az ajándék?

– Egy szép arab kanca, szerszámostul, csójtárostul.

– Nemes ajándék. Mind tehozzád, mind énhozzám legméltóbb. Nem maradok el tőled a nagylelkűségben, s kétszeres árát ajándékozom neked vissza annak, amelyen te a kancát vetted.

– Azt én nem köszönném meg, mert én egy hatalmas kopjadőfést adtam annak a fekete turbánosnak, akitől azt a lovat elvettem.

– Tehát vitézi harcban vetted el, hittagadó eretnek fekete turbánostól. No akkor tízszeresen nagy becse lesz előttem az ajándékodnak.

– Valóban, tartoztam vele, hogy terólad megemlékezzem, dicső mohafiz. Mert a te közbenjárásodnak köszönhetem, hogy a paradicsom örömeit egy rövid időre színről színre láthatám.

– Ah, tehát meg voltál elégedve a hercegasszonyoddal?

– Úgy, mint a próféta a maga Aisahjával.

– No, ennek ugyan örülök.

– Csak azt sajnálom, hogy nem építhettem a számára egy kunyhót, sárral kitapasztott pálmalevelekből, miként a próféta a maga Aisahja számára.

– Annyira megszeretted? Eszerint nagyon hasznodra vált a fekete kőnek a csókolgatása meg a Zemzem kútvizének az iszogatása. Megszüntél holt szívű lenni?

– De egy egész lángba borult világot hordok most a szívemben.

– És mármost hova szaladsz vele? Tudod, hogy hová lett a hercegnőd?

– Én nem tudom; de neked tudnod kell. Kérdeztem a mekkai Seriftől, aki összeadott bennünket, de az vagy bolond, vagy hitetlen. Olyan választ adott, amivel nekimehetek a holdvilágnak. De te okos, világlátott férfiú vagy. Te nem fogsz nekem mesék országáról beszélni. Teneked tudnod kell a hercegasszony nevét és az ország nevét, mely őt szülte – mert tenálad volt szállva, mikor a tengeri úton Dzsiddába érkezett.

– Igenis, Edrisz bég, tudom a hercegnő nevét is; azt is, hogy hol lakik. De azt én meg nem mondhatom.

– Énnekem nem mondhatod meg? Aki férje voltam.

– Éppen azért nem mondhatom meg! Mit gondolsz? Ez államtitok. Hát olyan cenknek tartasz te engem, aki a rámbízott államtitkokat elárulja? Nem, Edrisz bég! Ezt már velem próbálták a frankok, próbálták az angolok: kincseket ígértek; de én soha államtitkot el nem árulok a világ minden kincseiért sem. Azért csak vidd vissza a kancádat, fiam; én a fejemmel játszom, s a fejemet nem adom oda sem a te lopott lovadért, sem a te szívedben lángoló egész világért sem. – És most beszélj másról!

12. FEJEZET - Ismét az Alof-beth-gomál mollah

A Szuk-el-tnin-i sírodú lakója még mindig számlálja a napok jöttét és lementét. A vízesésen keresztültörő szivárvány reggel bevilágítja a barlangja jobb oldalát, este a bal zugolyt, s nap nem múlik el anélkül, hogy igazhívő ne jönné hozzá, aki a szájához vigye az ételt és italt. Bölcs tanácsot kap érte cserében.

Egy reggel daliás ifjú lépett be hozzá, mélyen üdvözölte a századok tanúját.

– Allah hozott, ifjú dalia.

– Ismersz engem?

– Rád ismerek. Te vagy Edrisz bég ibn Tefik, el-Homrah. Vártalak erre a napra.

– Hogy álmodtad azt meg?

– Az nem álom volt; hanem számítás. Mikor volt a Kurbán-Bajrámm ünnep? Hány nap kell annak, aki a felkelő napot üldözi futvást, amíg lemegy? Hol áll meg? Hol tart pihenőt? Míg végre eljut a forrásához annak, amit keres.

– Valóban nálad van annak a forrása. Te mondtad Tefik bégnek, az apámnak, hogy „küldd el a fiadat Mekkába a Beith Allahhoz: csókolja meg a Kába fekete követ; tegye a kezét a fehér körre; mosakodjék meg a Zemzem kútjánál, zarándokoljon el az Arafát hegyére, s mire visszatér: a holt szíve eleven lesz. Új emberként fog visszatérni a »Beled el-Harám«-ból”.

– Én mondtam; de hozzátevé, hogy abból nem lesz semmi jó. És előrebozsátottam, hogy ha Allah az ő fiának a szívet érzéketlenné teremté: ne akarjon igazítani a teremtő munkáján. De hát én a végzetet meg nem változtathatom. Rólad meg volt írva, hogy az apád tanácsát kövesd, s elmentél a nagy búcsúra a szent földre. A szíved él most már?

– Él, mint az oroszlán, akit barlangjából kizavartak.

– Találtál nőt, akit szeretsz?

– Nem nő az, hanem tündér.

– Tündérek nincsenek. Vannak angyalok, de azoknak nincsen nemük. Vannak dzsinnek, de azoknak akkora fülek adattak, hogy az egyiken rajta fekszenek, a másikkal takaróznak. Vannak ibliszek, de azoknak a lábszáraik helyett kígyófarkból áll a végtagjuk. Hasonlít ezekhez a te hölgyed?

– Nem! Ő legtökéletesebb szépség, aki volt valaha a földön.

– Száz év óta hallom ezt az állítást, százezer férfi szájából. Mindeniknek az a legtökéletesebb szépség, akit ő megszeretett. Ha mászt fogsz megszeretni: akkor az lesz a legszebb.

– De én sohasem fogok mászt szeretni. Örvöngve futom keresztül-kasul a világot, keresve azt, aki előlem eltűnt: senki sem tud a nyomába igazítani.

– S mit tennél, ha rátalálnál?

– Mindent elkövetnék, hogy enyimmé tegyem. Ha rabnő, megváltanám mesés kincsek árán, ha fejedelemnő, kívánnám csoda hőstettekkel, ha férjes nő, özveggyé tenném, elragadnám.

– Bolond vagy te, édes fiam, Edrisz bég.

– Tudom, hogy az vagyok: és abban telik gyönyörűségem. S nem adnám most már ezt az én bolondságomat a bölcsek minden tudományáért.

– Hát akkor eredj innen, mert nálam bolondság nem kapható.

– Nem távozom el addig, amíg meg nem mondod nekem, hogy hol találom meg azt, akit elvesztettem.

– Édes fiam. Ha éjszaka idejössz hozzám, mikor tele van az ég csillagokkal, s rendre kérdezed tőlem, melyiket kinek hívják? én rendre megnevezem neked: az ott az Altair, amaz a Denebola, ez itt a Mezarthim, az az Algol, az az Aldebarán, ez itt a Benetnás. De ha egy csillag lefut az égről, s azt kérdezed, hogy kinek hítták? azt nem tudom megmondani.

– De az fenn ragyog az égen, csak keressed.

– Miről ismerjek rá? Ha elém hozatsz egy csigát a tenger fenekéről, annak megmondom a nevét, akárminő alakja legyen. De ha kiejted a kezedből a csigádat, én a milliomm csiga közül meg nem tudom mondani, hogy melyik volt a tied, amit elejtettél.

– Jegy van rajta, mely őt a kerek föld minden asszonyai közül felismerhetővé teszi.

– Mi az a jel?

– A homlokán egy piros, szív alakú anyajegy.

Az agg molláznak kerekre felnyíltak a szemei: a szája is széttárult bámulatában.

– Te láttad azt?

– Én láttam.

– Önként mutatta meg?

– Nem. Mikor aludt, álmában feltakartam az arcáról az aranyfátyolt.

– Örült dolgot cselekedtél. Akármi rosszat tettél volna vele; csak az arcát ne takartad volna fel, csak a homlokát ne nézted volna meg.

– Te tudod, hogy ki ő?

– Mért volna Alof-beth-gomál mollah a nevem, ha még azt sem tudnám?

– Úgy kérlek a próféta nevére, az angyalok dicsőségére: tudasd velem, hogy hol találom őt meg!

– Édes fiam, Edrisz bég el-Homrah. Ne kérdezd ezt tőlem. Megmondtam az apádnak is, Tefik bejnek, a Gázinak, hogy érje be azzal, hogy Allah a fiát hősnek alkotta a férfiak előtt, vitéznek az ellenséggel szemben: ne kívánja őt megváltoztatni, hogy hős legyen az asszonyok előtt és holt szívű a férfiak között. Tudod, hogy hol jár most a te apád?

– Nem tudok róla semmit.

– Ő most győzelmes sereggel halad előre a fekete hitetlenek országát behódítani; akik megtagadták a próféta hitét, s beálltak gyaur nemzetnek: Egyiptom legfélelmeesebb ellenségével harcol. És te nem vagy őmellette.

– Nem vagyok mellette.

– S nem ég szégyentől az orcád, hogy ilyenkor, midőn apád a sivatagon keresztül hatol előre a próféta zászlajával: te egy asszonyi kötény után szaladsz?

– A próféta zászlaja is asszonyi kötény volt: Aisha köténye.

– De szent jelvény lett belőle! Fordulj vissza, és keresd fel az apádat!

- Kerestem már: de üresen találtam a palotáját.
 - És nem találtál senkit, aki megmondta volna, hogy az apád egy nagy tartomány kormányzójává lett emelve, s oda költözött?
 - Azalatt történhetett ez, amíg én Mekkában voltam.
 - Ahány lépcsőn az apád fölfelé hágott: te annyit szálltál lefelé. Hüvelyébe rozsdásodott-e a kardod? Elveszett-e a lelked?
 - Jól mondd. Elveszett. Föl kell találnom azt, aki magával vitte. Te tudod, hogy ki ő és hol tanyáz?
 - Tudom, de nem mondom meg neked. Mert abból nagy szerencsétlenség fog támadni.
 - Mollah. Kérj tőlem akármit! Kincseket, drágaságokat. Én a lábaidhoz rakom. Csak mondd meg, hol találom fel azt, akit szeretek!
 - Kincseket? Drágaságokat? Nekem? Hát nem látod, hogy minden kincsem egy vizeskorsó meg egy pálmahéj kosár datolyákkal; palotám egy sírűreg! Adhatsz-e nekem új kezeket és lábakat, hogy a drágaságaidat fölszedhessem, s innen kimehessek velük? Meg vagy te boldulva, fiam.
 - Az vagyok! Örjögő vagyok. Pusztában futó bolond vagyok. S esküszöm neked, hogy ha meg nem mondd nekem a kedvesem hollétét, a szívedből fogom azt kívágni ezzel a késsel.
- S azzal az esztelen ifjú kirántá az öve mellől a hosszú törét, s odarohanva az öreghez, baljával belemarkolt annak az ezüstszín szakállába, jobbjaival magasra emelve a fegyvert.
- Az öreg mollah pedig nyugodt hangon beszélt hozzá.
- Édes fiam, Edrisz bég; én itt ülök ebben a sírboltban oly messze idők óta, amikor még se te, se az apád a világon nem voltatok. Százhuszonhét év óta számlálom a napokat. Minden este megáldom Allaht azért, hogy egy napot hozzáadott a többihez, s minden reggel várom, hogy elküldi hozzám a maga angyalát, aki a sártestből meg fog szabadítani. Milyen legyen az angyalnak az ábrázatja? Abban én nem válogatok. Allahhal nem vitatkozom. Küldheti őt sívó oroszlán képében. Jönnek hozzám elégszer olyan alakban is, mikor megszomjazva a vízhez sietnek. Látom őt a szemembe nézni. Megszólítom: Te vagy-e Allahnak az az angyala, aki hozzám küldetett, hogy ölelje vigyen? Nagyot ordít, megfordul és odábbmegy. Néha hosszú napok során át nem jön hozzám emberi teremtség, aki szájamhoz emelje az ételt és italt, amire már az én két kezem képtelen. Szemeim előtt megjelenik az az alaktalan sötétség, aminek mégis felségesebb és rettenetesebb ábrázatja van, mint a sívó oroszlánnak. Azt kértem tőle: te vagy-e Allahnak az az angyala, aki engem megszabadít e szomorú világtól? A sötétség kétfelé oszlik, s belép a homályból egy új látogató, s ismét felfrissít, táplál, s tovább folynak a napjaim. Ha azt rendelte Allah, hogy az ő angyala egy dali ifjú alakjában jelenjen meg előttem, s amit ifjúkorom gyönyörének ismerek, a fényes éles vas járja át testemet, azt mondom: „Allah akbár! Ő az egyedüli Isten! S úgy történik minden, ahogy ő rendelte”. Végezd be, ifjú levante, amire küldve vagy. Én alszom ezzel a másik örök alvóval itt mellettem.
- Edrisz bég kiejtve kezéből a törét, s térdre esve az agg próféta előtt, összecsókolta annak fehér szakállát és bocsánatáért rebegett.
- Nem tudom, mit cselekedtem! Szám mondd, de kezem nem teszi, amit mondtam.
 - Pedig jobb szeretném, ha kezéd tenné meg, amit mondtál: mert akkor hallgatnék előtted, s hiába kérdeznél többé, nem felelnék.
 - Én pedig kérdezlek és kényszerítelek a felelésre. Kényszerítelek e hegyesre köszörült vassal.

Edrisz bég fölvette ismét az eldobott tört; de most már a saját szíve felé fordította azt. A tör markolatát odaillesztte a sziklaodúnak egy repedésébe, hogy az keményen megállt benne, s akkor széttárva a keblén az öltönyt, odahajolt a tör hegyéhez.

– Ha nem felelsz, ez a vas keresztüljárja a szívemet.

– Megállj! Őrjöngő ifjú! – kiálta a mollah. – Hagyj fel öngyilkos szándékkal! Legyen neked a te kívánságod szerint. Dugd hüvelyébe a törödet!

Edrisz bég e szóknál odaborult a mollah lábaihoz, s átkarolta annak a térdeit.

Alof-beth-gomál mollah nyugodt hangon szólt hozzá.

– Hosszú életemen át mindig azt tapasztalám, hogy az történik meg, amit Allah előre elrendelt. Hiába látják meg a *látók*, hiába jósolják meg a próféták a veszedelmet; akinek abba bele kell menni: belemegy, ha mindjárt eléje tartanák is azt a tükröt, amelyből a jövődöt megláthatja. Te elhatároztad a szívedben, hogy fel akarod találni azt a hölgyet, aki szívét a homlokán hordja. Fel fogod találni.

– Légy áldva e szóért!

– Majd meg fogsz átkozni érte. Ez is meg van írva a „Kizmet” könyvében. Ha őt feltaláltad, a gyönyörök napjait fogod élvezni; s a mámor éjszakáit átvirrasztani. De nagy szerencsétlenséget fogsz hozni vele ifjú fejedre.

– Haljak meg: csak őt ölelhessem újra.

– Megrontod fundamentumában a házat.

– Szakadjon rám az egész ház, csak vele együtt legyek eltemetve!

– Elveszted miatta a paradicsomot.

– Egy pillanatja a gyönyörnek többet ér nekem, mint a paradicsom évezredei. Nem kívánok a túlvilágon semmit: adja ki belőle a részemet Mohamed itt ezen a földön. Égjek a túlvilágon inkább örök tűzben, csak ez a tűz ne emésszen tovább.

– Úgy beszélsz, mint akit az iblisz megszállott. Én útra bocsátalak, mint ahogy elbocsátja Allah az üstököscsillagot, mely vérontást, földindulást, döghalált, éhínséget visz a földnek és az ő népeinek. Eredj az utadra! Térj vissza a Veres-tenger partjára; ott találod a nagy Adufa várost.

– Jártam benne:

– E várostól egy ágyúlövésnyire van egy kies völgy, aminek neve zengő liget: azért, mert tele van énekesmadarakkal.

– Bolyongtam ottan.

– Ennek a mélyén van egy fehér márványpalota, melynek ezüstözött kupolája magasan kiemelkedik a pálmák és ciprusok közül.

– Láttam én azt.

– És elfutottál mellette.

– Körös-körül jártam én azt. Magas kőfal futja körül, de az egész falon nem találtam se egy ajtót, se egy ablakot, se a palota körül egy élő lelket, akitől tudakozódhattam volna, hogy ki lakik benne.

– Hát az úgy van, hogy a palotának az ura, ki hatalmas nagy úr, mikor hosszú időre eltávolodik hazulról, nem bízta a maga féltő kincseit senki becsületére, hanem befalaztat a

kőkerítésen minden kapunyírást. A bennlakók el vannak látva egész esztendőre mindennel, ami szájnak és gyomornak kedves; de ki nem jöhetnek a palotából, se hozzájuk be nem mehet senki. Ott lakik a te hölgyed, aki a homlokán hordja a szívét.

– Miért nem tudtam ezt akkor, mikor körüljártam a házat? Nekem játék lesz vala a kerítésen áthágni.

– S az lett volna a veszedelmed. A palota udvarát nem őrzik fegyveres kappanőrök, hanem két nagy núbiai oroszlán: egy hím meg egy nőstény. Ha ember volna, aki a házat őrzi, azt megvesztegethetnéd, de az oroszlánnak hiába beszélsz. Az széttép, jóllakik veled; s meg se köszöni, hogy jól tartottad.

– Te a szájamhoz értetted a kelyhet, s akkor húzod vissza.

– Ne félj! Ki hagyom üríteni fenékiig. A te lelked rajta! Ha te még egyszer megjelenysz a zengő liget palotája előtt: fel fogsz fedezni a palota nagy kupoláit körülvevő négy kisebb torony egyikén egy gömbölyű ablakot. Odaállsz egy ablak alá, előveszed a kobzodat, s eldanolod a húr pengése mellett azt a dalt, amit a rejtélyes hölgyed szerzett a Kurbán-Bajram éjszakán, s elzengett előtted. A piros arcú ifjúról szól a dal, akinek az arca még pirosabb lesz, ha ellenséggel harcol; de fehér lesz, ha szép hölgygel ül szemben.

– Hát te azt is ismered?

– Mért volna Alof-beth-gomál mollah a nevem? Ha ennek a dalnak mind a három szakaszát elénekelted, akkor abból a toronyablakból egy mesterséges messzenyúló vaslécezet fog előnyomulni, egész a kerítésfal párkányaig. Akkor arra egy rászegzett kötéllel felkapaszkodhatsz; s aztán, ha van bátorságod a lécezetten végiglépkedni, s nem szédül a fejed, nem esel az oroszlánok közé – akkor –, akkor megtalálod azt a hölgyet, akit kerestél, s eldalolhatod neki a negyedik strófáját annak a dalnak.

13. FEJEZET - A paradicsomban

Edrisz bég úgy tett, ahogy a vének vénje *mondta, de nem tanácsolá*, hogy tegye meg.

Újra visszatért a tengeri úton ahhoz a völgyhöz, amelyben a körül befalazott palota volt rejtve. A tengeren nem volt kinek elmondania a titkát. Angol gőzössel utazott. Egyszer módjában lett volna szépen elmerülni a tengerben. Éjjel egy török hajó, melyen kapitány, kormányos, matrózok mind mélyen aludtak, nekiment teljes erővel az ő hajójának, s annak az oldalán házmagas rést ütött. A török hajó maga elsüllyedt, hanem az angol ki tudta magát szabadítani a veszedelmes összeköttetésből, s ezzel a nagy rongálással is be tudott vergődni a kikötőbe.

Úgy volt rendelve a Kizmet könyvében, hogy Edrisz bég a partra jusson.

A megrongált hajón senkinek sem volt gondja rá, hogy ő hová megy azután.

Nem kérdezősködött senkitől: tudta már az utat a pálmaerdőhöz.

Mikor a sűrű száraz fűtengeren, mely a lapályt beborítja, keresztülbolyongott, egy örülttel találkozott, akinek hiányzott a fél keze, a fél szeme meg a fél füle. A fél esze is hiányzott. Nem fedte a testét egyéb, mint a dereka körül kötözött sás.

Ez az örült útját állta.

– Hej, piros arcú fiatalember! Ne járj ezen a félreúton, ahol a kígyók laknak: a szerelem kígyói. Én is jártam ezen az úton. Egyszer jártam, elvesztettem a fületem, másodszor is jártam: elvesztettem a szememet, harmadszor is jártam: elvesztettem a kezemet. Nézz meg engem: lásd magadat! – majd mikor visszafogsz téni.

Edrisz bég lerázta az örültet magáról, s ment tovább az erdő felé.

A pálmaerdő körös-körül be volt kerítve vastag, tövises kaktuszsövénnyel, mely erősebb védelmet képez minden vasrácszatnál. Azonban mégis lehetett e sövényen rést találnia, amelyen egy ember keresztülfúrhatta magát. – Amint egy résen átfurakodott a bég, egy lövés dördült el, s a golyó feje fölött süvöltött el. Ott egy önmagátul elsülő fegyver volt elrejtve, tolvajok és dúvadak ellen; ha egy hüvelyknyivel alább repül a golyó, kioltja a bég életét.

De hát az volt megírva a Kizmet könyvében, hogy őt golyó ne ölje meg.

Amint a nap lement, az éj egyszerre beállt, alkonyfényi átmenet nélkül. A pálmák alatt sötét lett.

Edrisz bég kiszemelte azt a helyet, ahonnan a gömbölyű ablakra látni, elővette a kobozát, s elkezdé azt a dalt, amit ama tüneményes éjszakán tanult az imádott hölgyétől.

Az ablak táblái az első vers eléneklése után kinyíltak. Az utolsó strófánál az ablaknyílásból elő kezdett nyomulni az a tolórács, mely hasonlít ahhoz a játékszerhez, amellyel a gyermekek a három királyok csillagát szokták a magasba emelni; csak hogy ez acélból volt. A rács elérte a végével a magas kőfal párkányát, amely kifelé meredő szegekkel volt körös-körül kiverve.

Azután egy nyíl süvöltött elő az ablakból, mely Edrisz bég lábához hullott alá. A nyíl szárnyát egy csonkított sastoll képezte. („Ha merész vagy, jöhetsz!”) A vesszejére pedig egy zsineg volt kötve.

A bég felcsavarta a zsineget a nyílvevőre, s az majdan egy kötélhágcsót húzott alá, melynek felső vége a vasrácsra volt megerősítve.

Azután felkapaszkodott a kötélhágcsón a fal párkányára, óvatosan kikerülve a hegyes szegek sövényét.

Most azután előtte állt a keskeny híd: az acélrácszat. Olyan keskeny, hogy éppen csak egy embertalpnak felel meg. Akik az ablakból előretolták e kapcsos lécláncolatot, amint annak a túlsó végét beleakasztották a kőfal szegeibe, az onnan végénél fogva erősen meghúzták az egészet, hogy feszesen álljon az, mint a kötél táncolók sodronya; mert a lágyan hajladozó keskeny bürün nincs ember, aki lebukás nélkül megkísérelhesse az átmenetelt.

A két oroszlán, amint megorrontá az idegen alakot, ordítva rohant elő az odújából, s vérszomjú dühvel ugrált fel a falra, ahol Edrisz béget megjelenni látta.

Az ifjú vitéz az egyik kezében a kobozát, a másikban a kivont kardját tartva, szétfeszített karokkal indult neki a veszedelmes útnak.

Ha olyan gyakorlott atléta nem lett volna, ez az örült merénylet bizony a halálával végződött lesz.

Mikor a vasrácszat közepén járt, a falba akasztott vége a rácsnak megcsúszott: a szegek engedtek, amikbe bele volt akasztva, s erre az egész kifeszített acéllécezet megtágult. Feszíteni pedig nem lehetett többé, nehogy a szegek egészen kitáguljanak a helyükből, s azzal az egész vasrács, vitézével együtt, alázuhanjon az udvarba.

Edrisz bég leveté magát a lécbürüre, úgy, hogy a derekával feküdt rajta keresztben.

„Kapaszkodjál a kezeiden!” – kiálta neki egy női hang a gömbölyű ablakból.

No az éppen végveszedelme lett volna. Akkor a két oroszlán eléri ugrás közben a lecsüggő lábait. Edrisz bég az ellenkezőt tette: a térdhajlásaival kapaszkodott a lécrácszatba, s fejével fordult alá-felé. Akkor aztán a kardja volt az oroszlánok felé fordulva.

A felszökő fenevadak megtanulták a prédájukat tisztelni. Az fejjel lefelé csüngve is olyan csapásokat osztogatott a fejükre, hogy kudarcot vallva sompolyogtak vissza, véres pófával a bozótjukba.

Még az oroszlánok sem voltak a Kizmet könyvébe beírva.

Edrisz a térdhajlásain kapaszkodva haladt végig a lécrácscon az ablakig, s ott egy szökéssel felveté magát a párkányra. Még a kobozát sem ejtette ki a kezéből.

Mikor a torony ablakán beszökött, s még egészen kábult aggyal szétnézett a kerek toronyszobában, csak egy nőt látott maga előtt.

Az egy rabnő volt: fekete arcú és néma.

Mégis tudott hozzá beszélni.

Az alfabetnek csak harminchat betűje van, de az emberi kezeknek és ujjaknak száznegyvennégy. Elmondják a tíz számot: a kéz, az ujj kér, megtagad, elutasít, hívogat, parancsol, tilt, fenyeget, hallgatást int, esküszik, ígér, kigúnyol, hízeleg, biztat, tapsol, áld, átkoz, szerelmet vall, szégyent takar, haragot szorít, gyűlöl, eped; a kezek, az ujjak minden gondolatot el tudnak mondani, ami az emberi szívben megszületik anélkül, hogy az ajk kimondaná azokat.

Edrisz bég megértette a néma beszédből, hogy várják.

A rabnő egy alacsony vasajtót kinyitva, azon bevezette Edrisz béget egy sötét, ablaktalan terembe.

Ott nem látott semmit, hanem hangokat hallott. Beszélő hangokat.

Az egyik hang azt mondá:

– „Hol vagy piros arcú ifjú?”

A másik hang így szólt:

– „Én álmodtam a piros arcú ifjúval.”

A harmadik így mondta:

– „Én öleltem ébren a piros arcú ifjút.”

A fekete rabnő eltűnt a még feketébb sötétségben.

Edrisz bég egyedül maradt.

Arra mind a három hang elkezdett hangosan csókokat csattogatni.

Edrisz bég a sötétben arrafelé tapogatózott, ahonnan a hang jött.

„Én öleltem ébren a piros arcú ifjút!”

Az a mondás egyre-másra ismétlődött.

Már olyan közel ért a hanghoz, hogy a kinyújtott karjával el kellett érnie annak a kimondóját. Feléje nyúlt. Akkor aztán jól megharapta valami a kezét. A három csókoló hang helyett három rikácsoló kiáltozás támadt körülötte.

Ekkor egy eddig észre nem vett csapóajtó emelkedett föl előtte a falban eltűnve, s a szomszéd csarnokból tündéries zöld színű világosság tört át a sötét szobába. Akkor látta Edrisz bég, hogy a három beszélő hang tulajdonosa három papagáj: egy szürke, egy zöld és egy bóbitás.

Ez az utolsó volt, amely megharapta.

Még a madara is arra volt megtanítva, hogy előbb csókoljon, azután harapjon.

A világos csarnokból azonban már egészen más hangok zendültek eléje. Leánykacaj.

Amint a felvonult csapóajtón belépett, egy kivilágított termet látott maga előtt, melynek minden fala tükörből volt.

Azt hitte, egy egész paradicsomot lát maga előtt, tele hurikkal: amint egyik tükör a másiknak adta át a leánycsoportot. Egy véghetetlen hosszú folyosónak látszott az; százszor ismételve ugyanaz a tükörkép, az elenyésző homályosságig.

S amint belépett ebbe az érzékcsaló terembe Edrisz, saját magát látta egyszerre a végtelen folyosóból százszorozott alakban előlépni. Úgy tetszett, mintha ezer viaszgyertyát látna égni pedig tán csak tíz volt: éppen annyi, ahány a leány.

Voltak közöttük fehérek, feketék, barnák, szőkék, kék szeműek; fiatalok mind; ahány, annyiféle öltözetben.

Őrajta nevettek.

Volt is okuk rá.

Edrisz bégnek azóta, hogy háborodott futását megkezdte egy álomkép után, eszébe sem jutott, hogy ruhát is kellene változtatni. Öltözete szakadozott volt, csak az aranypaszománt tartotta össze, s a selyem még rongy korában is selyem, csakhogy a rongyok között a selyem az egyedüli nevetséges rongy.

A haja nem volt azóta borotválva; négy évszak alatt megnőtt, összezsapzott elől-hátul, úgy lógott szerteszét a vállára, homlokára. Semmivel sem volt külön annál a másik örülnél, akivel a bozótban összekerült.

A kezeiben pedig tartott egy kobozt meg egy szablyát. Olyan volt, mintha a kardjával akarna hegedülni.

A fekete rabnő magyarázta néma jelekkel a többinek, hogy jött át a veszedelmes léchídon a vendég, fejfelé fordulva, s hogy ugráltak utána fel az oroszok. Azon kacagtak olyan nagyon.

Hanem amint Edrisz bég egyet dobantott a lábával haragosan, vége lett egyszerre minden nevetésnek.

A leányhad vette észre, hogy ez parancsoláshoz szokott uraság, s amint egy ráncos képű vén banya megjelent közöttük, egyszerre engedelmes lett valamennyi: alázatosan közelítettek a csodálatos vendég felé, megcsókolták a kezeit, bevezették egy márványszobába, melyben a magasból okádtá alá egy réz dzsinnfej a meleg vizet egy medencébe. Ott megfürösztötték, bedörzsölték illatos olajokkal; a haját csigákba göndörítették; a szakállába gyöngyöket fűztek; azután felöltöztették pompás, arannyal és gyöngyökkel hímzett ruhákba, a feje körül kínai szövetből csavartak turbánt, amelybe gyémántforgós kócsagtoll bokréta lett tűzve, s akkor a két legszebb leány, kétoldalt karonfogva, felvezette Edriszt egy széles márványlépcsőn, mely perzsaszőnyegekkel volt borítva, egy oszlopos csarnokba, melynek hézagait roppant nagy japáni medencékbe ültetett pálmák ékesíték.

Itt egy veresrézből készült, kelet-indiai művészmunkával vésett ajtó előtt megálltak, az egy titkos rugó érintésére felemelkedett magától a falba. Itt a leányok és a vénasszony meghajtották magukat a bég előtt, s hátramaradtak; csupán a néma szerecsen rabnő fogta a kezét, bevezetve őt a megnyílt ajtón át, mely azonnal visszasüllyedt a helyére, amint a küszöböt átlépték.

Edrisz bég elámult a pompától és fénytől, mely előtte fel volt halmozva. A nagy boltozatos terem egyetlen paradicsomi kertet tüntetett elő. Körös-körül hajladozó pálmák, némelyiknek a koronája virágfürtökkel, másiké óriási gyümölcsfüzerekkel kérkedik; köztük illatterjesztő virágos bokrok, aranyalmákkal terhelt narancsfák, versenytársai a büszke gránátalmának; a karcsú jáspis- és malachitpillérekén kúszónövények kapaszkodnak fel, tele minden színű virágcsillagokkal: s azokat tarka szárnyú lepkesereg dongja körül.

A terem közepén egy szökőkút lövelli magasba zöldes vízsugarát, melynek széthulló üstöke színes üveggolyókkal labdázik.

A medence vizében csodaalakú halak úszkálnak, távol tengerek hajdani lakói, s pompázó tengeri csigák, fejlábúak mászkálnak a fenekén. A medence vizének tehát a tengerből kell idekerülni mesterséges vízvezetéken át.

S az egész tündérkertet egy világító kék boltozat fedezi be, melynek gerezdjei lazúrkővel vannak kirakva. Száz csillag és egy félhold terjeszt benne földöntúli világot. Itt már használják az újkor csodatalálmányát: a világító erőt, a villanyt. (Ez a tündérmese a legújabb korban történik, amikor már minden bűvészet valósággá válik.)

Olyan fény van itt, mint egy holdvilágos éjszakára következő hajnalon.

S a bokrokon százféle madár repked; ezek felébredtek a rögtön támadt világításra, s azt hiszik, nappal van: csevegnek, fütyörésznek, egymást ágról ágra kergetik; a fülemüle csattog, a pacsirta csicsereg, a seregélyek emberszavakat mímelnék.

S valami elandalító, bűbajos illat tölti be az egész nagy termet.

Edrisz bég bámulva járatta körül a tekintetét e megigéző pompán, s sorba olvasá le a falak párkányzatairól az Alkorán verseit, melyek arannyal voltak felírva arab betűkben.

Ki lehet az, akinek elég gazdagsága van ilyen pompát teremteni maga körül?

Ki lehet az, aki a keleti fényűzésnek szolgájává tette a művelt világ új találmányát?

Aztán az is eszébe ötlött, hogy ezt az éjszakai napfényt az ő kedvéért gyújtották fel.

Minő várva várt vendégnek kell annak lenni, akit ilyen pompával fogadnak?

A fekete rabnő a gömbölyű teremnek egy bemélyedő, sekrestyeszerű boltíve felé vezette Edriszt.

Ott a bejáratot egy rózsalugas takarta el. Fölséges egy szőnyeg! mely a magasból aláomlik, megrakva ezernyi sárga rózsával, melyeknek olyan illata van, mint az őszibaracknak. Egy selyemzsinór kétfelé húzza az eleven függönyt, s akkor belátni a fiókboltozat mélyébe.

Az egy tündéri grottát képez, melynek barlangszáda roppant hegyikristály-darabokból s tarkán összerakott piros, fehér és fekete korallokból van megalkotva: a fülke belseje nemes nyuszt-prémme van kirakva, a talaja fehér medvebőrrel; a kerevetet pávazománcú madárprémek takarják, felváltva hattyúprémme; a grotta közepén egy gömbölyű, láb nélküli asztal, vert ezüstből.

S ennek a grottának a teremből átderengő pitymallaton kívül egy szárnyas fülű idomtalan dzsinn ad világot, melynek két szeme tüzfényt lövell a magasból alá.

Itt eltűnt Edrisz bég mellől a fekete rabnő.

Edrisz bég egyedül maradt a grottában. Úgy rémlett előtte ez az egész, mint az *Abul Hasszán* története az Ezeregyéjszakából.

Majd valami misztikus zene szólalt meg fölötte. Az is újabb kori varázslat: felhúzott óramű, mely hárfahangokat, orgonaszót mímél, de később női hang vegyül közéje.

Visszatért ismét a virágos terembe.

Már akkor annak háttére meg volt népesülve. Fiatal leánykák álltak nagy csoportban, kék és rózsaszín lengeteg ruhákba öltözve; lantot, fuvolát tartottak a kezükben, s úgy tettek, mintha ők támasztanák azt a zenét, amit a rejtett aeolodicon játszik.

Egyszer aztán a hátsó falat takaró, csillagokkal hímzett, nehéz selyemfüggönyt szétvonták a leányok, s e függönyök alól kilépett három hölgyalak.

Három tündér a mesevilágból.

Az egyik szóke, haja mint az ezüsttel vegyített arany, hosszan, langosan omlik végig a termétén; öltözete mint a görög istennőszobroké, lágy, testhez tapadó; arca fehér-piros, hosszúkas, ajkai vékonyak, finom metszéssel, szemei sötétkekek, hosszú pilláktól árnyazva. Járása olyan, mint a sellőé.

A másik keleti jellegű arc, aranyzománcú barna szín, félhold szemöldökkel, korallpiros ajkkal; acélfényű haja göndör csigákba csavarva, az ajkak folyvást kérkedő mosolyra nyílv, s e gyilkos mosoly közé vegyül a gyöngyfogak villogása; szemének járása csupa villámtűz, nyugtalan orrcimpái szenvedélytől lüktetnek, keble feszegeti a hímzett dolmáncát s az átlátszó aranyhímzésű inget, melyet piros selyemöv szorít párdúc derekához; a selyembugyogó suhog a lépteinél.

De a harmadik, aki középen jön, mind a kettőt elhomályosítja csodaszépségével. Úgy jön elé, mint Anadyomene a gráciáitól körülvéve.

Ez egy királynő!

Homlokán egy ferroniére van átszorítva, de a nagy szikrázó magányos gyémánt nem takarja el a rózsapiros szívet, melyet a természettől kapott ékességül.

Ő az: a hölgy, aki szívét a homlokán hordja.

Edrisz bég, amint őt meglátta, őrzöngve rohant eléje.

Nem szólt: de ordított, mint a fenevad, mely párját feltalálja; odaveté magát eléje, és aztán elkezdte a lábujjain, úgy csókolta végig az egész termetét, föl egész a homlokig; egész addig a szívjegyig a homlokán, s mikor azt is megcsókolta, eszmélet nélkül rogyott össze.

A három hölgy fölemelte őt karjaiba; úgy vitték a vízmedencéig, s életre locsolták.

– Mért nem hagyátok, hogy meghaljak a gyönyörtől?

Kinevették érte.

– Hisz a gyönyör az élet.

Most aztán magához szorítja Edrisz imádott hölgyét.

– Milyen régen kereslek!

– Aki szeret, az megtalálja azt, akit keres.

– Miért futottál el tőlem, mikor már az enyém voltál?

– Azt akartam, hogy bizonyítsd be, hogy szeretsz.

– Kegyetlen voltál.

– Légy te kegyetlenebb.

Arra Edrisz nem is kért engedelmet. Csókjaival akarta megfojtani a kedvesét. Szerelme bevált volna gyűlöletnek.

Így szeretnek – nem a tündérek –, hanem az oroszok.

A másik két leány behúzza-vontja magával az önfeledt szeretőket a virágteremből a félhomályos grottába. Ezek nem törődtek vele, hogy annyi szem látja őket.

Az ezüstasztal már akkor halmozva volt süteményekkel és ízes gyümölcsökkel, kristálypoharak, palackok, ezüstcsebrekbe hűtött drága italok voltak bőrvánkosokra rakva. Lakoma, áldomás és közben édes csók. Ez a valódi paradicsom.

Mit bánta azt most Edrisz bég, hogy mi lesz ennek az ára? A tokajihoz szíta a szőke tündér csókját, a piros borhoz a barnáét; de a pezsgőnél a tündérkirályné maga volt az ölében.

Kacagtak, daloltak; egymást buzdították a szerelemre. Nem volt semmi titkuk. Mindannyian meg voltak örülve.

Mámora közepett Edrisz bég felkapá a serlegét és felköszönté a nagy bölcset, Alof-beth-gomál mollaht; aki megmondta, de nem tanácsolta neki, hogy idejöjjön.

– Sokáig élj még, okos ember, aki nem örülsz az életnek. Én egy ilyen éjszakáért odaadom az egész paradicsomot.

Őrült mondás volt.

S a három hölgy még nevetett rajta: összecsőrentették a poharaikat, s hosszú életet kívántak a Szuk-el-tnin-i prófétának, hogy még sok szerelmes bolondot összeboronálhasson.

Alof-beth-gomál olyan ismeretes firma volt a Kelet népeinél, mint a mekkai Kába. Ez a mennyei, az a földi paradicsomhoz egyengette az utat. Ő volt a szívfájdalomtól őrzöngők prófétája. Bizonyos, hogy a fejedelmi hölgy is felkereste a mollaht. Onnan tudott mindent Alof-beth-gomál, múltat és jövődőt. Egyik szívnek a titkát ismerve kitalálta a másikat. Nem

volt nála csodatétel a jövőmondás; csupán hideg egybevetése a tényeknek s az azokat vezető indulatoknak.

A fejedelelnő (más nevét nem ismerte Edrisz, ki kérdezi egy fejedelelnőtől a nevét?) elmondatta Edrisz béggel, mik történtek vele azóta, hogy Kurban-Bajrák északáján elhagyta az esküdt felesége.

A szőke leány könnyezett, a barna kacagott a törtéteken. Hogy találta magát egyedül a csupasz földön a fölébredő vőlegény a nászút után? Hogy jutott eszébe Abul-Hasszán története, aki az anyja kunyhójában felébredve „Tochfa” nevét kiabálja s a testőreit keresi? Hogy rontott fel a Nagy Serifhez az eltűnt hitves után tudakozódni? – Az azt felelte neki, hogy jegyesét „Palmyrá”-nak hívják: Eldorádó fejedelelnőjének.

Mind a három hölgy kacagott, s azontúl Palmyra lett a neve a fejedelelnőnek, s palotájának a neve Eldorádó.

Onnan azután megint hogyan rohant Edrisz bég a dzsiddai kormányzóhoz, s az milyen pénzzel fizette ki. Hogy ez magasabb államtitok, amit nem szabad elárulni.

Erre mind a három hölgy elkomolyodott: mintha kettévágták volna a jókedvüket.

Palmyra az ajkára tévé a mutatoujját. A szőke hölgy Edrisz bég ajkára tapasztá a tenyerét. Hallgassunk erről.

– De maradt egy bűvszerem! – kiáltá Edrisz, kiszabadítva a nyakát a két leány ölelő karjaiból, hogy Palmyra ölébe hajthassa a fejét. – Ez a te gyűrűd, ez a *talizmángyűrű*, melyet eljegyzésünk napján az ujjamra húztál. Ez tudatta velem, hogy szeretsz, hogy magadhoz hívogatsz; mert ha ez nem volna igaz, álomban lehúzhattad volna ezt a gyűrűt az ujjamról.

Erre a hercegnő még egy karikagyűrűt húzott Edrisz bég ujjára, a talizmángyűrű tetejébe, amely olyan szorosan járt, hogy azontúl csak erőszakkal lehetett volna mind a kettőt az ujjáról levonni.

A viszontlátás éje azon végződött, hogy Edrisz bég elaludt, az utolsó kiürített pohárral a kezében.

Altában azt álmodta, hogy fölébredt. Az oroszlánok udvarában feküdt. Három oroszlán volt mellette: egy sárga, egy rőt és egy fekete. Hízelegtek neki. Az egyik azt mondta: „én megeszem a fejedet!” a másik azt mondta: „én megeszem a szívedet”, a harmadik azt mondta: „én megeszem a lelkedet”. S a nyelveikkel nyalogatták az arcát meg a kezeit.

Hárfapendülésekre ébredt fel. Az oroszlánok nem szoktak hárfázni.

Bámulva tekintte szét. Azon bámult el, hogy nem az Abul Hasszán kunyhójában találja magát. Ez még mindig a tündérgrotta.

Együtt vannak mind a négyen.

Feje most is Palmyra ölében nyugszik, a tündér-fejedelelnő a hattyúprémes díványon elomolva alszik; lábainál a két leány, egymást ölelve, a pávatollas takaróval félig beburkoltan.

A grotta rózsakárpitja előtt az énekes leányok zengedezik az ébresztőt.

A vén duena, a Kadun-kiet-khuda bejön a félretolt rózsaindákon keresztül, s öregsége előjogával elkezd zsémbelni.

– Keljetek már! A hajnalt nem alvásra rendelte Allah! Halljátok, hogy énekelnek a pacsirták?

Erre mind a négyen kitörlik az álmot a szemeikből; elmondják egymásnak kölcsönösen, hogy mit álmodtak. A vén banya ért az álomlátások lehüvelyezéséhez: elmondja, kinek mit jelent az álma. Edrisz bég álma erős jel! „A macska szerelmet jelent: az oroszlán halálos nagy szerelmet!”

Ébren pedig a búcsúvételt csókok és ölelések jelzik.

A három hölgyet a kert termén át kísérik el a rabnők, míg Edrisz béget a vén duena vezet vissza az öltöző- és fürdőszobájába. Ott újra bedörzsölik kelet-indiai illó balzsamokkal; új, pompásabb öltözetet hoznak a számára; felcicomázzák, a tükörterembe vezetik, hogy magát száz alakban megláthassa; aztán lekísérik egy vas csigalépcsőn a menyegzői terembe.

Ez is vetekedik pompában a kerti teremmel; falai malachittal kirakva. A világoszöld teremben a fehér alakok és arcok mind rózsaszínűeknek látszanak.

A hercegnő most menyasszonynak van öltözve, a két leány nyoszolyóknak. Edrisz bég Kaukázus vidéki cserkeszjelmezben. Aztán színjátékot csinálnak a szentségből. Esküvőt tartanak orosz egyházi szertartás szerint. A vénasszony ősz szakállas archimandritának álcázza magát, s végigmímeli az egész ortodox esketést, a két ezüstkoronával, a fátyolokkal; s a rabnők kórusban éneklük utána a „gospodi pomiluj”-t és a „kyrie eleyzon”-t.

Még a keresztet is előhozzák és a madonnaszobrot!

Megsértik e színjátszással egyszerre Jézust is és Mohamedet is, s gúnyt űznek Jehova és Allah nevéből!

Látszik, hogy örültek valamennyien, s pert indítottak az égiek ellen.

Ez az egyik napon történt. A másik napon megint az óegyiptomi szokás szerint Serapis misztériumait játsszák el a menyegzővel, harmadnap a mozaíta rítus mellett esküsznek meg; negyednap a Buddha-vallást paródiázzák ki; azután a Brahmahitet: egy oltár sem marad kicúfolatlanul.

S az esküvői paródiákra következnek a lakodalmi multságok, minőket csak keleti fantázia képes kigondolni: indus bűvészeti mutatványok, felváltva a modern optika lélekjelenéseivel. Tüneményes cyclorámák gyönyörködtetik a szemet csodatájakkal, izgalmas jelenetekkel. Majd mesterséges automatok jönnek elő, amik a hangszereken játszanak, sakkoznak – a géppróféta, aki feladott számokat megfejt. Máskor megint betanított kajdacsok játszanak színdarabot; összefeleselve, akárcsak a legügyesebb színészek. Azután majmok jönnek elő; az emberi paródiát a nácsszertartással még majomi fintorlatra eltorzítva. Majom-Edrisz és majom-Palmyra! Egy vén pávián, kék pofájú, veres hátuljú, az esketést végző Láva!

Közben eszményi élvezetek is jönnek; a szőke és a barna lány szavalja Mirza Shaffi verseit, éneklük Hafiz dalait; majd meg páros táncot lejtenek, melynek csábteljes mozdulataiban az érzéki inger az eszményi tökély fokára van emelve. Termetüket: az alkotás remekét csak a lengeteg moraszövet fedi, mely minden bájt emel, míg rejtve tart; úgy tesznek, mintha csak egymásnak táncolnának, mintha csak egymást akarnák elbűvölni.

Azt megint durvább hatású látványok váltják fel. Fekete és veres szalamandereket harcoltatnak egymással; betanított saskákat, ellenséges „árion” csigákat verekedtetnek össze; pápaszemes kígyókat táncoltatnak dobszóra.

S mindezekhez a szórakoztató multságokhoz egész betanult szolganő-személyzet áll készen. Mérhetlen gazdagságnak kell lenni, amiből ez mind kitelik. Ilyen udvart csak az tarthat, akinek milliói vannak, amikről senkinek sem ad számot.

Ki lehet ilyen nagy úr?

S ha ilyen nagy úr, mért nem lakik a palotájában, melyet ilyen fejedelmi fényűzéssel rendezett be?

Vagy talán maga ez a rejtélyes hölgy a korlátlan úrnője ennek a paradicsomnak?

Ennek ellene mond a befalazott kapu, az oroszlánok által őrizett udvar.

Talán egy száműzött szultánleány ez a hercegnő?

Vagy valamely kelet-indiai nábob özvegye?

Tán jegyese valami sahnak?

Edrisz bég nem sokat törte ezen a fejét. Őt csak a pillanat gyönyöre tartotta lekötve.

Annyit kitanult a szerelmeséből, hogy az, a háremnevelésen túl is, részesült magasabb szellemi kiképzetésben. Volt fogalma az újabb kor találmányairól, s azokat nem tartotta boszorkányságnak. Még fényképezőkészülékei is voltak, amikkel ő maga és két társnője bántak. Hol azok készítettek fényképet az idilli csoportozatokról, hol ő maga. Edrisz bég volt a főalak a képeken, a hercegnővel és a leányokkal. Egész albumot készítettek belőle.

Ha ez az album valaha a kezébe talál kerülni annak, aki az oroszlánokra bízta kincsei megőrzését!

De hát arról senki sem beszélt.

Némelykor a három hölgy végigvezette Edrisz béget a palota termein, amelyek keleti pompában egymással versenyeztek. Becses kövekkel kirakott falak, aranyozott oszlopfők, zománcos arabeszkek, alkoráni mondatok arab írásjegyekkel; de semmi utánzása a természetnek: azt tiltja az Alkorán; még csak egy falevél sem. Annál kevésbé egy arckép. Az igazhívő mozlem nem engedi lefesteni a képét. Ha egy ilyen kép lett volna a palotában, Edrisz béget ez rögtön megtanította volna ennek a paradicsomnak a titkára.

Csupán egy vasajtóval bezárt szobában, mely felülről kapta egy kerek ablakon át a világságot, voltak felhalmozva azok a kincsek, amelyeket a mozlem „bálványoknak” nevez: aranyból, ezüsből, faragott kövekből, elefántcsontból készült alakjai tevéknek, páváknak; meg egy Mózes-alak a két sugárszarvval a homlokán, aztán egy Madonna-szobor; kínai, japáni pagódlik, régi Baál- és Saturnus-baliták Mohamed előtti időkből.

Ha Edrisz bégnek lett volna figyelme a szerelme tárgyán kívül még egyéb látványra is, tán kapott volna egy néma intést e misztikus bálványalakok némelyikétől, ami megdöbbenetett volna; talán szemébe ötlött már némelyik *valahol*? Aztán elgondolkozott volna rajta, hogy „*hol*”? De most már nem látott semmit, csak Palmyra arcát, s ha attól el akart csapongni, pillanatnyi tévelyedésre elidőzött a szőke és barna kíséző nők bájain: kőből, ércből faragott istenség le nem kötötte a figyelmét.

A roppant nagy palota négyszárnyú épület volt, több mint száz szobával. Egy részét roppant raktárak foglalták el, évszakra felhalmozott élelmiszerekkel. Az alsó osztályaiban eleven állatok voltak: ökrök, juhok, a vágóhíd számára. A négyszögépület közötti belső udvar kertté volt átalakítva, francia művészettel: ott díszlettek a gyümölcs- és virágkertészet minden remekei; az utak kavics helyett csupa kaurikagylókkal és tarka cypraeákkal terítve, melyek a szerezsen államokban pénzszámba vétetnek; közepén egy halastó, tele pisztránggal, potykával, süllővel; hozzá vastag oszlopban fellövellő artézi kút adja a friss vizet. A langyos estétet e tóparton labdázás, launtenisjáték töltötte be. A felhevült leányok beleugráltak a tóba öltözetestül, s aztán megint kiszálltak a labdázást folytatni. – Ez volt a tökéletesített paradicsom: „egy” *Ádám* és „három” *Éva*.

14. FEJEZET - A zöld leány tanácsa

Hét napig volt már Edrisz bég a rejtélyes palotában.

Minden nap új meg új élvezet várt reá.

Minden nap újrakezdte az esküvőt, a lakodalmat a szerelmesével.

A hetedik nap délestéjén, mikor a dáridók, játékok és enyelgések után Edrisz béget szokás szerint elnyomta az álom, a három hölgy magára hagyta a tündéri glottában, hogy pihenje ki magát.

Edrisz bég arra ébredt fel, mintha egy hideg gyík vagy béka mászna végig az arcán.

Az pedig nem volt se gyík, se béka, hanem egy leánynak a keze.

Egy leányt látott maga előtt, aminőt még soha emlegetni sem hallott. Szép, karcsú termetű, szabályos arcú volt; de olyan zöld volt a színe, mint a félérett citromé.

– Mit akarsz? – kérdezé tőle.

– Jót akarok veled. – Engem sohasem láttál. Énnekem ott van a lakásom mind éjjel, mind nappal abban a toronyban, amelyen te bejöttél. Én nem jöhetek a többi leányok közé, mert tőlem mindenki fél, azért, hogy ilyen színem van. De én őrzöm a házat. Még két bátyám van. Azoknak is ilyen színük van, mint nekem. Ők sem keveredhetnek az emberek közé. Mindenki irtózik tőlük. Nappal az erdőben rejtőznek, éjszaka ébren virrasztanak. Elátkozott faj vagyunk, aminek el kell múlni; mint annak a fának, aminek veres a levele.

Edrisz bég félrefordítá a leánytól az arcát.

– Szép vagy, de nem szeretlek nézni.

– Tudom. Mindenki azt mondja. Senki sem nézhet rám jó szívvel. De azért hallgasd meg, amit mondok, mert jót akarok veled.

– Hallgatok rád, csak nem nézhetek rád.

– Nekünk, a bátyáimmal, van egy titkos jelbeszédünk, amit etióp őseinktől tanultunk. Minden írásjegy egy állatnak a hangja. A jaguár nyávogása az „alph”, a kecskemekegés a „beth”, a repülő kutya visítása a „geml”, a puma hörgése a „hoi”, a bölény bögése a „mái”, a hokkó kiáltása a „nahasz”, a vadgalamb turbékolása a „res”, a kajmán sírása a „jamán”, a vad páva hurrogása a „kaf”, a szelíd páva kiáltása a „tjavi”, a kakukk hangja a „zappa”, és így végig mind a húsz betűjegy, amit az írástudók használnak. Így szoktunk mi egymással éjjelenként üzenetet váltani. Én a bátyáimmal, akik a pálmaerdőben laknak, ők meg énvelem.

– Azok lehettek, akik engemet meg akartak löni, mikor a sövényen áttörtem.

– Meglehet. Az éjjel tudatták velem, hogy az a hatalmas úr, akié ez a palota, holnap haza fog érkezni. A kőművesek ide vannak már rendelve, hogy a befalazott kaput kibontsák. Még ma éjjel kiszökhetel innen azon a keskeny acélhídon keresztül, amelyen idejöttél.

– És ha nem szököm el?

– Akkor Allah álljon előtted. El vagy veszve. Ezek a szép tündérnők, akikkel most éjt-napot együtt töltesz túlvilági gyönyörökben, kegyetlen szívűek. Irgalmat nem ismernek. Amely órákban meghallják, hogy a kerítésfalon döng a kőművesek csákánya, ebből megtudják, hogy a hatalmas úr megérkezett. Még egyszer megölelnek, megcsókolnak: aztán egy néhány csepp

bendzsit öntenek a poharadba, amitől mélyen elalszol, s akkor lebocsátanak az oroszlánok udvarába. Semmi nyom nem marad utánad.

Edrisz bég azt mondá a zöld színű leánynak:

– Csak azért is itt maradok!

A rabnő visszavonult.

Déltájon a tóparton bolyongó Edrisz bég elé szembe jött a néma szerecsennő.

Leborult Edrisz előtt. A lábait csókolta. Néma jelekkel rimázkodott neki, hogy fusson e helyről.

Edrisz bég félrerúgta a rabnőt maga elől, s tovább bolyongott. Alkonyat után, amint a palota fényes termein végigsétált, egy ajtó szőnyege mögül a vén Kadun-kiet-Khuda suhant eléje, útját állva.

– Szép, deli ifjú! Sajnálom ifjú véredet. Menekülj el innen! Nézd ezt a nyílveesszőt. Ezt most lötték be ide az ablakon keresztül. Rajta van egy cédula. Olvasd el. Meg fogod érteni belőle, hogy e palota ura (nagy, hatalmas úr) közel van: megérkezik. A kaput kibontják. Ma éjjel még van idő az elmenekülésre. Holnap délelőtt a hatalmas úr egész kíséretével megjön, s ha téged itt talál, veszve vagy. Fuss!

– Nem futok – mondá Edrisz bég. – Hadd jöjjön! Szembeállok vele. Szemébe fogom mondani, hogy én vagyok az igazi férje az én szerelmesemnek. Engem kötött össze vele a mekkai Nagy Serif. Én voltam a társa a Kábánál, az Arafát hegyén. Engem szeret ő, és én őtet. Enyim ő és senki másé: Ha meg akar érte vívni e hatalmas úr, állok szolgálatjára, gyalog és lóháton. Ez szóm és mondásom.

– Legalább a nevét olvasd el annak, akihez így akarsz szólni – rimázkodott a duena.

– Majd meglátom őt holnap, ha szemtől szemben leszünk! – mondá büszkén Edrisz bég, s a nyílra akasztott levélkét leszakítva, bedugta a turbánjának a tekercse közé.

S aztán ment a maga paradicsomát fölkeresni.

Meglepte az öltözet, amelyben a három hölgyet találta.

A hercegnő talpig feketébe volt öltözve, a két társnője pedig fehérbe. Mind a kettő a gyász színe. A fekete az asszonyoké, a fehér a leányoké.

Edrisz bégnek annál nagyobb volt a gyönyörűsége. Semmi ruhában sem olyan bájos az asszony, mint a feketében meg a fehérben.

– Aki gyászol, annak kell a vigasztalás, s legjobb vigasztalás a csók!

S ha valakinek azt mondják, hogy „holnap meg kell halnod” no hát annak százszoros oka van rá, hogy a gyönyör poharát fenékgig ürítse ki még ma!

A szerelem őrzöngése egyik szívről a másikra ragad.

Éjfélre járt már az idő. A lakomának és gyönyörnek mégsem szakadt vége.

Kezdték a sörbeten, folytatták a pezsgőn, a mokka járta közben; hátravolt még a nagy porcelánmedencében lánggal lobogó puncs.

A hercegnő töltögette a medencébe a bűvös-bájos italnak az alkatrészeit: mindenféle alakú palackokból.

Egyik szűk nyakú fekete fiolában volt a „*bendzsi*”.

Nagy arany merőkanállal töltött belőle Edrisznek. A pokoli bűvital még a pohárban is lángolt kékeszöld lobogvánnyal.

– Ejh! – mondá Edrisz bég – amíg a pohárban a láng elalszik; még nem kérdeztük meg egymástul a neveinket. Ma mondjuk meg egymásnak – én is, ti is.

– Tudod-e a szemek alfabetjét? – kérdezé tőle a szőke leány.

– Kitalálom.

Hát a szemek alfabetje olyan, hogy a leány annyiszor pillant a szempilláival, ahányadik a jelzett betű a sorban. Alof – az egy, Beth a kettő, Gomál a három.

Edrisz bég figyelt és számolt.

Kijött a szempillantásokból a szőke leánynak a neve.

„Lail-labeth!”

Ejh! – gondolá magában Edrisz bég –, ezt a nevet én sokszor hallottam. – De hát két egyforma név hány van a világon.

– Hát te, gyönyörű, ki vagy?

A barna azt mondá:

– Hát a kézzszorítások alfabetjét ismered-e?

– Azt is könnyen megtanulom.

A barna leány kezébe vette Edrisz bég kezét, s a sebesen egymás után következő szorításokkal adta ki a neve betűit, amíg kijött. „Ferinkháné”.

Edrisz bég elkomolyodott. Ez a név olyan kedves volt neki valaha! Ah, de hisz az messze van innen! Távol Alexandriában. Az ezüsfüstölő börböncéből bűbájos illatú kelet-indiai fűszerek kékes füstje párologott elő, mely az érzékek kéjteljes kábulatát még jobban felfokozta.

Künn hangzott a kapunyílásbontó csákányütések dobaja tompán. Edrisz bég nem ügyelt azokra a szíve dobogásától.

Az oroszánok böszülten ordítottak künn az udvaron. Ma még nem kaptak enni. – Még éhesebb az oroszánnál a vak szenvedély. – Edrisz bég nem látott, nem hallott most a szerelmén kívül semmit. Nem gondolt a múltira, nem a jövőre; nem törődött a kínhalállal, nem Allahhal és a prófétával: csak a véghetetlen szerelmével.

– Igyál hát az én szerelmemre! – unszoló őt a szerelmese.

– Én most csak úgy iszom, mint a galambok. Egyik galamb a másik szájából.

– Hát én itassalak meg? – kérdezé a hölgy.

– De akkor sem mondhatok rád áldomást, amíg a nevedet nem tudom.

– Hát meg akarod a nevemet tudni? Ismered-e a csókok alfabetjét?

– Igenis.

– Találd ki hát!

Tizenhárom csók: – „Mim.” – M.

Egy hosszú csók: – „Alof.” – A.

Öt szapora csók: – „He.” – H.

Megint egy forró csók: „Alof.” – A.

Kettő egymás után, aztán meg pihenés: – „Beth.” – B.

Tíz csók egymás után és szünet: – „Jud.” – I.

Tizenkettő és megint tizenkettő: – Kétszer „Lomad.” – LL.

Végül egy fojtogató harapcsók: „Alof.” – A.

Hatvanhét csók – s kijön ez a név: „Mahabilla”.

Edrisz bég felugrott a kerevetről s eldobta a párolgó poharat a kezéből, álmodók hangján hebegte.

– A te neved Mahabilla? Társnéid Laillabeth? Ferinkháné? Kik vagytok ti? Kinek a palotája ez itt?

Ekkor eszébe jutott az a cédula, melyet a vén Kadun-kiet-Khuda adott át neki: a nyílvezzővel küldött levél. Az ott volt a turbánja tekercsébe dugva. Hirtelen elővette, és kibontá.

Ez volt beleírva etióp írásjegyekkel:

„Holnap megérkezik urunk, *Tefik bej*, kormányzó.”

– „Tefik bej!” – hörgé rémülten a rettenetes valóra ébredő szerelmes. – Ez itt Tefik bej háza?

– Te vagy Mahabilla, Tefik bej neje; ti Laillabeth, Ferinkháné; Tefik bej leányai vagytok? Legyetek átkozottak mind a hárman! – Én vagyok Edrisz bég el-Homrah!

S már akkor a handzsár villogott a kezében.

15. FEJEZET - Mit talál Tefik bej el-Gázi? – otthon

Tefik bej nagy diadallal tért vissza abesszíniai hadjáratából.

Megtörte az ellenséget: várát elfoglalta, kincseit elhozta.

Egész karavánt tett ki a rabszolgák és teherszállító állatok száma, akik a prédát utánaszállíták.

Diadalai egy új tartományt csatoltak uralkodója országához.

Annyi volt a dicsősége, hogy már csömörlött tőle.

A fővárosából eléje vonuló küldöttségeket, akik síppal, dobbal, utcai táncosnókkal jöttek az üdvözlésére, seriffeket, mollákat, imámokat otthagyták az alvezérének, hadd szedje az a babérokat. Maga félretért a diadalútból, ahol a pálmaerdőhöz értek, s egyedül, egy csatlós kíséretében ügetett a palotája felé.

A kapunyílás már akkor ki volt bontva.

Meglepte, hogy ott is várja egy küldöttség. A város főkádija van ott, egy csoport fegyveres csauossal.

– No csak röviden beszélj, kádi – kiálta kevély lenézéssel a bej, leugorva a lováról, s odavetve a mén kantárát a lovásznak. – Nem érek rá hosszú beszédet hallgatni!

– Rövid szó lesz, Tefik bej – mondá a főkádi. – Feleséged meghalt.

– Kicsoda? Mahabilla?

– És a két leányod is halott.

– Laillabeth! Ferinkháné!

Tefik bej lélekszakadva rohant be a palotába, fel a márványlépcsőn, ezt a három nevet kiabálva. Emberhang nem felelt a kiáltására. Csak a három kajdács fecsegett egymás közt az előtornácban. „Hol vagy piros arcú ifjú?” – „Én láttam – én szerettem a piros arcút.”

A rabnők mind eltűntek. Egy párt közülök futás közben széttéptek az oroslánok; azok most jóllakottan hűsöltek bozótjukban.

– Kedveseim? Hol vagytok? – lihegett a bej, a kerti terembe rohanva.

Egy sor véres lábnyom mutatta neki, hogy hol keresse őket. A vérnyomok a tündérgrottához vezettek.

Tefik bej letépte az eleven rózsafüggönyt, s a grotta közepén ott látta az ezüstasytalra téve a három szép fejet. Középen a Mahabilláé, a csodaszép fő, a piros szívvel a homlokán; az arc sárga már, de a szív most is piros; kétfelül mellette a Ferinkháné és a Laillabeth. A réziblisz tűzszemei világítottak rájuk.

– Ki tette ezt? Ki volt az átkozott? – ordítá embertelen dühében a szíven sújtott hős vezér.

– Egy ismeretlen ifjú gonosztevő. Már elvette büntetését. Nézz oda!

S azzal kitárva a teremnek festett üvegü ablaktábláit, melyek a belső kertre nyíltak, odamutatott egy szép magas, félrehajló borassus pálmára.

Azon függött felakasztva Edrisz bég – most már nem – el-Homrah.

Ettől a pillanattól kezdve lett Tefik bej el-Gázi (a győztes) neve „Tefik bej el-Deli” (az örült).

Ekként olvasható az 1886-iki napok krónikaiban.